

**T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**REKREASYON PROGRAM YÖNETİMİ: ORTA ÖĞRETİMDE REKREASYON
PROGRAMLARINA KATILAN BAYAN ÖĞRENCİLERİN, REKREASYON
PROGRAMLARINA BAKIŞ AÇILARININ VE DENEYİMLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Dilek YILMAZ

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Selhan ÖZBEY ALKURT

Yardımcı Danışman : Yrd.Doç.Dr. Müberra ÇELEBİ

Bolu-2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dilek YILMAZ'a ait, Rekreasyon Program Yönetimi: Orta Öğretimde Rekreasyon Programlarına Katılan Bayan Öğrencilerin, Rekreasyon Programlarına Bakış Açılarının ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi adlı çalışma, jürimiz tarafından Spor Yöneticiliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

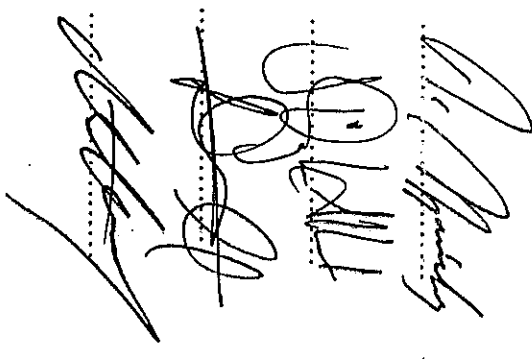
Akademik Ünyan ve Adı Soyadı

Üye (Jüri Başkanı) : Yrd. Doç. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Selhan Özbey ALKURT

Üye : Yrd. Doç. Dr. Dilşad Ediş MİRZEOĞLU

Üye (Yardımcı Danışman):Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ

İmza

Prof. Dr. Yaşar AKBİYYIK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü V.

ÖZET

REKREASYON PROGRAM YÖNETİMİ: ORTA ÖĞRETİMDE REKREASYON PROGRAMLARINA KATILAN BAYAN ÖĞRENCİLERİN, REKREASYON PROGRAMLARINA BAKIŞ AÇILARININ VE DENEYİMLERİNİ DEĞERLENDİRİLMESİ

Dilek YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Selhan ÖZBEY ALKURT

Yardımcı Danışman: Yrd.Doç.Dr. Müberra ÇELEBİ

Eylül-2005, 111 Sayfa

Araştırmanın amacı, ortaöğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, rekreasyon programlarına bakış açılarının ve deneyimlerinin, rekreasyon program yönetimi boyutunda değerlendirilmesidir.

Bu çalışmada deneysel desene dayalı nitel çalışma kullanılmıştır. Araştırma, 2003-2004 bahar eğitim-öğretim döneminde Balıkesir “Meriç” ortaöğretim okulunda yapılan, toplam 10 hafta süren “dans ve step etkinliğinden” oluşmaktadır. Araştırma süresince araştırmacı, programın planlanmasını, uygulanmasını ve liderliğini üstlenmiş ve Balıkesir’de ortaöğretimde okuyan 14-17 yaş grubunda 30 kız öğrenci katılımı ile çalışma süresince aynı ortamda bulunmuştur. Bu çalışmada amaçlı örnekleme

yöntemlerinden, tipik durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak gözlem; grup tartışması ve değerlendirmesi, katılımcıların günlük tutması, video kaydı, fotoğraf çekimi gibi gözlem teknikleri kullanılmıştır. Rekreasyon programı uygulama öncesi, süresince ve sonrasında, gönüllü olarak araştırmacı tarafından görüşmeler yapılmış ve ayrıntılı gözlem alan notları alınmıştır. Elde edilen veriler; görüşler, düşünceler, öneriler ve gözlem alan notları bir araya getirilerek betimsel ve içerik analizi ile karşılaştırmaları yapılarak aralarındaki örüntüler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Orta öğretimde okuyan bayan katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve gözlemlerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, katılımcıların görüşleri kodlanmış ve belli temalar altında toplanmıştır. Orta öğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, rekreasyon programlarına bakış açılarının ve deneyimlerinin değerlendirilmesi sonucunda dört ana tema ve bu temalara bağlı dokuz alt temaya ulaşılmıştır. Bunlar; 1.ana tema: Katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri iken alt temalar; 1.a. Rekreasyon programı nedir?, 1.b. Rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen beklentiler, 1.c. Rekreasyon programına katılımı etkileyen faktörler dir. 2.ana tema: Katılımcıların rekreasyon programı uygulama (etkinlikler; step, dans ve gösteriler) ile ilgili düşünceleri ve alt temalar: 2.a. Katılımcıların rekreasyon programı uygulama öncesi, uygulama süresince ve uygulama sonrası düşünceleri.3. ana tema; Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler ve alt temaları 3.a.Liderlik rolü 3.b. Çevresel faktörlerdir. 4.ana tema; Uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerindeki etkisi ve alt temaları; 4.a. Rekreasyon bilinci gelişimi, 4.b. Özgüven kazanımı, 4.c. Beceri öğrenimi şeklindedir.

Orta öğretimde okuyan bayan öğrencilerin rekreasyon programı denildiğinde, bunu sportif etkinliklere katılmak olarak algılamakta, bu programlara katılırken eğlenmeyi, kilo vermeyi, sağlıklı ve zinde olmayı, arkadaş

edinmeyi ve beceri öğrenmeyi amaçlamaktadırlar. Katılımcılar, rekreasyon programının uygulamasının öncesinde, uygulama sırasında ve uygulama sonrasında heyecan, sevinç, mutluluk ve güven duygularını yaşamaktadırlar. Rekreasyon programı yönetsel olarak ele alındığında, liderin ve ortamın önem kazandığı görülmektedir. Rekreasyon programları sonucunda, kişilerin özgüven kazandığı ve beceri öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın, rekreasyon program yönetiminin, eğitimde verimli kullanılmasını ve kişilerin gelişiminde gereken öneme sahip olmasını sağlaması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler

Rekreasyon, Rekreasyon Program Yönetimi, Kadın ve Rekreasyon

ABSTRACT

RECREATION PROGRAMME MANAGEMENT: THE EVALUATION OF THE VIEWS AND EXPERIENCES OF THE FEMALE STUDENTS WHO PARTICIPATED IN THE RECREATIONAL PROGRAMME IN HIGH SCHOOL

Dilek YILMAZ

Master of Thesis

Department of Sports Management

Adviser: Assist. Prof. Dr. Selhan ÖZBEY ALKURT

Co-Adviser: Assist. Prof. Dr. Müberra ÇELEBİ

September-2005, 126 Pages

The aim of this study was to evaluate the views and experiences of the female students who attended the recreational program in high school on the dimension of recreation program management.

This research was based on empirical qualitative study. The study composed of 10 weeks “dance and step” activities which were in Meriç High School in Balıkesir during 2003-2004 spring semester. The program planned and applied by the researcher who was the leader and shared the same atmosphere with 30 female high school students who were 14-17. In the research typical situation sampling was used which is one of the methods of purposed sampling method. The data were collected via observation, group discussion and

evaluation, participant's diaries, video records and photographs. Before, during and after recreational activities, voluntary interviews were done and observation notes were taken by the researcher. Collected data, ideas, opinions, suggestions and observations were combined by comparing to descriptive and content analysis to show relations and differences between the data.

The views of participants were coded and listed under some themes as a result of the data obtained from the interviews and observations. As a result four main themes and nine sub-themes were found. These were; 1. main theme: 1. Participant's thoughts about recreation programme, sub-themes. of 1. main theme 1.a. What is recreation?, 1.b. What are the expectations and imaginations about recreation programme?, 1.c. What are the factors that effects participation into recreation programme?. 2. main theme: Participant's opinions about practice (step, dance and shows) part of recreation programme and sub- theme was 2.a. The opinions of the participants before, during and after the practices. 3. main theme was: Administrative factors that occurs during recreation programme and sub-themes were 3.a. The role of the leadership 3.b. Environmental factors. 4. main theme was: The effects of the applied recreational programme on participants and sub-themes 4.a. Development of awareness about recreation 4.b. Gaining of self-confidence 4.c. Skill Learning.

High school girls comprehended recreational programme as joining a sport activity and they aimed to be healthy, to lose weight, to enjoy, make friends and learn skill while joining the activity. Leader and environment have big importance by the administrative part of recreation programme. At the end of recreation programme, it was found that participants gained self-confidence and learn skill. It is thought that this

research is going to help recreation programme management to be used effectively in education and have great importance on student's development.

Key Words:

Recreation, Recreational Programme Management, Women and Recreation.

Yaşamımdaki en anlamlı parçaya; aileme...

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum bu tez çalışmasında büyük emeği bulunan, lisans eğitimimden itibaren bana bilimsel yöntem ve görüş ufkunu kazandıran, manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım, sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Selhan ÖZBEY ALKURT'a teşekkürü borç bilirim.

Araştırmam süresince bana rehberlik eden, değerli bilgi ve deneyimlerinden yararlanma imkanı sunan, sonsuz hoşgörü ve iyi niyeti ile desteğini esirgemeyen yardımcı danışmanım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın uygulama ve yazım aşamasındaki önemli katkılardan dolayı kardeşim İsmail YILMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmamın çeşitli aşamalarında verdiği destek için değerli arkadaşım Gökhan BAYRAMOĞLU'na teşekkür ederim.

Araştırmamın sunuma hazırlanması aşamasındaki yardımlarından dolayı sevgili arkadaşım Zuhâl KILINÇ'a teşekkür ederim.

Beni yetiştiren, bu günlere gelmemi sağlayan, hayatımın her döneminde olduğu gibi tez çalışmamda da maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili anneme ve sevgili babama yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Dilek YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	VI
TEŞEKKÜR	IX
İÇİNDEKİLER	X
TABLOLAR	XIII
ŞEKİLLER	XIII
EKLER	XIV
ÖZGEÇMİŞ	XV

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	4
1.2. Alt Problemler	5
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Sayıtlar.....	7
1.7. Tanımlar	7

BÖLÜM II

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Kuramsal Temeller	9
2.1.1. Rekreasyonun Tanımı, Anlamı ve önemi.....	9
2.1.2. Rekreasyon ve Eğitim.....	13
2.1.3. Rekreasyon ve Aile.....	15

2.1.4.Rekreasyon ve Okul.....	19
2.1.5. Rekreasyon ve Kadın	23
2.1.6.Rekreasyon ve Gençlik.....	27
2.2.. Rekreasyon Programları	32
2.3. Rekreasyonel Spor.....	35
2.4. Spor ve Kültür.....	37
2.5. Rekreasyonda Liderlik.....	39
2.6. Takım Çalışması ve Grup Dinamiği.....	41
2.7. Rekreasyon Teorileri.....	43
2.7.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	46
2.8. İlgili Araştırmalar.....	49
2.8.1.Rekreasyon ile İlgili Araştırmalar.....	49

BÖLÜM III

YÖNTEM	55
3.1. Araştırmanın modeli	55
3.2. Katılımcılar	57
3.2.1. Katılımcıların Profilleri	58
3.3. Alan ve Uygulama Ortamı.....	59
3.4. Veri Toplama Yöntemi.....	59
3.4.1. Gözlem.....	61
3.4.1.1. Gözlem Boyutları.....	62
3.4.1.2. Gözlem Kayıt Araçları.....	63
3.4.2. Araştırmacının Rolü	64
3.4.3. Uygulama.....	64
3.5. Verilerin Analizi	68
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	69
3.6.1. Geçerlik.....	69
3.6.2. Güvenirlik.....	71
3.6.3. Çeşitleme.....	73

BÖLÜM IV

VERİLERİN SUNUMU, BULGULAR VE TARTIŞMA 74

4.1. Verilerin Sunumu 74

4.2. Bulgular ve Tartışma 90

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER 109

6.1. Sonuçlar 109

6.2. Öneriler 111

KAYNAKLAR 114

EKLER 126

TABLolar

Tablo 1: Step ve Dans etkinliğine katılan Katılımcı Profili.....	62
Tablo 2: Elde Edilen Araştırma Verilerinin Toplam Sayıları.....	65
Tablo 3: Step ve Dans Etkinliği Programı.....	70

ŞEKİLLER

Şekil 1: Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	50
Şekil 2: Katılımcıların, rekreasyon programları ile ilgili düşünceleri.....	77
Şekil 3: Rekreasyon Programı; Uygulama (step-dans ve gösteriler) ile ilgili Temalar	80
Şekil 4: Yönetmel Etkenler ile İlgili Temalar.....	83

EKLER

- EK 1. İzin Yazısı
- EK 2. Bilgi Formu
- EK 3. Katılımcı Günlük Örnekleri
- EK 4. Resimler
- EK 5. Uygulanan Rekreasyon Programı ile İlgili Gazete Haberleri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Dilek YILMAZ
Doğum Yeri - Yılı	: Ankara – 31.08.1979
Yabancı Dili	: İngilizce
İlköğretim	: 1985-1993 Ankara – Tahsin Şahinkaya İlköğretim Okulu
Ortaöğretim	: 1993-1996 Ankara – Yahya Kemal Beyatlı Lisesi
Lisans	: 1996-2001 Bolu – Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Beden Eğitimi Öğretmenliği)
Yüksek Lisans	: 2003-2005 Bolu– Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Spor Yönetim Bilimleri
Çalışma Hayatı	: Beden Eğitimi Öğretmeni, Kabin Memuru (THY)
E-Posta	: dilek_yilmaz25@hotmail.com
Adres	: Türk Hava Yolları, Esenboğa, Ankara

BÖLÜM I

GİRİŞ

Türkçe’de serbest zaman yada boş zaman değerlendirme olarak da yaygın şekilde kullanılan rekreasyon kelimesi latince kökenli olan **recreatio** kelimesinden gelmektedir. Bu kelime ingilizce de recreation olarak karşılığını bulur ve kelimenin Türkçe ye çevrilen tam karşılığı yeniden yaratma, yeniden biçimlendirme, yeniden tazelenme, yeniden yapılandırma’dır (Karaküçük, 1999: 56).

Athletic Institute’göre rekreasyon; kişilerin serbest zaman aktivitelerine gönüllü olarak katılması ve bunun sonucundaki motivasyonu ve memnuniyetidir (Özbey Alkurt ve Çelebi, 2003: 233). Rekreasyon; kişilere, kendilerini-beyinlerini, vücutlarını, duygularını-yenilemeleri, aktivitelere, çevreye ve gruplara katılmaları ve onları değerlendirmeleri için sağlanan fırsatlardır. Rekreasyon; bireysel ve sosyal hedefleri olan işlevsel, sosyal bir kurumdur. (Kelly, 1990: 27)

Rekreasyon, serbest zamanı olan insanların gerçekleştirdiği etkinlikler ile ilgili olduğu düşünülürse rekreasyon ile ilgili bir çalışmada zaman ve serbest zaman kavramının açıklanması gerekecektir. Addington, zamanın insanların sınırsızlık ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şeyin, insan düşüncesinin ürünü ve göreceli olduğunu belirtmiştir (Addington, 1993: 128). Zaman; bir nesnenin uzaydaki bir noktadan başka bir noktaya geçtiği aralık

olarak tanımlanmıştır (Addington, 1993: 129). Sahip olduğu özellikler ve hayatımızda kapsadığı yer ve öneminden dolayı zamanın iyi kullanılması gerekmektedir. Zamanı iyi kullanabilmek, verimli ve etkili olmasını sağlamak, bir eğitim işi olmakla beraber, insanın çalışma hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Hayata atılan bir kimsenin başarılı olmasında onun zaman anlayışının büyük önemi vardır. Bu bilgi ve alışkanlıklar hayatın her anını verimli bir şekilde kullanmayı sağlayarak, ferдин başarısında birinci derecede rol oynayacaktır (Özmaden, 1997: 10).

Bireyin zamanını iyi kullanabilmesi ona hem beden ve ruh sağlığı açısından katkıda bulunacağı gibi daha üretken ve başarılı olmasını da sağlayacaktır (Yetim, 2000: 165).

Çeşitli yazarlarca değişik tanımlarla açıklanmaya çalışılan serbest zaman kelimesi İngilizce deki kullanımı ile “leisure”, latince kökenli bir kelimedir. Latince “licere” olan kelimenin Türkçe karşılığı boş zaman yada çoğunlukla ve daha doğru kullanılan şekli ile serbest zamandır (Özbek Alkurt ve Çelebi, 2003: 231).

Çalışkan’a göre serbest zaman; yemek, uyku vb. fizyolojik ihtiyaçlar gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetler dışında kalan, tamamen kişilerin tercihine bağlı olarak tek başına yada grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zamandır (Çalışkan, 2003: 3). İş ve yaşamla ilgili zorunluluk ve görevler yerine getirildikten sonra kalan ve bireylerin özgürce kullanımına hakkına sahip oldukları serbest zaman, topluma rahatlama, eğlenme ve kişilik geliştirme olarak yansımaktadır (Küçüktopuzlu ve arkadaşları, 2003: 33).

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde insanların serbest zaman hakkı ile ilgili maddeye yer verilmektedir. Bu bildirinin 24. maddesi

"Herkesin dinlenmeye, serbest zamana, özellikle iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belli dönemlerde ücretli tatlilere hakkı vardır" demektedir (Karaküçük, 1999: 46). Yaşı, cinsiyeti, sosyal statüsü ne olursa olsun herkes farklı şekillerde de olsa serbest zamana sahiptir ve değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Sahip olunan bu serbest zamanların faydalı şekilde değerlendirilmesi ise kişilerin bu konuda eğitilmesi ile mümkün olacaktır. Bu yüzden serbest zaman eğitiminin okulöncesi yıllardan itibaren verilmeye başlanması gerekmektedir.

Almanya, Danimarka, Finlandiya gibi gelişmiş ülkelerin 2004 yılında uygulamaya başladığı pilot programlardan bir tanesi " Gün boyu okul (All day school)" projesi örnek bir programdır. Bu projede, öğrencilere öğlene kadar eğitim verilirken öğleden sonra tüm gün rekreasyon programları sunulmaktadır. Bu örnek uygulamanın, öğrencilerin başarı ve motivasyonunu önemli ölçüde artırdığı belirtilmiştir. (Doll-Tepper, 2004: 83) Bucher ise okul içi rekreasyon programlarını eğitim programını destekleyen bir yardımcı veya "yaşam laboratuvarı" olarak gördüğünü belirtmektedir (Bucher, 1972).

Var olan rekreasyon imkanlarının en verimli şekilde kullanılabilmesi, rekreasyon programlanması yapılması, uygulanması ve her programın ardından değerlendirme yapılması ile mümkün olacaktır. Rekreasyon programı düşünüldüğünde, kalite ve değer numaralarla ölçülemeyeceği için yapılan bir rekreasyon programını değerlendirirken, katılımcıların ihtiyaçlarının karşılanması, programın içten ve coşkulu olması ve katılımcı için anlamlı olması yani kısaca katılımcı için doyum sağlaması önem kazanmaktadır (Edginton, Edginton, 1993: 6). Rekreasyon programının uygulanması sırasında değerlendirme yapılması ise programcılara başka programlar geliştirmek ve savunulabilir kararları için bilgi sağlamak konusunda yardımcı olabilecektir (Howe, 1993: 43).

Görüldüğü gibi günümüzün gelişmiş ülkeleri serbest zamanı bilinçli değerlendirmenin, öncelikle tek tek bireyler ve dolayısıyla toplum ve eğitim süreci üzerinde yapacağı olumlu etkinin bilincinde oldukları için daha okul öncesi öğretim aşamalarında, öğrencileri bu konuda eğitmektedirler. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de, bu gibi çalışmalara başlamak çocukların ve gençlerin daha mutlu, başarılı ve okulu seven bireyler olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

Bu çalışma, orta öğretimde okuyan kız öğrencilerin rekreasyona bakış açılarını, okul içi ve okul dışı rekreasyon etkinliklerine katılmalarını belirlemek ve uygulamaya katılım öncesinde ve katıldıktan sonraki düşüncelerini almak, yorumlayarak, deneyimlerinin rekreasyon program yönetimi açısından değerlendirilmesini yapmak amacıyla gerçekleştirildi. Durumlarda rekreasyon programlarında yönetsel etkililiği ve eğitimde bu programlara katılımı artırmaya yönelik önerilerde bulunmak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma ile, gençlerin, zararlı alışkanlıklardan uzaklaşmasını, enerjilerini daha bilinçli kullanmalarını, ruh ve beden sağlıklarını korumalarını ve devam ettirmelerini sağlayacak olan rekreasyon programlarına nasıl yaklaştıkları tespit edilerek, var ise program yönetimi açısından görülen eksiklikler ve uygulamaya kolaylıkları konusunda önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca bu çalışmanın benzer çalışmalar için aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

1.1. Problem Cümlesi

Rekreasyon Program Yönetimi boyutunda; orta öğretimde, rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, rekreasyon programlarına bakış açıları ve deneyimleri ile ilgili ortaya çıkan düşünceleri nelerdir?

1.2. Alt Problemler

Araştırma probleminin çözümlenmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1.2.1. Orta öğretimde okuyan bayan öğrencilerin, rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri, bu programlardan beklentileri, ve bu etkinliklere katılma sebepleri nelerdir?

1.2.2. Bayan öğrenciler, araştırmada uygulanan etkinlikler; dans ve step etkinliği ve gösteriler öncesinde, süresince ve sonrasında neler hissetmişlerdir?.

1.2.3. Bayan öğrencilerin, rekreasyon programına katılımında, etken olan yönetsel boyutlar nelerdir?

1.2.4. Uygulanan 10 haftalık rekreasyon programını bayan öğrenciler üzerindeki etkisi nedir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, rekreasyon programlarına bakış açılarının ve deneyimlerinin, rekreasyon program yönetimi boyutunda değerlendirilmesidir.

Araştırmada uygulanan rekreasyon programını hedefi ise, ergenlik döneminde bulunan öğrencilere serbest zamanı kullanmayı öğreterek serbest zamanı verimli bir şekilde değerlendirtme konusunda bilinçlendirmektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Türkiye hızla gelişen ve sanayileşen bir ülkedir. Bu sanayileşme ile birlikte insanların serbest zamanları azalmakta ve ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerine paralel olarak azalan bu serbest zamanların değerlendirilmesinde rekreasyon önem kazanmaktadır.

Rekreasyon, önleyici yönüyle gençleri ileride yakalanmaları muhtemel sosyal ve fiziki hastalıklardan uzak tuttuğu gibi, koruyucu yönüyle onların ruh sağlığı ve dengelerini koruyup devam etmesini sağlamaktadır. Ve nihayet döngüsel yönüyle de çeşitli ihmal ve yanlış davranışlardan dolayı, bedenlen ve ruhen çeşitli özür ve hastalıklara yakalanmış olanların tedavi ve rehabilitasyonunda son derece önemli rol oynamaktadır.

Araştırma sonucunda, insanların özellikle gençlerin yaşamında büyük önemi olan rekreasyon programlarının, çalışmaya katılanların yaşamındaki yeri tespit edilecek ve bu konuda programın yönetsel boyutuna ilişkin öneriler sunulabilecektir. Bu önerilerin gençlerin yaşamlarında söz sahibi olan aileler ve okullarında rekreasyon programlarının planlanmasında ve yönetilmesinde görevli eğitimciler tarafından kullanılabileceği ve eğitimde programları destekleme açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın ayrıca başka bilimsel çalışma yapacak olan kişiler için de ışık tutacak bir çalışma olacağı beklenmektedir.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

a) Bu araştırma 2003-2004 eğitim yılında Balıkesir’de “Meriç” ortaöğretim okulunda okuyan 30 gönüllü kız öğrenci ve okul içi ve okul dışı rekreasyon program uygulaması ile sınırlıdır.

b) Araştırma, bilgi toplama aracı olarak bilgi formu ve gözlem yöntemleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6.Araştırmanın Sayıtları

a) Araştırmada kullanılan gözlem yöntemleri, rekreasyon programına katılan bayan katılımcıların, rekreasyona bakış açılarını ve düşüncelerini belirleyecek niteliktedir.

b) Araştırmada kullanılan rekreasyon programı, rekreasyon programına katılan bayan katılımcıların, rekreasyona bakış açılarını ve düşüncelerini etkileyebilecek niteliktedir.

Tanımlar

Serbest Zaman: Yemek, uyku vb. fizyolojik ihtiyaçlar gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetler dışında kalan, tamamen kişilerin tercihinine bağlı olarak tek başına yada grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zamandır (Çalışkan, 2003: 3).

Rekreasyon: Rekreasyon; yeniden tazelenme, yeniden biçimlenme, yeniden yaratma anlamına gelen latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı, rutin iş ve / veya çalışma hayatı için tekrar enerji kazanmak için genellikle çalışma dışı zaman bölümünde, olumlu aktiviteleri içeren ve sosyal yaşamda kabul edilen

serbest zaman etkinlikleridir. Kısaca; rekreasyon bireylerin yada grupların serbest zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinliklerdir (Özbey Alkurt ve Çelebi, 2003: 233).

Rekreasyon Program Yönetimi: Serbest zamanı değerlendirerek, elde olan rekreasyon programlarını, planlama, uygulama, değerlendirme aşamalarının ele alınarak uygulanması ve yönetilmesidir.

Rekreasyon program yönetiminde, programa hazırlık, katılımcı ilgi ve istekleri, etkinlik çeşitleri ve özellikleri, kültür ve çevre faktörleri, programın uygulama prensipleri, programın değerlendirme kriterleri gibi etmenler göz önünde bulundurulmaktadır (Little, S.L.,1993, Romsan, R.J., 1993, Edginton, R.E., 1993, Howe, C.Z., 1993)

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmayla ilgili kavramlar ve ilgili araştırmalardan söz edilecektir.

2.1. Kuramsal Temeller

Bu bölümde araştırmayla ilgili kavramların geniş tanımlarından, konu ile ilgili gelişmelerden söz edilmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Rekreasyon

Genel anlamda rekreasyon, insanların serbest zamanlarında, eğlence dinlence amaçlı tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetlerdir (Kırkoğlu, 2004: 20). İnsanlar, geçitli büyüklük ve zamanlarda ortaya çıkan serbest zamanlarında; uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda, aktif ya da pasif şekilde, kent içinde veya kırsal alanlarda etkinliklere katılmaktadırlar. İşte rekreasyon, insanların serbest zamanlarında yaptıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Yetim, 2000: 167). Bucher'in tanımına göre rekreasyon;

1. Serbest zamanlarda yapılır. İş değildir, kar gayesi taşımaz.
2. Rekreasyonda kişi, gönüllü olarak ve tamamen kendi arzusu ile

katıldığı etkinliklerde bulunur.

3. Rekreasyon faaliyetleri, katılana zevk veren, mutlu eden ve neselendiren bir tarzda olur.

4. Rekreasyon faaliyetleri, kişisel ve toplumsal fayda sağlar.

5. Toplumsal değerlere aykırı değildir ve yemek yemek, uyumak gibi hayati önem taşımaz (Bucher, 1972: 4).

Bireyin mesleki,ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesiyle seçebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılmasıdır (Gökmen, 1985: 28). Rekreasyon; özgürlük ve doğrudan memnuniyet ile karakterize edilmiştir. Her yerde ve her zaman gerçekleştirilebilir. (Butler, 1976: 8) Kişilere, doyum, olumlu kişilik hissi, gelişme, yaratıcılık, dengeli yarışma, özgüven, fiziksel uygunluk ve sosyalleşme imkanı sağlar (Torkildsen, 1992: 67).

Stebbins'e göre serbest zamana etkinliklerine katılımın amatör, hobi amaçlı ve gönüllü olması gerekmektedir. (Spector, 2004: 43) Bu etkinliklerde ilgi, özgürlük ve verimlilik esastır (Carlson, 1972; Atara, 2004; Luetkens, 2004). Kişilerin serbest zamanlarında katılabilecekleri aktiviteler yaşamın farklı dönemlerinde değişiklikler gösterse de, rekreasyon bütün insanların bir parçası durumundadır. Spora aktif katılmayan kişilerin bile dahil oldukları, bir serbest zaman aktivitesi vardır (Potgieter ve Young, 2004: 141). Rekreasyon, toplum içindeki kişilerin yada grupların kendini daha iyi hissetmeye, sağlıklı olmaya ve beceri gelişimine yardımcı olan herhangi bir serbest zaman etkinliğine gönüllü katılımıdır (Young ve ark., 2004: 58).

Eski tarih kayıtları arasında insanların bos zamanlarında müzik, resim ve çeşitli spor faaliyetlerini kullandığı görülmektedir. Ayrıca ilkel kavimlerin yaşantısında da pek zengin bir serbest zaman organizasyonu olduğu belirlenmiştir. Yontma tas devrinde mağaraların duvarlarına çeşitli hayvan ve insan resimleri yapan insanlar, algılamaları ve bunların neticesinde duygularını

aksetirme olanagını serbest zaman uğraşları içinde şekillendirmişlerdir (www.sporbilim.com). Özellikle ikinci dünya savaşından sonra insanlar, artık verimli ve akıllı çalışmayı bir kültür kalıbı haline getirmiş, insanların verimli çalışmakla kişiliklerini geliştirebilecekleri, bireysel ve toplumsal kalkınmanın bu şekilde gerçekleşebileceği anlayışı yaygınlaşmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda bunun kişisel huzur ve rahatlık vermede yeterli olmadığı hatta, bazı kişisel ve toplumsal davranış bozukluklarına sebep olduğu tespit edilmiştir. Teknolojik, ekonomik ve sosyal değişimlerle birlikte, her geçen gün değişen toplumsal yapı, serbest zaman süresini artırmış ve verimliliği artırmada insan sağlığını ön plana çıkaran toplumlarda bu serbest zamanların kullanımı gündeme gelmiştir (Terekli ve ark., 2000: 146-147). Bunun sonucu olarak da serbest zaman kullanımı, rekreasyon, gereken önemi kazanmaya başlamıştır.

Rekreasyon; kişilere, kendilerini ve beyinlerini, vücutlarını, duygularını yenilemeleri, aktivitelere, çevreye ve gruplara katılmaları ve onları değerlendirmeleri için sağlanan fırsatlardır. Rekreasyon; bireysel ve sosyal hedefleri olan işlevsel, sosyal bir kurumdur (Kelly, 1990: 27). Başlangıçta sosyal bir kurum olarak görülen serbest zamanı değerlendirme, giderek eylemden çok katılanların açığa çıkan duygusal ve fiziksel oluşumları olarak önem kazanmıştır. Serbest zamanı değerlendirme, sosyal bir kurum olarak görülmesinin ötesinde, toplumsal bağların, kişilerin ilgileri ve deneyimlerinin açıklandığı bir yol, temel bir durum olarak görülmeye başlanmıştır (Kılbaş, 1994: 31).

Rekreasyonun sınıflandırılması, rekreasyonun fonksiyonlarına ve çeşitli kriterlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Kişi, hangi amaç ve istek doğrultusunda bir rekreatif etkinliğe katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir rekreasyon program çeşidi ortaya çıkmaktadır. İnsanların her biri için ayrı ayrı amaçlar ve isteklerin bulunabileceği, buna paralel olarak da çok çeşitli rekreatif etkinliklerin olduğu düşünülürse kesin bir gruptama veya çeşitleme yapmanın zorluğu da ortaya çıkacaktır (Karaküçük, 1999: 74).

Bu sınırlamalar içinde rekreasyon programlarını üç temel gruba ayırmak mümkündür. Bunlar;

1. Amaçlarına göre rekreasyon; a. Dinlenme amaçlı, b. Kültürel amaçlı, c. Toplumsal amaçlı, d. Sportif amaçlı, e. Turizm amaçlı, f. Sanatsal amaçlı, g. Rehabilitasyon amaçlı,
2. Çeşitli kriterlere göre rekreasyon; a. Yaş faktörüne göre, b. Faaliyete katılanların sayısına göre, c. Zamana göre, d. Kullanılan mekana göre, e. Sosyolojik muhtevaya göre,

3. Eylem ve durgunluk hallerine göre rekreasyon; a. Ticari rekreasyon, b. Sosyal rekreasyon, c. Uluslar arası rekreasyon, d. Estetik rekreasyon, e. Fiziksel rekreasyon, f. Orman rekreasyonu (Özbeý Alkurt ve Çelebi, 2003: 241, 242)

Çok çeşitli etkinliklerle gruplandırılarak açıklanmakta olan rekreasyon etkinlik alanları Bucher'e göre şöyledir;

- a. Müzik uğraşları: Enstüümental müzik çalışmaları, orkestra çalışmaları, koro toplulukları, oda müziği çalışmaları vb.
- b. Dans faaliyetleri: Folklorik danslar, sosyal danslar, modern danslar, balo etkinlikleri vb.
- c. Sanat ve küçük el becerileri: Plastik sanatlar, deri işleri, grafik sanatlar, seramik, maden işleri, fotoğrafçılık, sanatsal yazılar, dikiş-nakış vb.
- d. Spor ve oyun: Okçuluk, badminton, masa tenis, tenis, top oyunları, eskrim, golf, eğitsel oyunlar vb.
- e. Sahne çalışmaları: Oyunlar, festivaller, klüp etkinlikleri vb.

f. Açık hava etkinlikleri: Kamplar, piknik, eğlenceler, kano, balıkçılık, doğayı koruma etkinlikleri vb. (Yamaner, 2001: 92).

Rekreasyon, kişilerin çok yönlü, olumlu gelişmelerini amaçlayarak, topluma katkıda bulunmaya çalışır. Rekreasyon etkinlikleri gönüllü katılımı içerir ilgi, özgür ve verimlilik esastır. Spor ise; rekreasyon etkinlikleri içerisinde, katılımcıyı doğrudan etkileyerek eğlendiren dinlendiren, eğiten ve geliştiren oyunlardır. Bu bağlamda rekreasyon programlarında spora özel önem verilmesi bir zorunluluktur. (Mirzeoğlu ve Erdoğan, 1997: 12)

Rekreasyonun diğer alanlarla ilişkileri vardır ancak bazı terimler karışmaktadır. Oysa, rekreasyon, eğitimle, aile ile, spor ile, ve okul ile ilgilidir. Ancak hiçbirine bağlı değildir (Çalışkan, 2003: 19).

2.1.2. Rekreasyon ve Eğitim

Serbest zamanları değerlendirme bilinci konusu, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların ortak sorunu durumundadır. Çünkü bu ülkelerde insanların serbest zamanları artmakta ancak bu konudaki bilinçleri çoğu zaman yeterli olmamaktadır. Bu sebepten dolayı, tek tek kişilerin hayattan zevk almalarını, verim ve bilgi düzeylerinin artmasını ve dolayısıyla toplumların kalkınmasını sağlayacak etkinliklere ayrılabilcek olan serbest zamanlar, akıllıca kullanılmayıp harcanabilmektedir. Bu aşamada rekreasyon eğitimi önem kazanmaktadır.

Serbest zamanların olumlu ve etkin bir biçimde nasıl değerlendirilebileceğini öğrenmemiş, bunun eğitimini alamamış ve sosyal hayatın çeşitli kurumlarında bu konuda yeterli kültürü elde edememiş insanlardan oluşan toplumlarda uygulanan rekreasyon etkinlikleri daha çok pasif bir görünümündedir. Bunun en belirgin örneklerinden birisini Türkiye oluşturmaktadır. (Karaküçük, 1999: 122) Ülkemizde çeşitli kuşakların, serbest

zamanlarını değerlendirme yönünde bir eğitim almamaları, serbest zamanlarını edilgen ve yarasız bir biçimde geçirmelerine sebep olacaktır (Tezcan, 1994: 74) Oysa zamanı değerlendirmek, kendisini ve çevresini geliştirme, üretme ve kişileri mutlu etmek adına önemlidir (Çelebi ve arkadaşları, 2003, s.37). Bu nedenle kişilere, yaşamlarının kalitesini artırmaya yönelik serbest zaman etkinliklerinin öğretilmesi, sunulması ve katılımlarının cesaretlendirilmesi gerekmektedir (Çelebi ve arkadaşları, 2003: 37).

Bu konu VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Serbest zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli insan gücü yetiştirilecektir" (Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-94: 297) şeklinde yer alsa da, serbest zaman eğitimi; eğitim politikamızda eksikliği görülen, şimdiye kadar ciddi bir biçimde ele alınmayan ve uygulanmayan, çocuk, genç, yetişkin gibi çeşitli yaş gruplarının gereksinimi olan bir sorun durumundadır (Tezcan, 1994: 74).

Fache ve Marciszewska (2004), yaptıkları çalışmada serbest zaman eğitiminin amaçlarını şu şekilde belirlemiştir;

1. Serbest zaman bilincini ve becerisini geliştirmek
2. Kişilerin serbest zaman dağarcıklarını genişletmek
3. Serbest zaman etkinliklerinin çeşitlerinden haberdar olunmasını sağlamak
4. Sosyal becerileri geliştirmek ve sosyal iletişimi sağlamak
5. Zaman planlama yeterliliği ve sorumluluğunu artırma
6. Toplumda bir serbest zaman alışkanlığı oluşturma

Rekreasyon eğitimi farklı isimlerle de anlatılsa kişinin serbest zamanlarının akıllı bir biçimde değerlendirilmesi eğitimidir. Kişinin serbest zamanlarında doğru tercihler yapmasını ve kendini geliştirmesini sağlayacak olan rekreasyon, programlı olarak yürütülecek bir eğitim ve bu eğitimin doğru verilmesi ile mümkündür. Serbest zamanların değerlendirilmesinin planlanması

ve bunun da çocuğa, gence sistemli bir eğitimle öğretilmesi gerekir. Bu eğitim kişiye, zamanla serbest zamanı değerlendirmeye kültürü kazandıracaktır (Çakırcıoğlu, 1998: 10-11).

2.1.3. Rekreasyon ve Aile

Aile insan yaşamının ilk kaynağı, ilk basamağı konumunda olup, insan için en derin ve köklü evrensel bir sosyal kurumdur (Dönmezer, 1990: 124). Aile, çocuğun gelişiminde özellikle ilk yıllarda çok önemli yer tutar. Çocuğa beslenme, koruma, sevilme ve öğrenme olanakları sağlar. Çocuğun davranışlarının yönlendirilmesine ve yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca çocuğu bağımsızlaşmaya da hazırlar (Ülgen ve Fidan, 2003: 44). Özellikle Türk toplumu gibi kültürel yapıya sahip olan toplumlarda ailenin çok önemli bir rolü vardır. Aile üyeleri birbirine sıkı şekilde bağlıdır. Bu bağlılık üyeler için hem güvenlik hem de destek anlamına gelmektedir. (Fasting ve Pfister, 1997: 19) Kişiliğin aile içinde gelişip, toplumun değer yargılarının da aile içinde verildiği kabul edilirse, aile için en etkili eğitim kurumu olduğu söylenebilir (Kıncal, 1991: 7).

Aile kişinin yetişmesinde rekreasyon etkinliklerini gerçekleştirebilecek ve destekleyebilecek bir kurumdur. (Gençlik Şurası, 1988: 3) Erken çocukluk döneminden başlayarak, bireyin kendi üst kültür değerlerini öğrenmeyi sürdürdüğü, en küçük sosyal birim olan aile, aynı zamanda serbest zaman davranış modellerinin oluşmasında temel oluşturmaktadır (Özmaden, 1997: 18). Ailenin yapısı, nitelikleri, anne-babanın eğitim seviyesi ile anne-baba-çocuk ilişkisinin yapısı ve çocuk yetiştirme anlayışı; kişinin rekreasyon etkinliklerini aile kurumu aracılığıyla öğrenmesini ve katılmasını sağlamaktadır (Gençlik Şurası, 1988: 3).

Aile, bireyin serbest zaman değerlendirmeye rolünü sergilemeyi öğrendiği ve paylaştığı ilk ortamdır. Pek çok konuda olduğu gibi, bireyin

serbest zamanlarını değerlendirme konusunda da sahip olduğu tutum ve davranışlar, onun aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlarla belirlenmektedir (Özmaden, 1997, s.18).

Aile sosyal dünyayı ve spor dünyasını görmeyi sağlayan ilk birimdir. Çocuğun psikolojisinin gelişiminin önemli bir bölümü aile içinde ve aileden gelen etkilerle şekillenirken, çocuğun ilgi, yetenek ve kapasitesi bu ortamda belirlenip ve spora katılıp katılmayacağının kararında aile önemli rol üstlenmektedir (İkizler, 2000: 120). Ailenin sosyalizasyon üzerindeki ilk ve güçlü etkisi de çocuğun spora katılıp katılmayacağını ve katılıyorsa nasıl spor yapacağını belirlerken burada ortaya çıkmaktadır. Bebek aile iletişimlerinin ilk dönemleri, doğal olarak oynusal tarzdadır. Bir çocuk, oyun deneyimlerini ve formal oyunu ilk olarak aile içinde görür. Aileler tarafından spora pozitif değer biçme, nesiller arasında spora ilgiyi arttırabilmektedir. Bundan başka, aileler de spora katılıyor ya da geçmişte sporla ilglilemiştirse, yine aileler spor yapmaya devam ediyor ya da düzenli olarak televizyondan spor programlarını seyreliyorlarsa, aileler çocuklarının sporda başarılı olmalarını ümit ediyorlarsa ya da amaçlıyorlarsa, aileler spora aktif katılım için çocuklarını cesaretlendiriyorlarsa ve spor aile içinde genel bir konuya, çocuklar sporla daha fazla ilgilenebilmekte ve katıncı olabilmektedir (www.sportbilim.com).

İlk eğitim ve etkilenme ailede başlamaktadır. Bu eğitim ve etkilenme sistemi içinde çocuğun rekreasyon alışkanlıkları şekillenmeye başlar. Çocuğun okul öncesi dönemde sürekli serbest zamana sahip olması, onun kendi isteği ile girişeceği her şeyin, özellikle tüm zamanını dolduran oyunun bir rekreasyon etkinliği olarak kabul edilmesini destekler. Bu dönemde kazanılan alışkanlıkların gelecek yaşama taşınması konusunda Patrick şöyle demektedir;

1. Bir çocuğun aktiflik düzeyi onun ileriki yaşlarındaki aktiflik düzeyini direk olarak etkiler.
2. Çocukluğunda dış mekan etkinliklerinde aktif olarak rol alanlar, genelde bunu sürdürürler.

3. Çocuklukta ki toplumsallaşma düzeyi, ileriki yaşlardaki rekreasyon etkinliklerine katılımı biçimlendirdir (Gökmen, 1985: 10).

Aile çocuklarına kazandıracağı davranışlarla eğitimi etkilemektedir. Türkiye' de aile yapısı eğitimsel yönleri ile birbirlerinden ayrılırlar. Eğitime değişik etkileri olması yönü ile aileler; kırsal, gece kondu ve kent ailesi olarak üç kümede toplanabilir. Kırsal ailede çocuk sayısı ortalamaya göre daha fazladır. Bunun tercih edilmesinin nedeni aile ekonomisine katkı sağlamaktır ve bu yüzden çocuklar küçük yaştan başlayarak çalışıp aile ekonomisine katkıda bulunurlar. Bununla beraber okul imkanlarından faydalama oranı düşüktür. Gece kondu ailesi köyden gelip kentin gece kondu kısımlarında yaşar, ortalama çocuk sayısı kırsal ailelere göre az, kentsel ailelere göre çoktur. Zorunlu eğitim çağındaki çocukların okula devamındaki oranı, kırsal bölgelere göre daha yüksektir. Kent ailesinin çocuk sayısı kırsal ve gece kondu ailesinden düşüktür. Çocukların gittiği okulun türü ailenin ekonomik ve toplumsal güçlerine göre seçilir. Çocuğun okula uyumsuzluğu ve başarısızlığı ailenin en önemli sorunudur. Toplumumuzdaki ailelerin yapısı ne olursa olsun çocuğun kişilik gelişiminde anne- babanın önemi açıktır. Sağlıklı ana-baba ilişkileri sağlıklı şahsiyetlerin ortaya çıkmasında önemli yer tutmaktadır (Büyükkaragöz, 1990: 33).

Serbest zamanların değerlendirilmesi konusunda bilinçli aileler, her konuda olduğu gibi, bu konuda da çocuklarının yanında olurlar. Ancak geleneksel Türk ailesi, katı kuralların titizlikle uygulandığı, disiplin ve otoritenin ağır bastığı bir yapıya sahiptir. (Bayraktar, 2003: 24) Aileler, boş oturmayı, dinlenmeyi çocuklar için boşa geçirilmiş zaman olarak görmekte çocuklarının serbest zamanlarında ders çalışmalarını veya bir işte çalışmalarını istemektedirler. Ayrıca çocuklarının serbest zamanda para harcamalarından yana değildirler. Arkadaşlarıyla birlikte olma, spor yapma vb. faaliyetler "aylaklık" olarak görmektedirler (Ünver, 1986. 237). Çocuklarına serbest zamanları konusunda destek olmayan ailelerin çocukları, zamanlarını kahvehanelerde, kafeler de ve oyun salonlarında geçirmektedirler (Bayraktar,

2003. 24). Halen rekreatif etkinliklerin ve spor aktivitelerinin çocuklarının derslerindeki başarısını engellediğini düşünen aileler olmakla birlikte çok sayıda aile de belli bir ücret ödemeyi göze alarak çocuklarını spor ile ilgili kurslara kayıt ettirmektedirler (Özürk, 1998. 62). Çocuklarına serbest zamanlarını kendi istedikleri şekilde değerlendirmelerine destek olan ailelerin çocuklarının ise derslerinde başarılı, mutlu ve huzurlu çocuklar olduğu gözlenmiştir (Bayraktar, 2003. 24). Çevre tarafından desteklenen spor ve fiziksel aktivite çocuklar için mutluluk mesajları veren yollardan birisidir (Özbey Alkurt ve Çelebi, 2004: 44).

Ailelerin eğitim durumları, çocuklarını rekreatif aktivitelere katılmaya yönlendirmeleri üzerinde etkili olmaktadır. Yapılan araştırmalarda anne-babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını spor yapmaya daha fazla yönlendirdikleri görülmektedir. Ebeveynlerin eğitimleri ile doğru orantılı olarak gelişmiş ülkelerde, çocuğun spora daha çok yönlendirildiği, geri kalmış ülkelerde ise daha az yönlendirildiği dikkati çekmektedir (İkizler, 2000: 120,121).

Ailede, bireyin tek tek, eşlerin birlikte veya tüm aile üyeleri ile birlikte geçirebilecekleri serbest zaman sürelerinde farklılıklar olabileceği gibi, seçtikleri aktivite türleri de değişebilmektedir. Evli olmak veya çocuk sahibi olmak, aktivitelerin çoğunun "ev-merkezli" olabileceği anlamına gelmektedir (Crandal, 1979: 169). Ailenin çocuk sayısı ve yaşları da ailelerin serbest zaman faaliyetlerine etkileyen önemli bir diğer değişkendir. Özellikle bireylerin ebeveynlik döneminde rol bağlantılı aktivitelerinin çocuksuz dönemlere kıyasla arttığı saptanmıştır. Çocukların yaşlarına bağlı olarak ebeveynlerin bu zamanı şekillendirdiği ve paylaştıkları bilinmektedir (Horna, 1989: 228). Ebeveynlerin çalışma durumu da serbest zaman üzerinde etkili bir faktördür. Her iki eşin çalıştığı aileler, tek eşin çalıştığı tek eşin çalıştığı klasik ailelere göre, çocukları ile daha fazla kitap okumakta, birlikte resim yapmakta, günlük konularda sohbet etmek ve derslerine yardımcı olmaktadır. Klasik aileler ise çocuklarıyla daha fazla oyun oynamaktadırlar. Yine klasik ailelerde, serbest

zaman aktivitelere daha çok "ev-merkezli" iken, her iki eşim çalıştığı ailelerde bu aktiviteler "dış-merkezli" olmaktadır (Aslan, 1996: 54).

Türkiye geneline bakıldığında en yaygın rekreatif etkinlik televizyon seyretmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm aile ile beraber pikniğe gitmek özellikle pazar günlerinin en popüler rekreatif etkinliği durumundadır (Fasting ve Pfhister, 1997: 49).

2.1.4. Rekreasyon ve Okul

Okul, bir toplumda eğitimin pazarlandığı ve eğitim hizmetinin üretildiği yerdir (Başaran, 1984: 12). Okul sadece fiziki yapısı ile bir taş yığını değil, içindeki canlı unsurları ile (öğrenci, öğretmen, idareci, personel vs...) bir kültür atmosferi, sosyal yaşantının hacmi küçük bir modelidir (Celkan, 1993: 149). Bir taraftan öğrencilerini, personelini, programlarını ve uygulamalarını rekreasyon kurallarına göre ayarlamak sorumluluğunu taşıırken, diğer taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirme sorumluluğunu taşımaktadır (Karaküçük, 1999: 134).

İlk dönemlerde, okullarda sadece öğretmen öğrenci ilişkisi varken ve öğrenciler sadece bir üst öğretime veya sınavlara hazırlama aracı durumunda iken okulların fonksiyonları, zaman içerisinde büyük değişikliklere uğramıştır (Karaküçük, 1999: 136-137). İnsan sadece beyinden ibaret değildir ve beyni kadar eğitime gereksinimi olan bir vücutlu ve ruhsal durumu vardır. Bunu sağlamanın yolunun beden eğitimi ve spor olduğu anlaşıldıktan sonra ki, bütün ileri, uygar ülkelerden bu uğurda hiçbir fedakarlıktan kaçınılmamıştır (Öztürk, 1998: 79). Günümüzde bu değişme süreci devam etmektedir ve okullar öğrenciler sadece üst öğretime hazırlayıcı olmakla kalmayıp aynı zamanda onlara modern bir toplumun vatandaşları olarak kendi kapasite ve yeteneklerini en uygun şekilde değerlendirmeye imkanı verme amacını gütmektedir. Okulların, değişen bu fonksiyon süreci içerisinde, rekreasyon

eğitimi önemli yer tutmaktadır. Toplumun gelişmesine ve isteklerine paralel, okulun üstlendiği fonksiyonlarda değışmeler yaşanmaktadır. Günümüzde rekreasyona olan ilgi, onun eğitim potansiyelinde; fiziki ve ruhsal sağlığa, becerilere, sosyal ve toplumsal niteliklere, ayrıca çalışma verimine olan olumlu katkısının gücünde toplanmaktadır. Bu güç okulların rekreasyon eğitimine ağırlıklı olarak yönelmeleri gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Okullar öğrencilere bunu; serbest zamanı olumlu ve etkin bir biçimde kullanabilmek ve rekreatif etkinliklerin, genel eğitimi desteklemesi ve bu amaçla kullanılması şeklinde vermek durumundadırlar (Karaküçük, 1999: 136-137).

Serbest zaman aktiviteleri eğitim kurumlarının içerisinde yalnızca bir eğlence amacı ile bulunmamalıdır. Çünkü rekreasyon etkinlikleri ayrı zamanda yaşam kalitesini ve yaşam boyu başarıyı etkileyen önemli ve güçlü birer eğitim materyalleridir (Fialova, 2004: 127). Bütün çocukların, en üst düzeyde sağlıklı olma, zihinsel ve bedensel gelişim için özgür bir ilköğretim eğitimi alma ve serbest zaman, dinlenme ve oyun oynama hakkı vardır. Bu sebepten dolayı eğitim ortamında beden eğitimi ve sporun bütün uluslarca dikkate alınması gerekmektedir (Doll-Tepper, 2004: 83).

Okul içi ve okul dışı aktiviteler fiziksel, sosyal ve duygusal sağlığın gelişmesini sağlarken fiziksel aktivitelerde kişilerin becerilerini geliştirir, sportmenlik, centilmenlik, grup üyeliği ve sosyal statü almayı sağlar. Bu rekreasyon programları kişilerin bir çok spor branşına ilgi duymasını sağlayarak serbest zamanlarını mutlu geçirmesine yardımcı olmaktadır (Bucher, 1987: 90).

Tezcan genel olarak okulların serbest zaman eğitimindeki işlevlerini şu şekilde özetlemektedir;

1. Bireylerin değerlerinin artırılması ve onun hayatında mutluluğu elde etmesi yönünde ona yardımcı olmak.
2. Bireylerin serbest zaman ilgilerini uyandırmak ve onu

sevklendirmek, bu konuda tutum ve değer geliştirmek.

3. Serbest zaman becerilerini öğretmek; Okul serbest zaman kullanmakta ihtiyaç duyulan tüm becerileri vermek için ideal bir ortandır. Oyunlar, koşular, spor dalları gibi bazı beceriler, vücut gelişimini, hareketliliği ve motor koordinasyonu sağlamaya yardım eder.

4. Serbest zaman değerlendirme imkan ve hizmetini sağlamak

5. Fiziksel kaynakları serbest zamanların değerlendirilmesi için geliştirmek ve yararlanmak.

6. Diğer toplulukların kurumları ile sorumluluklar, ilgililer ve kaynaklar yönünden işbirliği yapmak (Tezcan, 1994: 78).

Ülkelerin gelececeklerini teminat altına alan en önemli konu eğitim konusudur. Planlı programlı ve çağdaş bir eğitim ülkemizin en önemli problemidir (Afyon ve ark., 2000: 162). Ülkemizde, okullarda bilinçli ve ayrı bir serbest zaman eğitimine önem verildiğinden söz edilememektedir. Oysa ki eğitimin genel amaçları arasında, öğrencilerin serbest zamanlarını iyi bir biçimde değerlendirmesi için okullara sorumluluklar yüklenmiştir. Fakat gerekli müfredat verilmediği için uygulamada bu amaç gerçekleştirilememiştir (Tezcan, 1994: 82). Türkiye’de eğitimde yaşanan bu problem rekreasyon eğitimine de yansımaktadır. Türkiye’de direk olarak rekreasyon eğitimi adı altında ve bu amaçlara yönelik olamasa da, bir takım uygulamalara rastlanmaktadır. Bu uygulamalar;

1. Resmi müfredata alınan rekreatif amaçlı dersler,
2. Eğitsel kollar,
3. Ders dışı etkinlikler şeklindedir.

Resmi müfredatta yer alan beden eğitimi, resim, müzik gibi rekreatif içerikli derslerin uygulanmasına verilen sürenin çok yetersiz olduğu görülmektedir. Üstelik bu kısıtlı süre, eğitimciler tarafından gerçek amaçlarına uygun olarak değerlendirilmemektedir. (Aslan, 1996: 57). Özellikle ilk okullarda beden eğitimi derslerinin bir büyük çoğunluğu temel sportif

eğitimden yoksun sınıf öğretmenleri tarafından verilmekte (Öztürk, 1998: 81) yada öğrenciler bu ders saatlerinde ya tamamen serbest bırakılmakta ya da velilerin de desteğiyle eğitimciler tarafından bu ders saatleri, daha önemli görülen diğer dersler için kullanılmaktadır (Aslan, 1996: 57).

Okulların rekreasyon eğitimine yönelik bir diğer uygulaması da ders dışı etkinliklerdir. Ders dışı etkinlikler modern eğitim ortamlarında, ikinci eğitim veya paralel eğitim olarak adlandırılarak, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanmaktadır (Karaküçük, 1999: 53). Ders dışı etkinlikler, sınıf çalışmalarına ek olarak ancak bütünlüyle okul zamanı dışında, öğrencilerin tamamen kendi isteğiyle, okulun rehberlik ve denetimi altında katıldıkları etkinliklerdir (Karaküçük, 1999: 149). Yapılan araştırmalar ders dışı etkinliklerle öğrencilerin öncelikle kahvehane gibi yerlere gitmelerinin engellendiği görüşünün yaygın olduğunu göstermektedir. Ayrıca ders dışı etkinliklere katılmama ya da çok az katılmama olduğu durumlarda öğrenciler arasında geçimsizlik ve uyum sorunlarının arttığı belirtilmektedir. Okul yöneticileri ile yapılan bir çalışma sonucunda ders dışı etkinliklere yarışmacı olarak veya yarışmacı olmadan katılan öğrencilerin akademik başarılarının olumlu ya da olumsuz etkilenmesi konusunda yöneticiler fazla bir fark gözlemediklerini belirtmekte ve "kısmen olumlu etkilenmektedirler" ifadesi ağırlıklı olarak kullanılmaktadır (Karaküçük, 1999: 56,61).

Okullarda öğretilen dersler, her ne kadar öğrenciye birçok bilgi, beceri ve alışkanlık sağlıyorsa da bunlar öğrencinin kişiliğinin oluşumu için tam olarak yeterli değildir. Ders dışı etkinliklerle öğrencilerin sadece ders kitaplarına giren bilgilerle yaşama atılmalarını önleyecek, girişim yeteneklerini arttıracak, görüşlerini özgürce ortaya koyabilecek beceriler elde etmeleri, topluluk bilinçlerinin, sorumluluk duygularının ve liderlik yeteneklerini geliştirmesi açısından önem taşımaktadır (Binbaşıoğlu, 1991: 242). Yani ders dışı etkinliklerin amacı; bireyin tam potansiyelini kullanabileceği bir eğitim ortamı içerisinde, sadece "kitap kurdur" olarak mutlu olamayacağı ve gerçek hayata ayak uyduramayacağı düşüncesiyle çok yönlü yetiştirilmesine katkıda

bulunmak olmalıdır (Gençay ve arkadaşları, 2003: 96). Toplumun tüm bireylerinin okul içi ve okul dışı beden eğitimi ve spor ile rekreasyon etkinliklerine katılmaları sağlanarak, sağlıklı, güçlü, kişilikli, özgür ve bilimsel düşünme yeteneğine sahip olmaları gerçekleştirilebilecektir. (Yetim, 2000: 130). Bunun için okul dışında onları bir arada tutacak; ortama, lidere ve arkadaş gruplarına gereksinim vardır. Ancak bazı büyük kentlerdeki okullarda uygulanan kol faaliyetleri ve sosyal faaliyetler dışında gençliğin okul dışında bu gereksinimini karşılayacak bir örgütlenme yoktur (İnan, 1989: 169). Okullardaki eğitim sistemindeki aktivite yetersizliği öğrencilerin fiziksel olarak aktif kalmalarına engel olan sebepler arasındadır (Özbey Alkurt ve Çelebi, 2004: 44) .Okullarımızda öğrencilere çoğunlukla bilgi aktarılmaktadır (Tezcan,1994: 216). İlk ve orta öğretim yönetmeliklerinde, rekreatif amaçlara da yönelik olarak kurulan eğişel kolların da etkin bir biçimde uygulanmadığı görülmektedir. Eğer bu uygulama haftada bir saatlik eğişel kol dersinin dışına çıkarak, gerçek anlama ulaşıyorsa, bu tamamen öğretmenlerin becerikliliğine, liderlik vasfı taşınmasına ve şahsi gayretlerine bağlıdır (Aslan, 1996: 58). Ayrıca okullarda uygulanacak olan rekreatif etkinlikler sadece öğrencilere fayda sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda okul öğretmenlerinin iş birliği içinde çalışmasına sebep olarak öğretmenler arası iletişime ve okulun atmosferine katkı sağlayacaktır (Finn, 2000: 207).

2.1.5. Rekreasyon ve Kadın

Günümüzde kadınlar bundan yirmi yada otuz yıl önce sadece erkeklerin katılmasına izin verilen bir çok spor dalında yarışmaktadırlar. Bu spor dallarında yarışan kadın sporcuların göstermiş oldukları performans, onların bu sporları daha önce yapmasına izin verilmemesinin hiç bir mantığı olmadığını göstermektedir. Kadınlar için sadece yarışma sporları değil " herkes için spor" etkinlikleri de popüler duruma gelmiştir. Egzersizin ve rekreatif etkinliklerin, bedensel ve ruhsal yaratları daha iyi bilinir hale gelmiş ve dünya sağlık örgütü gibi uluslar arası kuruluşlardan, kadın ve erkek sağlığı için bu

etkinliklerin yaygınlaştırılması yönünde baskılar gelmektedir (Fasting ve Pfister, 1997: 1).

Önceleri bir çok kadın geleneksel olarak erkeklerle özdeşleşmiş kaya turnası gibi aktivitelere katılmaktan çekinirken (Cordes ve İbrahim, 1999: 187), günümüzde kadınlar dünyanın her yerinde erkek sporu olarak görülen futbol da dahil olmak üzere, özellikle aerobik, yürüyüş, yüzme gibi sporlara katılmaktadır (Flintoff ve Scraton, 2001: 1). Kadınların spora katılımlarında en önemli etkenlerden birisinin, bu aktivite sırasında eğleniyor olmalarıdır. Kadınlar, kendilerince eğlenceli olmayan egzersizlere katılmak istememektedirler (Henderson ve Winn, 1996: 1).

Batılı ülkelere bakıldığında kadınların vücutları ve fiziksel geciklilikleri konusunda erkeklerden daha az menmun oldukları, kendine olan güvenleri ile de fiziksel çekicilikleri arasında ilişki olduğu görülmektedir (Alfermann, 2003: 21). Araştırmalar şort, tayt, mayo ya da dar kıyafetler giyilerek yapılan yüzme, aerobik, dans vb. sporlara vücut algısı ile ilgili problem yaşayan kadınların katılmak istemediklerini göstermektedir (Henderson ve Winn, 1996: 3).

Türkiye'nin doğusu ile batısı, köyleri ve şehirleri, deniz kıyısı bölgeleri ile iç kesimleri arasında yaşam şekli, kültürel yapı bakımından çok fazla farklılıklar bulunmaktadır. Değişik kültürlerdeki aileler tarafından farklı yaşam ortamlarında yetişen ve yaşamakta olan Türk kadınları, birbirinden farklı sosyal, politik statüleri, farklı dini inançlara sahiptirler. Bu farklılıklardan dolayı homojen bir grup oluşturmazlarken ve onlar için bir genelleme yapmak zorlaşmaktadır. Kırsal kesimde kadınların serbest zaman etkinlikleri üretimden kesin olarak ayrılmaz ve tarla işi, temizlik, yemek, çocuk bakımı gibi günlük işlerden farklılaşmamış durumdadır. Örneğin kadınlar, geçmeye ya da bakkala gittiklerinde oradaki bekleyişlerini birbirleriyle konuşarak, söyleşiyle geçirirler (Tezcan, 1994: 155). Kırsal kesimde yaşayan kadınlar için düğünler, kına geceleri birer rekreatif etkinlik durumundadır. Nişan, düğün gibi ortamlarda

oynamak kırsal kesimdeki kadınların yaptığı tek aktif rekreasyon etkinliğidir. (Fasting ve Pfister,1997: 49) Diğer kadınlar ile bir araya geldiklerinde yaptıkları el işleri onları rahatlatırken aynı zamanda sohbet etme imkanı da bulurlar. Dolayısıyla kırsal kesimde serbest zaman bilinci ve bunun değerlendirilmesi anlayışı gelişmemiştir.

Ülkemizde kasaba, ilçe hanımlarının ise serbest zamanları kırsal kesimde yaşayan hanımlara göre daha biçimseldir. Kadınların çok azı çalışmaktadır. Haftada yada ayda bir yapılan kadın günleri, akşam komşu ziyaretleri yoğunlaşmış durumdadır. Sohbet konuları, kadın giyim, doğum, evlenme, çocuk, yiyecek ve günlük işlerden oluşmaktadır (Tezcan, 1994: 156).

Kentlerde rekreatif etkinlik olanakları kırsal kesim ve kasabalara kıyasla daha fazladır. Kentlerde kadınlar kariyer yapma ve istedikleri takdirde serbest zaman aktivitelerine katılma imkanına sahiptirler. Geleneksel rolleri ve düşünceleri umursamayabilirler. Aynı zamanda özellikle çalışan kadınlar, spor kulüpleri için gerekli üyelik ücretlerini de ödeyecek maddi güce de sahiptirler (Fasting ve Pfister,1997: 48). Kent kadını yoğunlukla sinema, tiyatroya gider, kitap okur, gönüllü kuruluşlara üyedir. Kent kadınlarının serbest zamanı daha fazladır. Bu yüzden serbest zaman bilinci ve onu değerlendirme duygusu egemendir. (Tezcan, 1994: 158) Kentlerin gecekondu kısımlarında yaşayan yoğunluğu köylerden göç etmiş olan kadınlar için ise durum biraz daha farklıdır. Bu kadınlar gelenekleri ve modern şehir arasında kalmış durumdadırlar. Bir taraftan köylerinde yetiştirildikleri kültürün normlarını izlemeleri gerekirken diğer taraftan büyük şehirde yaşamının gereklerini yerine getirmek zorundadırlar ancak buralardaki kadınlar ne yazık ki sosyal imkanlardan izole edilmiş durumdadırlar (Fasting ve Pfister, 1997: 28).

Türkiye’de bir çok Avrupa ülkesine kıyasla aktif olarak spora katılan kadın oranı oldukça düşüktür. Türkiye’de kadınlar çok erken yaşlardan itibaren bayan olarak görevlerini yapmaları konusunda eğitilirler. Bu yüzden okul içi ve okul dışında rekreasyonel spor aktivitelerine katılma oranları düşüktür (Özbey

Alkurt ve Çelebi, 2004: 44). Kadınların, spora katılımına olumsuz etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi de hiç kuşkusuz eğitimidir. Türkiye'de günümüzde bile bayanlara erkeklerden daha az eğitim imkanı sunulmaktadır. İlköğretimden orta öğretime geçildiğinde, devam eden kız öğrenci sayısının azaldığı görülmektedir. 1990-1991 yılında yapılan araştırmaya göre üniversitede okuyan öğrencilerin yalnızca % 22'si bayandır (Fasting ve Pfhister, 1997: 14). Ülkemizde kadın eğitiminde olduğu gibi serbest zaman eğitiminde de iki cins arasında eşitsizlikler olduğu açıktır (Tezcan, 1994: 101). BM Kalkınma Programı (UNDP) Başkanı Kemal Derviş, 2005 İnsani Gelişme Raporu'nda, kadınların sosyal yaşamda yer almaları açısından Türkiye 140 ülke arasında 76. sırada yer alırken, kadınların parlamentodaki sandalyelerin yüzde 4,4'üne sahip olduğu, mesleki ve teknik işlerin yüzde 30'una kadınların sahip olduğu, ayrıca kadınların, yönetici düzeydeki işlerde yüzde 6 oranında istihdam edildiğini belirtmektedir (http://www2.dunyagazetesi.com.tr/news_display.asp?upsale_id=232270). Kadınların eğitim alamaması, okul ortamından uzaklaştırılması demek, sosyal yaşamdan ve okuldaki edinebilecekleri tecrübelerden ve tanışacakları yeni olanaklardan da uzaklaştırılmaları anlamına gelmektedir. Bu nedenle doğru kadın okul ortamında kendilerine sunulacak rekreatif etkinliklerle daha tanışmadan vedalaşmak durumunda kalmaktadır.

Günümüz toplumlarında medyanın halk üzerindeki etkisi tartışılmaz durumdadır. Türkiye'de bir gazete-yi açıp erkeklerin oynadığı futbol hakkında bilgi alamamak hayret verici olacaktır. Aynı şey televizyon kanalları içinde geçerlidir. Şu bir gerçektir ki kadınların spora katılımına medya yeteri kadar yer vermemektedir. Bu da kadınların spora katılımı için olumsuz bir etki durumundadır. Çünkü bu şekilde insanlarda sporun kadınlara uygun olmadığı izlenimi oluşmasına sebep olabilecektir (Fasting ve Pfhister, 1997: 45).

Kadınlar için kimi zaman evli olmak da spora katılmalarına engel durum teşkil etmektedir. Bunun sebebi, doğru zaman kadınların hayatını kontrol etmek isteyen eşleridir. Tabi erkekler için kontrol dışında kıskançlık ta bir

sebeğ olmaktadır. (Fasting ve Pfnister,1997: 48) Oysa ki spor yapmak kadınların bir eş, anne, evlat ya da çalışan olarak yaptıkları işlerden ve sorumluluklardan ayrılmaları anlamına gelmeyecektir (Flintoff ve Scraton,2001: 6).

Kadınlar ev içi ve aile bireyleri ile ilgili işlerde erkeklerden daha fazla sorumluluk sahibi olduklarını öğrenerek büyütülürler. Bu da çalışsın ya da çalışmasın bayanların serbest zaman aktivitelerine ayrılacak zamanlarının eşlerine kıyasla daha az olması anlamına gelmektedir (Shaw, 1994: 10). Birçok kadın için rekreatif etkinliklere ya da spora katılımı engelleyen temel nedenlerden biri de kendileri ile beraber gidecek birilerinin olmamasıdır. (Flintoff ve Scraton,2001: 17) Ülkemizde kadınların bir kısmı da, ne yazık ki spora katılmanın fiziksel ve ruhsal faydalarının farkında değildirler ve bu yüzden bu tür etkinliklere katılmazlar (Fasting ve Pfnister,1997: 57).

Türkiye’de yapılan araştırmalar kadınların bir kısmının ise halk tarafından yadrganma düşüncesinden dolayı kitap okumak yada televizyon seyretmek gibi pasif rekreatif etkinliklerin dışına çıkmadıklarını göstermektedir (Öcalan, 2003: 61). Oysaki, spor ve fiziksel aktiviteye katılım kadınlar için kendi yaşamları hakkında yetkili ve güçlü oldukları hissini verirken, kadınların pasif ve zayıf oldukları yönündeki toplumsal inanışa da baş kaldıracı olma özgülüğünü sunmaktadır (Henderson ve Winn, 1996: 8).

2.1.6. Rekreasyon ve Gençlik

Genç ve gençlik kavramları üzerinde evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım henüz yapılamamıştır. Bununla birlikte gençlik dönemi için, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir denebilir. Genç, toplumda prestij kazanmaya ve statü sahibi olmaya ihtiyaç duyar. Toplumsal uyum, geniş ölçüde bu ihtiyacın karşılanmasına bağlı olmaktadır (Yetim, 2000: 48).

Bugün dünya ülkelerinin büyük bir özenle üzerinde durup ele aldıkları alanlardan biri de gençlik konusudur. Çünkü milletler geleceklelerinin güvence altına alınmasının tek yolunun gençliğin problemlerine ve ihtiyaçlarına eğilerek, onların yapıcı, yaratıcı, yetenekli bir nesil olarak yetiştirilmesi olduğunda birleşmiş durumdadır (Gençlik Şurası,1988: 1).

Kültürel yapı açısından gençlik, içinde çok fazla alt kategorileri barındıran bir sosyal kategoridir. Gençler içinde yaşadıkları fiziki çevre özelliklerine, aldıkları eğitime, üretime, üretime katılıp katılmayışlarına, ailelerinin sosyo-kültüre ve sosyo-ekonomik yapılarına göre farklı alt-kültür donanımlarına sahiptirler (Özmaden, 1997: 29). Gençlik kesiminin, sınıflandırılması, Altıncı beş yıllık kalkınma planı özel ihtisas komisyonu raporuna göre aşağıdaki şekilde yapılmıştır;

1. Öğrenci gençlik
 - a.Orta öğrenim
 - b.Yüksek öğrenim gençliği
2. Okul dışı gençlik
 - a.Çalışan gençlik
 - b.Kırsal alan gençliği
 - c.İşsiz gençlik
 - d.Asker gençliği
 - e.Gecekondu gençliği
- 3.Özel durumlu gençlik
 - a.Bedensel ve zihinsel engelli gençlik
 - b.Hükümlü ve tutuklu gençlik
4. Yurt dışındaki gençlik (Özmaden, 1997: 29-30)

Gençlik için hangi yaş grubu ve sınıflama ele alırsa alınsın, toplum yapısına ve kişilik özelliklerine göre bazı ufak farklılıklar görülmekle birlikte, gençliğin ve dönemin evrensel ortaklık gösteren bazı özellikleri vardır (Gökmen, 1985: 10). Teknik ve endüstriyel gelişmenin beraberinde getirdiği

serbest zamanları olumlu değerlendiremeyen, öğrenim, çalışma, serbest uğraşı ve dinlenme arasında bir denge kuramayan gençliğin kolayca içine düştüğü fizyolojik ve psikolojik dengesizlikler, sosyal ve psikolojik sorunlar tüm dünyada huzur kaçırıcı boyutlara ulaşmış durumdadır. Özellikle gençlik, kendilerine özgü olan, ruhsal ve zihinsel durumları nedeniyle bu ortamdaki hassas biçimde etkilenen kitleyi oluşturmaktadır. Açıkça söylemek gerekirse toplumumuzun tüm kesimlerinde bu denge hiç bir zaman kurulmuş değildir (Armaner, 1986: 49, İnan, 1989: 67).

Yaşlanma ile bağlantılı olarak birey, aktif serbest zaman uğraşlarında daha düşük düzeyde katılım gösterirken serbest zaman değerlendirme modellerinin seçiminde de, bireyin yaş basamaklarına göre farklılık dikkati çekmektedir. Örneğin; sportif etkinlikler çoğunlukla 12-18 yaş diliminde gerçekleştirilirken, 18-24 yaşları arasında daha çok sosyal ve kültürel içerikli aktivitelerle ilgilendiği yani yaş ile rekreatif etkinliklere aktif katılma ve spor yapma arasında ters bir ilişki olduğu; buna karşın spora “izleyici olarak” ilgilene arasında doğru bir ilişki olduğu ifade edilmektedir (Ünver, 1986: 237). Bireyin özellikle 29 yaşın altındaki yıllarda etkinliklere daha yüksek katılım göstermesi, genellikle henüz evlenmemiş olması, çocuğunun bulunmamasına ve hepsinden önemlisi, yaş olarak enerjisinin en yüksek olduğu gençlik dönemini yaşamakta oluşuna bağlanabilir. (Gökçe, 1971: 17)

Son yıllarda tüm ülkelerde gençliğin bunalımları ve bu nedenle çeşitli zararlı etkinliklere girişmeleri, onların rekreasyon eğitimine daha fazla önem verilmesine de yol açmıştır (Aslan ve Karaküçük, 1997: 52). Türkiye’de çeşitli sıkıntı, bunalım ve problemler yaşayan gençlerin önemli bir bölümü serbest zamanlarında kendilerini meşgul edip eğlendirecek bir rekreasyon alışkanlığından yoksundurlar (Özönder, 1988: 25).Başta devlet olmak üzere, aile ve toplum olarak ülkemizde gençlere serbest zaman değerlendirmek için olanaklar tanınamamış ve serbest zaman değerlendirme alışkanlığı verilmemiştir (İnan, 1989: 168).

İnsanın kendine güven duyması çok önemlidir. O nedenle özellikle ergenlik döneminde kendine güven duygusuna sahip olmayan kişiler gereken yardım, anlayış ve desteği görmezse aşağılık kompleksi hissedecek hayatı boyunca bu sorunla yaşamak durumunda kalabilecektir. Gençlerde güven duygusu vermenin yollarından bir tanesi de “meşgale terapisi uygulamak” dır. Yani gençler serbest zamanlarını kendileri, aileleri ve çevreleri için faydalı bir şeyler yaparak değerlendirmelidirler ki kendilerine güven duygusunu hissetsinler. (Çakmaklı, 1999: 87,95) Gençlere ulaşabilmenin en kolay yolu olan spor sayesinde gençlere enerjilerini, onların sağlığına katkıda bulunabilecek şekilde kullanma olanağı yaratılırken, kendine güven, cesaret, macera ve arkadaşlık duygularını tatmin edebileceği bir ortam sağlanmış olur (Öztürk, 1998: 67).

Ülkemizde gençlerin serbest zaman değerlendirme faaliyetleri daha çok pasif faaliyetlerdir. Yani televizyon izlemek, radyo dinlemek, sinemaya gitmek, arkadaşları ile amaçsız dolaşmak, kahveye gitmek... Büyük kentlerde olduğu gibi kırsal kesimdeki gençlerde aynı durumdadır. Oysaki gençlerimizin spor yapmak, kitap okumak, araştırma yapmak, halk oyunlarına katılmak, yabancı dil öğrenmek, bir müzik aleti çalmak, resim yapmak gibi serbest zaman etkinliklerine yeterince katılmadıkları gözlenmektedir (Özmaden, 1997: 30-31). Bunların sebeplerini üç başlık altında toplamak mümkündür.

1.Ekonomik yetersizlik

2.Organize olamamak

3.Serbest zaman eğitimi yokluğu (Gençlik Şurası,1989: 250).

Yüksek öğrenim gençliğinin çoğunluğu öğrenim gördüğü üniversitelerin bulunduğu yere, farklı yerleşim birimlerinden gelmekte ve özel ya da devlet yurtlarında ikamet etmektedirler. Bu sebeple bu öğrenciler okulları tarafından kendilerine sunulan ya da özel sektör tarafından verilen rekreatif etkinliklerden yararlanmaktadırlar.

Cinsiyet, gençlerin serbest zaman faaliyetlerini etkileyen bir faktör durumundadır. Toplumun kız ve erkeklere yüklediği roller geleneksel toplumlarda çok kesin çizgilerle çizilmiş, örf ve adetlerle sınırlanmıştır. (Aslan, 2000: 60). Kadınlar ev işleri, aile ile ilgili işlerden dolayı erkeklere göre daha kısıtlı durumdadırlar (Jackson ve Burton, 2005: 274). Oysa modern kentsel ortamlarda cinsiyet farklılığının hızla değişen toplumsal yapı içinde bireyin tutum ve davranışlarına daha az yansıdığı dikkati çekmektedir Tercih edilen serbest zaman etkinliklerine bakıldığında erkeklerin daha çok kitle iletişim araçlarına zaman ayırırken, fizik katılım gerektiren açık alan etkinliklerine de katıldıkları gözlenmektedir. Kızlar ise daha ev merkezli aktiviteler yada örgüt, tesis gerektiren spor dallarını tercih etmektedirler. Gerekli ortamı bulamaması durumunda ise o spor dalı ile ilgilenmekten vazgeçmektedirler. Okullaşma düzeyinin artması ile, karşı cinsten arkadaşlar ile birlikte zamanı değerlendirme eğilimi de artmaktadır (Aslan, 2000: 60).

Genç kızlık dönemi, kızların kişiliklerini oturttukları, kendilerinde, fiziklerinde olan değişikliklere dikkat ettikleri, sosyal kabul bekledikleri bir dönemdir. Bu dönemde genç kızları spor yapmaya iten birçok bazı etmenler mevcuttur. Kızlarda medyada sıklıkla gösterilen şekildedeki kadınlar gibi olma eğilimi vardır. Bu sebepten dolayı genç kızlarda akademik olarak başarılı ya da zeki olsalar da ekranda sık gördükleri mankenler ile kendilerini kıyaslama ve kendi vücudundan memnun olmayarak kilo kaybetme isteği söz konusudur (Tiggeman, 2001: 1). Görselliğin giderek önem kazandığı dünyamızda fazla kilolardan kurtulmak, daha düzgün, dinc ve güzel bir bedene sahip olmak isteyen bayanlar yoğun çaba sarf etmektedirler (İkizler, 2000: 103) Hatta bu sebepten dolayı birçok özel kulüpte düzenlenen seminerlerin öncelikli konusu da "diyet ve egzersiz"dır. (Fasting ve Pfister, 1997: 40). Bu sebepten dolayı kızlar spor ve rekreatif etkinliklere katılma eğilimindedir.

Bayanlar erkeklere kıyasla kendinin daha bilincindedirler ve dış görünümünün diğerleri tarafından nasıl bulunduğu konusunda endişelidirler. Bu onları rekreatif etkinliklere ve spora katılmaya teşvik ederken aynı zamanda

uzaklaşmaları için bir sebep de olmaktadır. Çünkü kızlar kötü görüneceklerini düşünerek şort, tayt, mayo ya da kısa kıyafetlerin giyildiği yüzme, aerobik, dans ve benzeri etkinliklere katılmak istememektedirler (Henderson ve Winn, 1996: 1). Aerobik sınıfları ve bu sınıflardaki atmosfer bayanların fiziksel görünümünün önemi ve sosyal olarak kabul gören zayıf vücut imajını hatırlatmaktadır. Bu da bayanların bu aktiviteye katılımlarında cesaret kırıcı olabilmektedir (Jackson ve Burton, 2005: 276). Bu kıyafetleri giymek istememelerinin yanı sıra düş almak zorunda olmak, soguk havada dışarıda olmak istememeleri, takı takmama gerekliliği gibi etmenlerde kızları spor ve rekreatif etkinliklere katılmaktan uzaklaştırmaktadır (Flantoff ve Scraton, 2001: 1).

Bayanlar ve erkekler için spora katılmayı engelleyen ortak bir sorun vardır ki o da rezil olma korkusudur. Özellikle beden eğitimi dersinde yapılacak olan bir spor hareketi arkadaşları tarafından izlenir, değerlendirilir ve yorumlanır. Arkadaşlarına rezil olma korkusu yalnızca kişinin başarısını etkilemekle kalmaz onun spora olan ilgisini de azaltır (Ikizler, 2000: 28).

2.2. Rekreasyon Programları

Anlamı bir serbest zaman etkinliğine katılmak dengeli ve doyum sağlayıcı bir yaşamın parçası durumundadır. Eğitimciler ve serbest zaman programcıları eğlenceli bir rekreasyon faaliyetine katılımlarını çok iyi bilirler. Maalesef serbest zaman aktivitelerini sunan kişiler halk içindeki bazı insanlara ulaşmakta başarısız olmaktadır. Araştırmalar işsizlerin, yaşlıların ve diğer farklı gruplardan insanların geleneksel programlara çabalarına karşılık vermekte başarısız olduklarını göstermektedir (McCarville, 1993: 10).

Programlama insanların birbirinden farklı ihtiyaçlarının karşılanması için gerçekleştirilen bir planlama sürecidir ve rekreasyon hizmetinin esasını teşkil etmektedir (Karakişçık, 1999: 153). Her gruptan insanın serbest zaman

aktivitelerine katılmalarını sağlamak için kaliteli serbest zaman programlaması yapmak gerekmektedir.

Günümüzde kadınların rekreasyon programlarına katılma yada katılmama nedenlerini, televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri, çocukların okul içi ve okul dışı rekreasyon programların katılımları, ailelerin ve serbest zaman programlayıcılarının çocukların okul dışı aktivitelerle katılımı hakkındaki düşünceleri gibi konularda bir çok çalışma yapılmaktadır (Miller ve O'Comet, 1995: 1249).

Egzersiz yalnızca fiziksel olarak sağlıklı olmayı sağlamakla kalmaz aynı zamanda duygusal bir düzen ve kendine güven sağlamaktadır (Mirzeoğlu ve arkadaşları, 2005: 1). Özellikle gelişmiş ülkelerde kişiler artık sporun ve rekreasyon programlarına katılmamanın sağladığı yararların bilincine varmış olduğundan bu programlara olan ihtiyaca dikkat çekmektedirler. Aileler dans gibi etkinliklere katılan çocuklarında özellikle olumlu değişikliklere tanık olduktan sonra halka yönelik rekreasyon programlarına olan ihtiyacı işaret etmektedirler. Üniversite öğrencileri de bu tür step ve dans etkinliklerine olan ihtiyaçtan bahsetmektedirler (Green, 2000: 31). Step aktivitesi, bütün katılımcıların spor yapma ihtiyacını karşılayabilen ve yaralanma riskini en aza indiren bir aerobik aktivite; (Francis, 1993: 26) dans, vücudunu algılama yolu, sosyal ve kişisel tecrübedir (Ward ve Young, 1993: 71).

McCarville'e göre (1993), kaliteli bir serbest zaman programı sağlamak için birbirine bağımlı yedi adının atılmasını tavsiye etmektedir. Bunlar;

1. Programın önceliklerini saptamak: Serbest zaman programlayıcıları katılımcılardan çok sundukları hizmeti düşünmeleri yönünde eğitilmelidir. Bu belki önemsiz gibi görünebilir ama bu rol karnası heyecan verici bir serbest zaman programının kalbi durumundadır. Eğer programcılar çabalarının ürünle ilgili değişkenler üzerinde yoğunlaşması gerektiğine inanırlarsa,

olanaklar, çizelgeler ya da reklamlar gibi maddeler onların daha fazla dikkatini çekecektir. Programcılara amaçları sorulduğunda, müşteri memnuniyetinden bahsetmelidirler. Bunu yapmak içinde ilk adım olan kaliteli programlamayı yapmaları gerekecektir.

2. Katılımcıların ihtiyaçlarının keşfetmek: Program çabaları katılımcıların ihtiyaçları ile buluşursa bu memnuniyet ile sonuçlanmaktadır. Bu yüzden programcılar kaliteli bir serbest zaman etkinliği sunabilmek için katılımcıların ihtiyaçlarını keşfetmelidirler. Tüketicilerin genellikle programları beş farklı boyutta değerlendirdikleri görülmektedir;

- a. Gerçeklik; çalışanlar tarafından sağlanan fiziksel işaretler, diğer kullanıcılar, olanaklar ve malzemeler
- b. Güvenilirlik; söz verilen hizmetin yerine getirilmesi
- c. Empati kurmak; dikkatli ve kişisel ilgi
- d. Garanti vermek; güven veren bilgi sahibi çalışanlar
- e. Karşılık vermek; anında ilgi göstermeye istekli olmak

3. Program geliştirmek; Katılımcıların beklentileri değerlidir, bu yüzden programlar buna uygun olarak geliştirilmelidir.

4. Anahtar program sağlayıcılarını belirlemek; Çalışanların hareketleri genellikle hizmetin başarısı ya da başarısızlığını belirler. Araştırmalar katılımcıların bir ürünü satın almalarındaki dokuz nedenden sekizinin karşılık vermek, teknik yeterlilik, profesyonel davranış gibi işverenle ilgili nedenler olduğunu göstermektedir. Programlar elle tutulamazlar, soyutlur. Bütün hizmetler gibi programlar da görülemezler ya da dokunulamazlar bu yüzden değerlendirilmeleri zordur. Sonuç olarak katılımcılar serbest zaman programlarını değerlendirirken çalışanların davranışlarını baktıracıdır.

5. Katılımcılarla karşılama noktalarını belirlemek; Broşürler, bina girişleri ve telefonlar müşteri ve ajanslar arasında ilk iletişimler ana karşılama noktalarına örnek olabilmektedirler. Programcılar, katılımcı

memnuniyetsizliğine neden olabilecek karşılaşma noktalarına özel önem göstermelidirler. Bu memnuniyetsizlik noktaları “sindirlenme” ya da “başarısızlık” noktaları olarak adlandırılmaktadır. Birçok sindirlenme noktası beklemek ile ilgilidir. Programcılar müşterilerinden beklemelerini istediklerinde, bu beklemenin mümkün olduğu kadar hoş geçeceğinden emin olmalıdırlar. Diğer sindirlenme noktaları, söz verilen hizmetlerin yapılamamasından, memnun olunmayan hizmet kalitesinden de meydana gelebilmektedir. Programcılar hayal güçlerini kullanarak bu tür durumlar meydana gelmeden önce çözüm üretmelidirler.

6. Esneklik; Esnek olmanın eğitimini verin ama şüphenez olduğunda standartları belirleyin; İyi eğitimi çalışanlar, katılımcıların serbest zaman programlarına geri dönmelerini sağlamaktadır. Çalışanlar program başarısızlığa uğradığında katılımcıların ihtiyaçlarına karşılık verebilecek şekilde eğitilmelidirler.

7. Yardım almak; Bilgi sağlayıcı olarak çalışanların ve katılımcıların önemini kavrayın. Özellikle düzenli olarak yapılan personel buluşmaları problemler, çözümleri vb. konularda bilgi alışverişinde bulunmak için mükemmel fırsatlardır.

Buna ek olarak, Richard ve arkadaşları da, katılımcıların ihtiyaç ve ilgileri, sunulan imkanlarda takım sporu, bireysel spor, geleneksel ya da geleneksel olmayan sporlar vb. gibi çeşitlilik olması ve programlarda esneklik olmasının program geliştirmeye yardımcı olabilecek noktalar olduğunu belirtmektedir (Richard ve arkadaşları, 1983: 137-138).

2.3. Rekreasyonel Spor

Çağımızın toplumlarında hızla artan nüfus, çarpık kentleşme, karmaşık sanayileşme, ekonominin çarpıklığı, eğitim kurumlarının yetersizliği

ve toplumun eğitim sorunları, medyanın aşırı tüketimi teşvik eder ve ahlaki değerleri yok eden yayınları gençlik kesimi başta olmak üzere tüm bireyleri mutsuzluğa ve bunalıma sürüklemektedir. Gençler tüm bu sorunların ötesinde enerjilerini harcayamamanın, serbest zamanlarını yararlı bir biçimde değerlendirememenin huzursuzluğunu yaşamaktadır. Büyüklük ise, hem kendilerinin hem de çocuklarının sorunları arasında her gün biraz daha ezilmektedirler (Yetim, 2000: 171). Bütün bu olumsuzlukların sebep olduğu stres de insanlarda kalp-damar ve sinir sistemi hastalıklarına neden olurken, hava kirliliği olan yerlerde ise solunum sistemi hastalıkları meydana gelmezi ve aşırı beslenme bu negatif görüntünün büyümesine neden olmaktadır. Bütün bu negatif görüntülerin giderilmesinde ise, rekreatif etkinlikler arasında büyük avantaja sahip olan spor ön plana çıkmaktadır (Karaküçük, 1999: 232).

Spor, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini sağlayan bir eylem biçimidir. Bireysel gibi görünen spor, imkân, ortam, hedef ve yapılaşıkilde sosyal bir çerçevede yapılır. Modern toplumlarda spor, serbest zaman değerlendirilmede en çok başvurulan yollardan birisidir (Yetim, 2000: 170).

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarında birini oluşturmaktadır. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkiler. Spor, insanların rekreatif ihtiyaçlarını karşılamaada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun toplumda yaygınlaşması, tanınması ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir (Karaküçük, 1999: 237).

Rekreasyonel spor, insanların serbest zamanlarında dinlenme, eğlenme, macera, yarışma, sosyal ilişki, sağlık edinme, stres atma, yeni arkadaşlıklar edinme ve daha bir çık nedenlerle uğraştıkları gerek aktivite gerekse yapılabilecek yer çeşitliliği bakımından ragbet etikleri bir fonksiyonu durumundadır. Rekreasyonel spora katılımın yüksek olmasının nedeni; sportif faaliyetlere katılma kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine cevap verebilecek tercih imkânı olması, her mevsimde, her ortamda ve koşulda yapılabilmesi olanacağının bulunmasıdır.

(Çalışkan, 2003: 21).

2.4. Spor ve Kültür

Toplumları oluşturan ve çeşitli biçimlerde düzenlenmiş ilişkilerin tümü olarak düşünülen toplumsal yapıda, insan-doğa ve insan-insan ilişkisi vardır. İnsan doğa ilişkisi, teknolojik gelişmeyi, insanlar arası ilişkiler de kültürü oluşturmaktadır (Köknel, 1979: 67) Kültür; bir birey veya topluluğun yaşam tarzını biçimlendiren örf, adet, gelenek ve görenek ile alışkanlıklar, davranışlar ve inançlar toplamıdır (Demir ve Acar, 1997: 143).

Kültür, bir toplumun üyeleri arasında paylaşılan, devredilen bir değişim süreci içinde bulunan öğrenilmiş davranış kalıpları ile, bu kalıpların (inanç, değer, tavır ve maddesel öğeleri kapsayan) ürünlerinin oluşturduğu bir yaşam biçimidir. Her toplumun yaşam biçimi o topluma özgü çok ve çeşitli kurumsallaşmış davranış biçimlerinden oluşmaktadır. Birey, toplum yapısı ve kültür birbirinden ayrılmayan, karşılıklı olarak birbirini etkileyen bir üçgen oluşturmaktadır. Kültür ve kişilik ile ilgili yaklaşımların çoğu; birey davranışının, bireyin sosyal ve fiziki çevresi tarafından düzenlendiğini ve bireyin toplumsallaşmasının, kendisinden önceki kuşakların deneyimlerini öğrenerek geleceğe hazırlandığı bir ön hazırlık olduğunu irdelenmektedir (Aslan, 2000: 45). Kültürün fonksiyonları kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Kültür, toplumları birbirinden ayıran önemli bir unsurdur, markadır.
- Kültür, toplum değerlerini bir bütün haline getirir ve bunları sistematik bir biçimde taşır.
- Kültür, dayanışmanın en önemli temellerinden birisidir.
- Kültür, sosyal bir yapının kopyasıdır.
- Kültür, sosyal kişiliğin belirip oluşmasında bütün toplumlar bakımından egemen bir faktördür (Dönmezer, 1994: 105-106).

Spor, toplum hayatına çok değişik yollardan girerek, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış, her zaman toplumun ilgisini çekmiş ve toplumları canlı ve heyecanlı tutmayı başarmış sosyal bir olgudur. Her sosyal kurum gibi, toplumdaki diğer sosyal kurumlara ilişki halinde olan spor, içinde bulunduğu toplumun hukukundan, siyasetinden , ekonomisinden, kültüründen, coğrafi yapısından ve çevresinden ayrı düşünülemez (Kılıcıgil, 1988: 8).

Kültürel yapının spor üzerindeki etkisi daha çok değer yargıları, gelenek-görenekler ve kültürel değişimden kaynaklanmaktadır. Toplumun değerler sistemine paralel olarak ortaya çıkan değer yargıları, gelenek ve görenekler kültürel yapı içinde insanlara neyi nasıl yapmaları gerektiği konusunda yön belirlemek suretiyle bireylerin spora katılımlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Onun için, sporun kitlelere yaygınlaştırılmasında uygulanan spor türlerinin, mevcut kültürel formlarla uyum içinde bulunması önemlidir. Öyle ki, kültür unsurlarını sporla ilgili eski birimlerinin üzerine yeni değerler koyması ve yeni sosyal kuvvetler meydana getirmesi sorun kitlelere yaygınlaştırılmasını kolaylaştıracaktır.

Spor, kültür birikiminden kaynaklanan sosyal alışkanlıklardan biridir. Düzenli ve sağlıklı bir hayatı öngörür. Bireylere ve topluma dinamizm kazandırır, ruhsal ve bedensel güçlenmeyi kapsar. Sürekli güçlü olmayı amaçlayan davranış ve alışkanlıklar, sporun kültür boyutunu oluşturturken; spor çağımızda toplumların refah ve kültür seviyelerinin göstergesi olarak anlam kazanmakta ve sosyal ve kültürel hayatta giderek önem kazanmaktadır. Her geçen gün çok sayıda insanın spor faaliyetlerine katılımı, spor kulüplerinin ve spor medyasının çoğalması ve çok büyük bir spor sektörünün ortaya çıkması, sosyal ve kültürel hayatın sporla yoğunlaşarak, bütünleştiğini göstermektedir (Yetim, 2000: 144,147).

2.5. Rekreasyonda Liderlik

İnsanlar grup halinde yaşayan sosyal nitelikli canlılardır ve oluşturdıkları grupları yönetecek ve hedeflerine götürecek liderlere de ihtiyaç duymaktadırlar. Belirli amaç ve hedeflere yönelmiş insan gruplarının oluşturulması ve harekete geçirilmesi her insanda kolay bulunmayan ayrı bir beceri ve ikna etme yeteneklerini gerektirmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, liderlik, bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme yetenek ve bilgilerinin toplamıdır denebilir (Eren, 2000).

Liderlik bir insan olgusudur; insanlar arasında uygulanan bir güç, etkinliklerin istenilen özel amaçlara yönlendirilmesinde yol göstericidir. Lider; belli bir zamanda belli bir yerde, bir ya da daha fazla izleyen, özellikle etkileyebileceği grup içerisindeki kişilerin eylem biçimlerini ve yönelimlerini denetleyen kişidir.

Liderlik, grubu örgütsel amaçları gerçekleştirmek için yönlendirme olup, bunu yaparken seçicilik, enerji ve güdüleme gücü gerektirmektedir. Bu anlamda liderlik bazı yönetim bilimcilere göre bireyleri ve grubu istenilen amaçlara ulaştırmaya yarayan güdüleme sanatıdır (Kılbaş, 2001: 115).

Liderlik, toplumun her kesiminde görülen bir davranış biçimidir ve izleyenlerin olgunluk düzeylerine, bağlı oldukları değerlere göre nitelik kazanır (Hazar, 2003: 80). Liderlik, bir sanat, bilim ya da bahsedilen bir şeydir ki bir kimse bununla takipçilerinin düşünce, plan ve etkinliklerini yöneltme yeteneğine ve ayrıcalığına sahiptir (Tezcan, 1994: 182). Liderlik; bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamından oluşmaktadır (Karaküçük, 1999: 260).

Liderlik kavramı grup kavramı ile beraber ele alınmaktadır. Liderlik belli bir grup içinde oluşur. Lider işlerini, zorunlu olarak grup üyeleri ile ilişkilerde bulunarak yürütür. Yani liderlik, lider ile grup arasında bir etkileşim sürecidir denilebilir (Çelebi, 2000: 12). Lider-grup ilişkilerinde lider grubu tanımalıdır. Bu ilişkiler lidere, grubun başarısı ve grubun sürekliliğini sağlamak üzere iki görev yükler. Bu görevleri yerine getirebilmek için liderin grup üyeleri ile ilişkileri kaybetmemesi gerekir. Böylece grubun üyelerinde lidere karşı bir bağlılık ve güven meydana gelmiş olacaktır (Kılıbaş, 2001: 120). Grup üyeleri, grup liderini taklit, özdeşleşme, model alma, örnek alma gibi yollarla izlemeye çalışır ve ona benzemek isterler (İkizler, 2000: 159).

Lider etkinlik alanında belirli ölçülerde uzmanlaşma sağlanmış olmalıdır. Rekreasyon etkinliklerinde, grubun hedefleri ve etkinlikteki uzmanlığı bakımından teknik bilgiye sahip olan kişi, liderlik rolünü üstlenmektedir (Karaküçük, 1999: 285). Özellikle batılı toplumlarda rekreasyon liderliği ayrı bir meslek dalı haline gelmiştir. Bu liderler, kişileri yeni etkinliklere katılmaya, ilgilerini geliştirmeye ve etkinliklerden zevk almaya yönlendirerek onların yaşamını çok yönlü yapmak üzere eğitilmişlerdir (Kılıbaş, 2001: 116).

Grubu başarıya götürmek için liderin uzmanlık yeterliliklerinin yanı sıra davranışsal yeterliliklere de sahip olması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi de liderin etkinliğinin sağlanması için gerekli olan iletişim becerisidir. Liderin etkili olabilmesi için iyi iletişim kurma gerekmektedir (Çelebi, 2000: 19,21). Liderlik çalışmalarında ilk araştırma yapanlar arasında bulunan Lippit ve White liderlikte liderin kim olduğundan çok liderin nasıl davrandığı önemlidir derken liderin iletişim becerisine dikkati çekmektedirler. (Arkonacı, 1993: 51) İletişim, kişiler arası duygu, düşünce ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır (Ersoy ve Oral, 2004: 14). Liderlik davranışının etkinliği üzerine yapılan araştırmalar lider-grup ilişkisinin uyumlu, iletişim düzgün olduğu durumlarda kişinin liderlik yapması için çok uygun ortam olduğunu göstermektedir. Bunun olmadığı durumlarda ise liderlik

işlevlerini yerine getirmek zordur (Kılıbaş, 2001: 120,121).

Bir rekreasyon liderliğinde liderden beklenen; grup üyelerine üyelik hazını yaşatma, o grupta olmaktan tatmin sağlanmalarına yardımcı olma ve üyeleri belirli faaliyetlere yönlendirme, yol gösterme ve etkilemektir. (Hacıoğlu ve ark., 2003: 45,46). Liderin rekreasyon programının tüm aşamalarına aktif katılımı kişisel ve liderlik tecrübelerini geliştirirken programın uygulamasına da fayda sağlayacaktır (Çoknaz ve Çelebi, 2004: 97).

Liderlik aynı zamanda gençlere ve yetişkinlere serbest zamanlarını değerlendirme yönetimini ve olanağını sağlar. Bugün birçok yetişkinin serbest zaman aktivitelerine olan ilgileri çocuklarla kıyaslandığında çok az kalmaktadır. Çünkü onlar çocukluk zamanlarında çeşitli serbest zaman becerileri geliştirmek ve oyun olanakları sağlanması bakımından bugünkü çocuklar kadar şanslı değillerdi. Bu nedenle özellikle etkinlik çeşitlerinin öğrenilmesi bakımından genç ve yetişkin liderlere geniş ölçüde gereksinim vardır (Tezcan, 1994: 186).

2.6. Takım Çalışması ve Grup Dinamiği

Takım, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak için bir araya gelmiş, birbirine bağımlı ve birlikte hareket eden iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu topluluk olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2000 :443) Bir takımın başarılı olabilmesi için en önemli unsuru, o takımın psikolojik atmosferi, diğer bir deyişle takım kültürü ve takım ruhudur. Kişilerin iyi ilişkileri, iletişim, saygı, kabul edilme, değer verilme, yakınlık ve sıcak atmosfer iyi bir performans göstermede olduğu kadar bireyleri birbirine yaklaştırmada en önemli psikolojik etkenlerdir (Biğer, 1998: 263-269).

Bir grubun ve insanları peşinden sürükleyen ikna edici bir liderin varlığı sonucunda insanlar yalnız başlarına olsalardı yapamayacakları şeyleri

yapma eğilimlerinin artmasına sebep olmaktadır (Oktay, 2000: 306)

Bir organizasyonun neresinde bulunurlarsa bulunsunlar, performansla ilgili belirgin zorlamalar, takımlara enerji sağlarlar. Bu zorlamayla karşı karşıya kalınmadığı takdirde ortaya bir takım çıkmaz (Katzenbach ve Smith, 1993: 26)

McGregor'a göre etkili takımın özellikleri yedi noktada toplanmaktadır;

- 1.Karşılıklı anlama ve anlaşma
- 2.Açık iletişim
- 3.Karşılıklı güven
- 4.Karşılıklı destek
- 5.Bireyler arası farkların etkili yönetimi
- 6.Takımın seçici kullanımı
7. Liderlik (Balci, 1995: 85)

Bireyin grup içinde olmasının veya yalnızca başkaları ile birlikte bulunmasının, yalnızken olduğundan daha farklı davranmasına ve düşünmesine neden olduğu bilinmektedir. (Oktay, 2000: 304) Bu aşamada grup dinamiğinden söz etmek mümkündür. Pfeiffer ve Jones grup dinamiğini bir amaç için beraber olan ve çalışan grubun, birbirinden haberdar olması şeklinde tanımlarken grup dinamiğinin tanımlanması için dört tane faktörün ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Bu faktörler;

- İletişim; Grup içi iletişim ve liderle grubun iletişiminin önemi ve iletişimin etkili olmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
- Amaç ve grubun devamlılığı; Grubun ahenkli çalışması, iyi çalışma atmosferi yaratılması, düşüncelerin açıklanması, bu düşüncelerin değerlendirilmesi, tanımlanması ve tartışmalarda ortak noktaya varılması
- Duygusal durumlar; Kişilik özellikleri, güven, korku, amaçlar, ihtiyaçlar ve dostluk gibi durumların varlığı, grubu olumlu veya olumsuz

yönde, duruma göre etkilendiği vurgulanmıştır.

- Gruba uyum, bağlılığın sağlanması; Grup üyelerinin duygularını ve düşüncelerini paylaşması, sıcak bir atmosfer oluşturmasıdır. Kişilerin kendileri için, isteklilik ve hoşnuditlik sağlanması ve bunların o andaki grup ortamında kazanılması, belirtilmiştir (Cockrell, 1991: 45-47).

2.7. Rekreasyon Teorileri

Bu bölümde serbest zaman ile ilgili kuramsal yaklaşımlara yer verilecektir. Bunlar;

İlk Oyun Teorisi: Oyunla rekreasyon literatürde değişimeli olarak sıkça kullanılır. Kraus'a göre (1984) oyun, rekreasyonun zevkli olarak tanımlanabilen bir formudur. Bu insanların kendileri için yaptıkları anlamlı aktiviteleri de içermektedir.

Atık Enerji Teorisi; Atık enerji teorisine göre oyunun ilk motivasyonu fazla enerjiyi harcama ihtiyacıdır. Üzerimizdeki birikmiş enerjiyi atamadığımızda bir kızgınlık hissi oluşur mu? Bu fazla enerjiyi attığımızda işimizdeki verimimiz ve konsantrasyonumuz artmaktadır. Fazla enerji teorisi üzerine bazı eleştirilerde vardır. Çocukların oyunları üzerinde yapılan bazı araştırmalar bunları destekler niteliktedir. Saatlerce masa başı işten sonra insanlar fazla enerjilerini atmak için değil de, enerji depolamak için aktivitelere katılırlar. Bu yüzden atık enerji teorisi, rekreasyonun bazı türlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Bedel Teorisi (Weiskopf, 1982): Bu teoriye göre insanlar, çalışma zamanlarında karşılamadıkları ihtiyaçlarını karşılamak için de rekreasyon aktivitelerine katılabilirler. Mesela bir kişinin rekabeti yüksek, hırslı bir işi varsa bu kişi rahatlatıcı aktiviteleri tercih eder. Eğer kişinin rekabeti olmayan bir iş ortamı varsa, bu kişide daha çok rekabete dayalı aktiviteleri tercih

etmektedir.

Catharsis Teorisi (Ellis, 1973): Bu teoriye göre oyun, insanların bastırılmış duygularını açığa çıkarmak için ortam sağlar. Eğer saldırganlık gibi negatif duygular dışarı atılmazsa bunlar daha da büyüyüp zararlı bir şekilde ortaya çıkabilir. Ancak futbol oynamak veya tenis topuna vurmamak bile insanların negatif duygularının etkisiz hale getirilmesi için yeterli olacaktır.

Genelleme Teorisi (Ellis, 1973): Oyun, insanların işten veya başka bir yerde ödüllendirilen nakli ile gerçekleştirebilir. Bu teoride, işte rekabet ortamı olan bir kişinin neden yine rekabet ortamı olan rekreasyon aktivitelerine katıldığı açıklanır. Bu da şöyle açıklanabilir. Stresli bir işte çalışan insan zorluklarla başa çıkma yeteneği kazanır ve bunu uygulayabileceği ortam arar.

İçgüdü-Pratik Teorisi (Kraus, 1984): Diğerlerinin tam tersine bu teori, oyunun ilk motivasyonunun insanların genetik sebeplerine bağlar. Buna kız çocuklarının oyuncak bebeklerle oynaması örnek verilebilir.

Kendini Açıklama Teorisi (Weiskopf, 1982): Bu teoriye göre, oyun kendini açıklama ihtiyacından doğar. Oyun farklı insanları üzerinde farklı etkiler yapabilir. Hatta bir insanın farklı noktalarında farklı etkiler yapabilir. Kendini açıklama teorisi bu farklılıkların şu faktörlerden oluştuğunu söyler;

- 1) Fizyolojik yapı
- 2) Fizyolojik durum
- 3) Ruhsal durum
- 4) Fiziksel çevre
- 5) Sosyal çevre
- 6) Öğrenilen alışkanlıklar
- 7) Kişisel istekler ve arzular.

Özet olarak, kendini açıklama teorisi serbest zaman etkinliklerinde

birçok faktörün olduğunu tanımlar. Bununla beraber, bazı teoriler de vardır ki; insanların neden ve niçin rekreatif etkinliklere katılma ihtiyacı içinde olduğunu açıklamaktadır.

Öğrenme Teorisi (Miller, 1968): Bu teori birçok becerinin öğrenildiğini öne sürmektedir. Bu teoriye göre çocuklar oyun oynamaya öğrene arzuları için başlamaktadır. Öğrenme teorisi büyüklerin yaptığı rekreasyon aktivitelerini açıklamak için kullanılabilir. Amerikalıların çoğunluğunun yaptığı gazete okumak ve T.V. seyretmek onların bilgileri ve öğrenme potansiyelleri ile temellendirilir.

Rahatlama Teorisi (Kraus, 1984): Kraus'a göre oyun için ilk motivasyon rahatlama. Bu teorisinin şu andaki topluma uygunluğu daha fazladır. Rekreasyon stresi azaltmak için etkili olabilir. Rahatlama için fırsat yaratılabilir. Yüzen, yürüyen, vb. insan için stresten kaynaklanan gerginlik azalmaktadır.

Rekreasyon Teorisi: Fazla enerji teorisinin tersi oyun için ilk motivasyonun enerji depolamak veya yaratmak ihtiyacı olduğunu düşündür. Örneğin saatlerce süren dersten sonra bir insanın enerjisi çok düşük seviyelerde olabilir. Bu yüzden işten sonra eve gidip hemen çalışmaya başlamak pek yararlı olamayacaktır. Dinçleşiren rekreasyon aktiviteleri (bisiklete binmek, paten ile kaymak vb.) enerji depolamak veya yeniden yaratmak için yararlı olabilmekte ve çalışma için hız vermektedir. Bu teori insanların fiziksel aktivitelere katılması için kullanılabilir. Saatlerce süren masa başı işten sonra yorgunluk çok normaldir. İnsanları bu yorgun durudan sonra uyuklamak veya T.V.seyretmek gibi aktiviteleri tercih ederler. Bu tarz aktiviteler enerji seviyelerini daha alt seviyelere düşürür. Yorgunluktan sonra fiziksel beceri gerektiren bir aktiviteye başlamak zor gelse de, aktiviteye başlamak yenilenmiş enerjiyi üretmek için etkili olabilir. Ancak insanlar, bu aktivitelerden sonra kendilerini çok yorgun hissedebilirler. Bu nedenle rekreasyon teorisi de atk enerji teorisi gibi rekreasyonun bazı türlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır

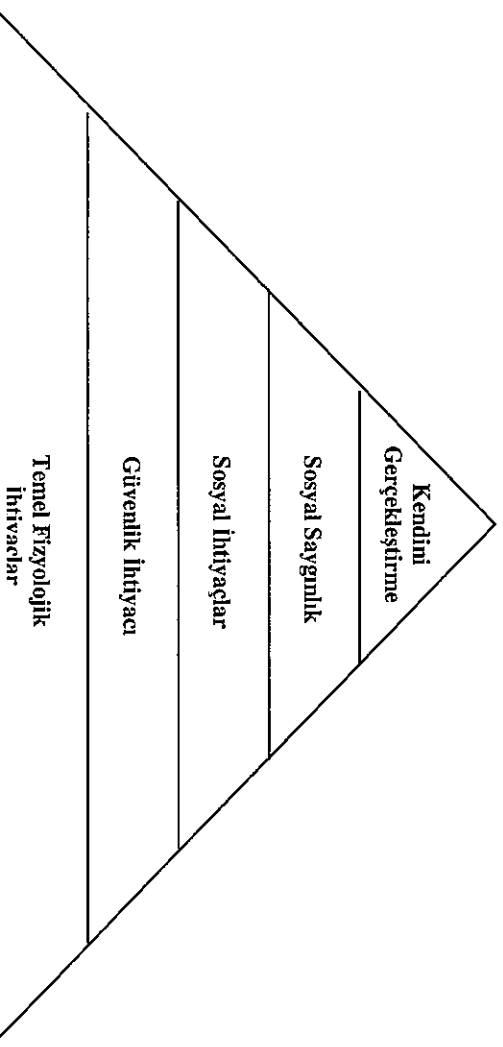
(Çalışkan, 2003: 26-29).

2.7.1 Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Genel olarak bir eksiklik hissi ve aynı zamanda bu hissin giderilmesi arzusuna veya doğal ya da sosyal yaşamdan doğmuş bir gerekliliğin ifadesine ihtiyaç denmektedir. İnsan, bir şeyin eksikliğini duyduğu zaman tatmin olmak ister. Amaçlı eylemler ile giderilmeye çalışılan ihtiyaçlar, her insan için aynı olmasına karşın, çeşitlilik ve şiddet bakımından farklılıklar taşımaktadır (Karaküçük, 1999: 85).

Yönlülükleri farklılaşan ve insandan insana farklılıklar gösteren ihtiyaçlar, Maslow tarafından sınıflandırılmıştır. Maslow'un meşhur "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" 1960'ların başlarında geliştirilmiştir. Bu ihtiyaçlar, 1919'da Watson tarafından geliştirilen "davranışsallığın basit mekanizması" yerine farklı seviyelerde fonksiyon gören insanları temsil eder. (www. deepmind. com <[http:// www. deepmind.com](http://www.deepmind.com)) Şekil-2'de Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ne yer verilmektedir.

Şekil 1: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi
(www.deepmind.com<[http://www. deepmind. com](http://www.deepmind.com))

1. Temel Fizyolojik İhtiyaçlar: İnsan hayatını devam ettirecek eylemlerdir. Açlıktan Ölmek üzere olan bir insan için sevgi, özgürlük, eğlenme, dostluk gibi kavramlar pek bir şey ifade etmez. Bu yüzden fizyolojik ihtiyaçlar hiyerarşisinin en tabanında yer almaktadır.

2. Güvenlik İhtiyacı: İnsanın kendi güvende hissetmesi ile ilgili ihtiyaçları içerir. Can ve mal tehdidi altındaki bir insan için güvenlik arama ihtiyacı, yerine göre birinci derece önem kazanabilir.

3. Sosyal İhtiyaçlar: İnsanın fizyolojik ve güvenlikle ilgili ihtiyaçları giderildikten sonraki düzeyde sosyal ihtiyaçlar önemli olmaktadır. İnsan ait olmak, başkalarıyla bir arada olmak, onlar tarafından kabul görmek, arkadaş olmak ve çevresini etkilemek ister. İnsan bu ihtiyaçları çoğu kez, aç bir insanın gıdaya olan arzusu kadar şiddetli duyar. Yöneticiler ya da liderler insanların bu ihtiyaçlarından hareketle, onlara spor faaliyetleri, piknikler, akşam yemekleri veya tiyatro faaliyetleri kurmak, geliştirmek ve bunlara bizzat katılmayı teşvik eder.

4. Sosyal Saygınlık: Saygı Görme İhtiyacı; İnsan hem kendi kendine, hem de başkalarına karşı önemli görünme ihtiyacı duyar. İnsan kendine güven duygusu edinmeye ve her yönüyle hak edilen bir prestij sağlamaya çalışır. Bu ihtiyaç tatmin edilmezse, insanda bir takım aşağılık duyguları oluşabilir. Bunun için saygı gösterme ihtiyaç düzeyine ulaşan insanlar, oturdukları konutlara, konuştukları insanlara veya yaptıkları sporlara özel bir önem verirler.

5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: İhtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan bu ihtiyaç türü, daha alt düzeydeki ihtiyaçların tatmini gerçekleşmeden ortaya çıkmaz. Bu ihtiyaçlar kişinin kendi potansiyellerinin farkına varması, bir işi yalnız başına yapması, yaratıcı olabilmek için kendini sürekli bir gelişime tabi tutması ile ilgili ihtiyaçlardır (Karaktiçük, 1999: 87-88) Maslow' a göre kendini gerçekleştirmiş kimselerdeki belli başlı özellikler

şunlardır;

- 1-Kendini, başkalarını ve doğayı kabul etme.
- 2-İçten geldiği gibi doğal ve sade davranabilme.
- 3- Kendi dışındaki bir soruna yönelebileme.
- 4- Yalnız kalabilme ve bundan hoşlanma.
- 5- Güzellikleri takdir edebilme.
- 6- İnsanlık alemi ile kendini özdeşleştirebilme.
- 7- Başkalari ile yoğun ilişkiler kurabilme.
- 8- Eşitlikçi ve yoğun ilişkiler kurabilme.
- 9- Yanlış ile doğruyu, iyi ile kötüyü, amaç ile aracı ayırt edebilme.
- 10- Yaratıcı, nüktedan ve kendine has olabilme.

Bütün bu özellikler insana önce kendini, sonra başkalarını tanıyabilme fırsatının olabileceği yoğun yaşantılar sayesinde kazanılabilir. Spor bunun en güzel örneklerinden biridir. Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazi olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlanmayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır. (www.sporbilim.com <<http://www.sporbilim.com>>)

Uygulanan rekreasyon programları içinde yer alan sportif aktiviteler, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde belirttiği temel fizyolojik ihtiyaçlar, sosyal ihtiyaçlar ve kendini gerçekleştirme basamağındaki ihtiyaçların giderilmesine yardımcı olacaktır. Rekreasyon programları sayesinde kişiler hareket ederek temel fizyolojik ihtiyaçlarının bir kısmını giderirken, bu programlar sayesinde insanlarla bir arada olarak, arkadaş edinerek, sosyal ihtiyaçlarını karşılamış olacaklardır.Kişiler rekreasyon programlarına katılarak, kendi yapabileceklerinin, potansiyellerinin farkına varacak, yaratıcılıklarını kullanacak ve geliştirecek dolayısıyla İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin en üst basamağında olan kendini gerçekleştirme ihtiyacını da gidermiş olacaklardır.

2.8. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çeşitli yaş, statü ve cinsiyetteki bireylerde rekreasyona katılımı etkileyen faktörler, katılım oranları, yapılan araştırmalara göre ortaya çıkan sonuçları ve yorumları ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.8.1. Rekreasyon ile İlgili Araştırmalar

Sankır'ın (2001) “Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Göre Serbest Zaman Faaliyeti Olarak Sanat Tüketimleri” adlı çalışmasında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin sosyo ekonomik özellikleri ve bu özellikler içinde serbest zaman değerlendirme ile ilgili beklentileri ve düşünceleri açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin serbest zamanlarında tercih ettikleri faaliyetlerde ilk sırada kitap okumak varken ikinci sırada müzik dinlemek, sinema ve konsere gitmek, T.V. izlemek gibi pasif faaliyetler yer almaktadır. Öğrencilerin anneleri ve babalarının öğrenim durumları ile sanat tüketimleri arasında yapılan analiz sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ailenin eline geçen para miktarına göre tüketilen sanat miktarına bakıldığında, ailenin eline geçen toplam para miktarı ile sanat tüketimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tunçkoğlu'nun (2001) “Selçuk Üniversitesi'ndeki Akademik Personelin Rekreasyon Programlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışması, kampüs ortamında mevcut bulunan imkanlarla ne gibi rekreatif faaliyetler yapıldığı, yapılabileceği ve personelin bunlardan ne derece haberdar olduğu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmada 500 kişiye anket uygulanmış, sonucunda rekreasyon kavramının daha çok orta yaş tabir edilen yaş aralığında bilindiği ortaya çıkmış, düşük kademele ya da genç denecek personelin arasında rekreatif faaliyetlerin üniversite de yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Kampusun şehir dışında olusunun rekreatif faaliyetleri olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan'ın (2000) yaptığı “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi” isimli çalışmada amaç, üniversitelerin özellikle öğretmen yetiştiren fakültelerinde okuyan öğrencilerin serbest zamanlarını nasıl değerlendirme eğiliminde olduklarını tespit etmektir. Araştırmanın evrenini 210 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada bilgi elde etmek için anket formu, tartışma grubu ve gözlem teknikleri uygulanmıştır. Araştırma sonunda öğretmen yetiştiren kurumlarda okuyan öğrencilerde genel olarak en yaygın aktivitenin %35.2 ile hobi uğraşları olduğu, bunu %21.7 ile kitap okuma etkinliğinin takip ettiği, serbest zamanlarında televizyon izleyen ve radyo dinleyenlerin %9.0, spor yapanların, sinemaya gidenlerin ve dost-akraba ziyaretlerine gidenlerin %5.5 ile aynı oranları paylaştığı bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, tiyatroya gidenler sadece %2.2 iken, hiçbir aktiviteye katılmayanların ise %12.5 oranında olduğu görülmüştür.

Taşmektepliği ve Bostancı'nın (2000) yaptığı “Farklı Özelliklere Sahip Fertlerin Sportif Faaliyetlere Katılımlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” adlı çalışmasında amaç insanları sportif aktiviteye çeken ya da ondan uzaklaştıran ana sebepleri belirlemek ve bu sebeplerin anlam ve önemine göre ortaya koymaktır. Araştırmaya dokuz farklı yerleşim bölgesinden farklı yaş ve eğitim durumuna sahip 356 erkek ve 335 bayan olmak üzere 691 kişi katılmıştır. Çalışma sonucunda yaş, eğitim ve cinsiyet değişkenine göre sınıflandırılan deneklerin spor yapmalarında etkili olan ilk üç neden sağlıklı kalmak, zevk ve fiziki uygunluk olarak belirlenmiştir. Spor yapmamaya neden olarak ise bayanlarda zaman yetersizliği, sağlık durumunun iyi olmayışı ve yakında bir spor tesisinin bulunmayışı; erkeklerde de zaman yetersizliği, sağlık ve fiziksel aktiviteden hoşlanmama olarak ortaya çıkmıştır.

Özçalıküşu'nun (1999) “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme Ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasının amacı Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında öğrenim gören öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirme

alışkanlıklarını ve bu okulların serbest zaman değerlendirme konusunda öğrencilere sağladığı imkanları incelemektedir. Araştırma evrenini Yatılı İlköğretim Bölge Okulunun 6. 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 360 erkek ve 180 kız öğrenci oluşturmuş ve bu öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırma sonunda; bu okullardaki öğrencilerin %75.6'sının serbest zamanlarında okuma salonunu kullandıkları, %40.4'ünün el işleri, resim vb. çalışmalara katıldıkları gözlenmiştir. Buna karşılık %35.7'sinin hiç bir çalışmaya katılmadığı, %38.3'ünün futbol çalışmalarına katılmak istediği, %26.2'sinin hiç bir çalışmaya katılmak istemediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin %43.5'inin serbest zaman değerlendirme çalışmalarına yeterice katılmama nedeni olarak okullardaki araç-gereç ve malzemelerin yeterli olmadığını belirtmektedir. Sonuç olarak; Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında öğrenim gören öğrencilerin serbest zaman değerlendirme konusunda eğitilmesi ve aktif faaliyetlere yönlendirilmesi, öğrencilerin enerjilerini yararlı çalışmalarda harcayabilecekleri faaliyetlerin okullarda artırılması, malzeme ve tesislerin öğrencilerin ihtiyacını karşılayacak düzeyde okulların donatılması gerektiği rekreatif etkinlikler konusunda duyarlı ve eğitilmiş öğretmenlere ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır.

Tunçel'in (1999) yaptığı "Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri" adlı çalışmanın amacı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin zaman kullanımı, serbest zaman değerlendirme alışkanlıklarında sporun yeri ve beklentilerini belirlemektir. Araştırmada farklı branşlardan 311 öğretmen ile çalışılmış ve bu öğretmenlere anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, serbest zaman etkinliklerine katılma nedenlerinin başında %58.2 oranla fiziki uygunluk ve sağlıklı olma isteğinin geldiği, katılan etkinliklerin başında %71.0 oranla pasif etkinlikler olduğu ve bu etkinliklerin en yüksek olarak haftada bir gün 2 saat olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin aktif spor yapma durumu ile cinsiyet ve branş arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olduğu, görev yaptığı okul, ders yükü ve gelir durumu ile ise anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Başaran'ın (1998), “Türk Spor Örgütlenme Sürecinde Rekreasyon Anlayışı ve Bugünkü Uygulanabilirliği” adlı çalışmasında, Türk Spor Teşkilatını, serbest zaman değerlendirilmesi açısından inceleyerek, gelecekteki uygulamaların daha çağdaş bir oluşum ile gerçekleşmesi için önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Araştırmada, Anayasa ve Spor Kanunlarında belirtilen; sporun kitlelere yaygınlaştırılması, spor için gerekli alt yapı, tesis, malzeme ve personel ihtiyacının karşılanması, gençliğe yönelik serbest zaman faaliyetlerinin ve bu faaliyetler için gerekli spor ortamlarının hazırlanması gibi bir çok konunun, uygulamada yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Aslan'ın (1996) “Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasının amacı Yükseköğrenim Kredi Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlarda kalan kız öğrencilerin yurtlarının rekreasyon açısından öğrencilerin beklentilerine ne ölçüde cevap verdiğini ve bu amaçla ne tür uygulamaların yapıldığını belirleyerek önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın evrenini Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlarda kalan 638 bayan öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin tamamına anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin %86.4'ü rekreatif aktivitelerinin akademik başarıyı artırdığını düşünürken, %10.5'hiçbir etkisi olmadığını, %1.4'ü ise başarıyı düşürdüğünü yönünde görüş bildirmişlerdir. Kalınan yurtlarda bulunan etkinlik türü en fazla T.V. ve okuma salonu, kütüphanelerin yer aldığı görülmektedir. Daha sonra da salon sporları, masa tenisi, halk oyunları gelmektedir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin etkinliklere katılmamalarının öncelikle yurtlarda etkinliklere yönelik yetersizliklerden ve personelden kaynaklandığı görülmüştür. Yurtlarda kalan öğrencilere yeterli rekreatif ortamların sunulmadığı personelin serbest zamanlar konusunda ilgisiz kaldığı, bu nedenle öğrencilerin bir kısmının yurt dışındaki ortamlara yöneldiği ve rekreasyon ihtiyacının genelde özel sektör tarafından giderildiği belirlenmiştir.

Özbey'in (1994) “ODTÜ, Bayan Öğrencilerinin, Öğretim Elemanları

ve Personelin Fiziksel Rekreatif Aktivitelere Katılım Oranını Etkileyen Faktörlerin Analizi” adlı tez çalışmasında amaç; Orta Doğu Teknik Üniversitesi bayan öğrencilerini, öğretim elemanları ve personelinin fiziksel rekreatif aktivitelere katılım oranını etkileyen nedenleri belirlemek ve bu engellerin azaltılması için çözüm yolları önermektir. Çalışmada ODTÜ’de öğrenim gören 73 bayan öğrenci, 41 bayan öğretim elemanı ve 37 bayan personel olmak üzere toplam 151 kişiye anket uygulanmıştır. Faktörler 10 grup altında toplanmış ve ANOVA istatistiksel işlemi ile değişik statülerdeki bayanlar arasında farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Kılbaş’ın (1994) yaptığı “Gençlik ve Boş Zamanların Değerlendirme” adlı çalışmanın amacı gençlerin serbest zamanlarının nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir. Araştırmann evrenini Ankara ili Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan Gençlik Merkezlerindeki aktivitelere devam 12-17 yaş grubundaki 225 genç oluştururken bu gençlere anket uygulanmıştır. Araştırma sonunda bu merkezlerdeki rekreatif etkinliklere katılan gençlerin çoğunun yüksek gelir düzeyine sahip oldukları ve izcilik ve halk oyunları gibi etkinliklerde yoğunlaştıkları gözlenmiştir.

Flintoff ve Scraton’un (2001) yaptığı “Aktif Serbest Zamana Giriş? Genç Bayanların Aktif Yaşan Tarzı Anlayışı ve Okuldaki Beden Eğitimi Tecrübeleri” adlı çalışmanın amacı genç bayanların fiziksel aktiviteye ve beden eğitimine katılım davranışlarını ve algısını keşfetmektir. Araştırmaya 15-21 yaşları arasında 5 ya da 6 bayandan oluşan 7 grup ile çalışılmıştır. Deneklerle bireysel olarak ya da grupta nitel görüşmeler yapılarak veri elde edilmiştir. Çalışma sonunda genç bayanların çoğunluğu fiziksel aktiviteye katılım konusunda aktif seçimler yaptıkları ve katıldıkları fiziksel aktiviteler sırasında çok eğlendikleri belirttikleri gözlenmiştir. Çalışmada genç bayanların sporun sağlık üzerinde yaptığı etkidten fazlasıyla etkilendikleri görülmüştür.

Fialova’nın (1999) yaptığı “Okullarda Spor ve Serbest Zaman Aktiviteleri” isimli çalışmanın amacı okul spor kulüplerinin aktivitelerini analiz

etmektedir. Çalışmada Çek Cumhuriyeti'nde 35 tane ilköğretim okulunda çalışmakta olan 35 öğretmen ve 839öğrenci denek olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları okul spor kulüplerinin aktivitelere katılımının çocukların serbest zamanları değerlendirmelerinde önemli bir yeri olduğu göstermiştir. Öğrencilerin %47'si haftada 6 saatten fazla bu aktivitelere katılmaktadırlar ve sporun insan yaşamında çok önemli bir yeri olduğunu düşünmektedirler.

Delaney ve Lee'nin (1995) yaptığı "Bayan ve Erkek Lise Öğrencilerinde Özgüven ve Cinsiyet Rollerinin Fiziksel Aktiviteyle İlişkisi" isimli çalışmanın amacı spora aktif katılımın lisede okuyan bayan ve erkek öğrencilerin özgüvenleri ve cinsiyet rolleri üzerine yaptığı etkiyi tespit etmektedir. Araştırmanın evrenini Avustralya'da lise öğrenimi gören 14-17 yaş arası, 91 bayan ve 72 erkek olmak üzere toplam 163 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma sonunda fiziksel olarak aktif ve pasif öğrencilerin özgüvenleri arasında belirgin bir farklılık tespit edilmiştir. Araştırmada düzenli olarak spor yapan gençlerin yapmayanlara göre kendilerine daha fazla güvendiği ve kendilerini daha pozitif tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özbey Alkurt ve Çelebi'nin (2004) yaptığı uygulamalı çalışma, deneysel desene dayalı kız meslek lisesinde okuyan 14-17 yaş grubuna hitap eden, bir rekreasyon program uygulamasıdır. Uygulamada yapılan çeşitli rekreatif etkinlikler; dans, voleybol, ip atlama, basketbol gibi branşlardır. Çalışma 12 haftalık bir dönemi kapsamaktadır. Çalışmanın sonucunda, katılımcıların etkinliklerden mutluluk duygusu, kendine güven, çevre ve okulun katılımda etken olduğu bulunmuştur. Yine aynı çalışmaya benzer bir uygulamanın sonucunda (Özbey Alkurt ve ark., 2004: 116; Mirzeoğlu ve ark., 2004:135), kız yetiştirme yurdunda bulunan 13-18 yaş grubu kız öğrencilerinin, 8 haftalık rekreasyon programına katılımlarının sonucunda, kendilerine güven kazandıkları, sportif becerilerini geliştirdikleri ve vücut algılarına düzeylerinin arttığı, sosyal gelişimlerinin olumlu yönde geliştiği görülmüştür.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, katılımcıları, araştırmacının rolü, alan ve uygulama ortamı, veri toplama teknikleri, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, deneysel desene dayalı nitel bir araştırmadır. Rekreasyon Program Yönetimi boyutunda; orta öğretimde, rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, rekreasyon programlarına bakış açıları ve deneyimleri ile ilgili ortaya çıkan düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçlara ulaşmak için, temel veri toplama yöntemi olarak gözlem; grup tartışması ve değerlendirmesi, katılımcıların günlük tutması, video kaydı, fotoğraf çekimi gibi gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Nitel araştırma tekniklerinin kullanılmasının, “dans ve step” gibi rekreasyon etkinliği içeren, rekreasyon programlarının, yönetim açısından değerlendirilmesinde etkili olacağı düşünülmüştür. Nitel araştırma modelinin tercih edilmesinin diğer bir nedeni ise, araştırmacının görüşlerini alacağı katılımcılar ile 10 hafta gibi uzun bir süre “dans ve step etkinliğinin” uygulama sürecine, gözlem yapabilmek olanağı bulabilmesidir.

Ayrıca ilkenizde, rekreasyon programlarına ilişkin, deneysel desenli uygulamaya dönük çalışmaların, çok az olması ve dünyada bu tür çalışmalara

önem verilmesi ve ilgi duyulması, çalışmanın orijinalitesi ve alandaki önemi bu araştırmanın seçiminde göz önünde tutulmuştur.

Bu araştırmada, 2003-2004 bahar eğitim-öğretim döneminde Balıkesir “Meriç” ortaöğretim okulunda yapılan, toplam 10 hafta süren rekreasyon programı içinde yer alan “dans ve step etkinliği” süresince araştırmacı, programın planlanmasını, uygulanmasını ve liderliğini üstlenmiş ve katılımcılarla çalışma süresince aynı ortamda bulunmuştur. Çalışma için gerekli resmi izinler alındıktan sonra, farklı sınıflarda yer alan 30 kız öğrenci ile uygulama öncesi, süresince ve sonrasında, gönüllü olarak araştırmacı tarafından görüşmeler yapılmış ve ayrıntılı gözlem alan notları alınmıştır. Elde edilen veriler; görüşler, düşünceler, öneriler ve gözlem alan notları bir araya getirilerek analiz edilmiş, karşılaştırmaları yapılarak aralarındaki örüntüler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Araştırmada kullanılan gözlem metodu, 10 haftalık rekreasyon programı (step ve dans etkinliği) uygulama ortamında, uygulanan program etkinliklerini, katılımcı davranışlarını, katılımcıların okuldaki yaşamını, etkinlikleri ve katılımcı grupların etkileşimlerini oluşturan davranışlarını, ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılmıştır.

Gözlem sırasında ayrıca grup tartışması ve değerlendirme tekniği kullanılarak ve katılımcı günlüğü, katılımcıların duygu ve düşünceleri, sözlü ve yazılı olarak alınmıştır. Dünyada ve Türkiye’de rekreasyon programları ve uygulamalarının mevcut durumu, yazılı kaynaklar, programlar ve ilgili diğer dokümanlar incelenerek, katılımcıların ilgisini ve sürekli katılımını sağlayacak bir etkinlik programı hazırlanmıştır.

3.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, Balıkesir’de ortaöğretimde okuyan, yaş ortalaması 15 olup 14-17 yaş grubunda yer alan, 30 gönüllü bayan öğrenci oluşturmaktadır. Balıkesir “Meriç” İlköğretim Okulu’nda öğrenim gören bütün lise birinci sınıf öğrencilere uygulanacak olan program hakkında bilgi verilmiş ve ilgilenen öğrencilerin katılımının beklendiği ifade edilmiştir.

Bu araştırmada katılımcıların, rekreasyona bakış açılarını ve düşüncelerini almak, yorumlayarak deneyimlerinin, değerlendirmesini yapmak amacıyla, katılımcı seçiminde “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden “tipik durum örnekleme” yöntemi kullanılmıştır.

Amaçlı örnekleme yöntemi, tamamen nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlenmesine çalışılmasına olanak vererek, pek çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yarar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 69).

Tipik durum örnekleme yönteminde amaç, eğer araştırmacı yeni bir uygulamayı veya bir yeniliği tanıtmak istiyorsa, bu uygulamanın yapıldığı veya yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından, en tipik bir veya birkaç tanesini saptayarak bulmaya çalışabilir. Patton’a göre (1990) amaç, ortalama durumları çalışarak belirli bir alan hakkında fikir sahibi olmak veya bu alan, konu, uygulama veya yenilik konusunda yeterli bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 71).

Araştırmanın uygulamasında, programa katılmak isteyen öğrencilere, okul kanalıyla duyuru ve araştırmacı tarafından ön görüşme toplantıları yapılmış ve istekli olanlar gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel profillerini çıkarmak için, araştırmacı tarafından bilgi formu hazırlanmış ve kullanılmıştır. Bilgi formunda katılımcıların; yaş, doğum yeri eğitim durumu ve

ailenin eğitim durumuna ilişkin çok genel sorular sorulmuştur (Ek:1). Araştırmaya katılan katılımcıların profilleri çok genel olarak Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Step ve Dans etkinliğine katılan Katılımcı Profili

Demografik Özellikler	Yaş	f	%
Yaş	14 yaş	4	13,3
	15 yaş	21	70
	16 yaş	2	6,6
	17 yaş	3	10
Doğum Yeri	Şehir	27	90
	Kasaba	3	10
Anne Yaşı	30-35 yaş	5	16,6
	36-40 yaş	12	40
	41-45 yaş	7	23,3
	46-50 yaş	-	-
	51-60 yaş	2	6,6
Baba Yaşı	35-40 yaş	9	30
	41-45 yaş	11	36,6
	46-50 yaş	2	6,6
	51-55 yaş	3	10
	56-60 yaş	-	-
	61-65 yaş	1	3,3
	İlkokul	12	40
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul	7	23,3
	Lise	10	33,3
	Üniversite	1	3,3
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	9	30
	Ortaokul	5	16,6
	Lise	12	40
	Üniversite	4	13,3
Anne Sağ mı?	Evet	29	96,6
	Hayır	1	3,3
Baba Sağ mı?	Evet	29	96,6
	Hayır	1	3,3

3.3. Alan ve Uygulama Ortamı

Araştırma uygulaması için Balıkesir Merkez “Meriç” Ortaöğretim Okulu seçilmiştir. Okulun tiyatro salonu, bahçesi ve İl Spor Müdürlüğü'nden kiralananaerobik salonu, çalışma ve antrenman yerleri olarak kullanılmıştır. Okulun bulunduğu alan, şehir merkezine yakın olmasının yanında, klasik devlet okulu yapısındadır. Okulun şehir merkezinde olması ve sosyo-ekonomik yapısının orta düzeyde olması, ulaşım, aile izni ve uygulama kolaylığı bakımından avantaj sağlamıştır.

3.4. Veri Toplama Yöntemi

Gözlem tekniğinde, Nisan 2004 tarihinden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yazılı onay (Ek:1) alınarak, araştırmaya katılacak olan öğrencilerle, okul ve ev ortamında yüz yüze görüşmeler için grup değerlendirmesi ve tartışması, gözlem, günlük tutulması yapılmış ve toplam otuz katılımcının gözlem kayıtlarından, veriler elde edilmiştir.

Verilerin gözlem yoluyla toplanması on hafta boyunca, çalışmalardan önce ve sonra, gösterilerden önce ve sonra yapılmıştır. Katılımcıların kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Gözlemlerde alan notu, grup tartışması ve değerlendirme zamanı ve süresi, katılımcıların istek ve ihtiyaçlarına, step ve dans çalışmalarının yoğunluğuna göre ayrılmıştır. Katılımcı günlükleri, etkinlik sonunda veya günün sonunda, yazılı olarak toplanmıştır. Ayrıca, video kaydı ve fotoğraf çekimi yapılarak elde edilen veriler desteklenmiştir.

Bu gözlem teknikleri ile katılımcıların program üzerinde yoğunlaşmaları sağlanarak, onların rekreasyona ve rekreasyon programına bakış açılarını,

uygulamaya katılım öncesinde ve katıldıktan sonraki düşünceleri, yorumları, deneyimleri, rekreasyon program yönetimi açısından değerlendirmeleri ile ilgili düşüncelerini uygulamaları, eleştirileri, önerileri ve diğer söylemek istedikleri kayıt edilmiştir. Gözlem sürecinde nitel araştırmanın yapısı çerçevesinde, gönüllülük esas alınmıştır. Gözlem; görüşme, grup tartışması ve değerlendirmelerinde, katılımcıların video ve ses kayıtları izin dahilinde gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca araştırmacı ses kayıtları sırasında konuşmaları, çetele tutma ve kısa not alma şeklinde kağıda da aktarmıştır. Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlarda, kısıtlama yapılmamıştır. Araştırmaya dahil edilen bireylerin yanıtları daha önceden oluşturulmuş sorularla sınırlandırılmamış, açık ve esnek bir tutum izlenmiştir. Araştırma konusuna ilişkin mümkün olduğu kadar ayrıntılı ve derinlemesine veri toplannmaya çalışılmıştır. Katılımcıların konuyla ilgili olarak önemli gördükleri fikirlerini, görüşlerini ve önerilerini dile getirmelerine olanak sağlanmıştır. Araştırmacı grup değerlendirmesi ve tartışma sırasında açılış ve kapanış konuşma tekniğini (Luckner & Nadler, 1997) uygulanmış ve katılımcılarla daha sonra, sohbet tarzı görüşmeler için uygulama fırsatı bulunmuştur (Yıldırım&Şimşek, 1999: 119).

Araştırmada katılımcılara yönelik olarak kullanılan grupta tartışma ve değerlendirilme yöntemi, nitel veri toplamada önemli bir işleve sahiptir. Grup tartışmaları, bireysel görüşmelerde akla gelmeyecek bazı konuları diğer bireylerin açıklamaları çerçevesinde akla getirebilir. Her soru için gruptan ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamak ve bundan yola çıkarak soruyla ilgili bazı sonuçlara ulaşmak önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 1999: 119).

Araştırmada elde edilen verilerin, toplam sayıları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Elde Edilen Araştırma Verilerinin Toplam Sayıları

Alan Notu	65 gözlem notları, katılımcı günlükleri 115 sayfa, 20 sayfa grup tartışması ve değerlendirmesi, toplam 200 sayfa.
Fotoğraf	36 adet fotoğraf-200 adet dijital olarak çekilen ve bilgisayarda kayıtlı multimedya fotoğraflar.
Video kayıt ve Ses kayıt	3 adet sony 60'lık kaset (L-p: 90 dakika):
Bilgi formu	Bilgi toplama formlarının uygulama öncesi ve sonrası katılımcılara verilip bilgilerin geri alınması (uygulama öncesi: 30 katılımcının cevapları ve her biri iki sayfa toplam 60 adet A4 sayfa-Uygulama sonrası: 30 katılımcının cevap kâğıtları her biri 2 sayfa, toplam 60 adet A4 sayfa: Genel toplam 120 adet A4 sayfa)

3.4.1 Gözlem

Araştırmada kullanılan gözlem metodu, on hafta gibi bir sürede, uygulanan program etkinliklerini, katılımcıların rekreasyona bakış açılarını, okul içi ve okul dışı rekreasyon etkinliklerine katılımlarını belirlemek ve rekreasyon programına yönelik, uygulama; “dans ve step etkinliği” sunarak, uygulamaya katılımı öncesinde ve katıldıktan sonraki düşüncelerini almak, yorumlayarak, deneyimlerinin, rekreasyon program yönetimi açısından değerlendirmesini yapmak, ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu gözlem çalışmaları, davranışın gerçekleştiği doğal

ortamlarda yapılmış ve çoğu durumunda araştırmacının ortama katıldığı “katılımlı” gözlem denilen “tamamen yapılandırılmamış alan çalışması” gözlem türüyle gerçekleştirilmiştir.

Bailey’e (1982) göre, araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, “gözlem” yöntemini kullanabilir. Gözlem türlerine ilişkin olarak, araştırmacının, yapıya yönelik iki temel boyut üzerinde düşünmesi gereklidir.

Bunlar:

1. Gözlemin gerçekleşeceği ortam ya da çevrenin yapısı (doğal veya yapay).
2. Araştırmacının geçtiği ortama ilişkin araştırmacının aldığı yapısal kararlar.

Yine aynı araştırmacıya göre, tamamen yapılandırılmamış alan çalışması; davranışın gerçekleştiği doğal ortamda yapılır ve çoğu durumda araştırmacının ortama katıldığı “katılımlı” gözlem yöntemiyle gerçekleştirilir. Araştırmacı burada herhangi bir veya birkaç denenceyi test etmek veya kanıt bulmak yerine, çalıştığı kültür veya alt kültürü alabildiğine ayrıntılı olarak tanımlamayı deneyecektir (Akt:Yıldırım ve Şimşek, 1999: 125).

Araştırmacı bu tür için, katılımcıların doğal davranışlarını gözlemlemeyi, on hafta uygulama süresince aynı ortamda, araştırmacının katılımlı gözlem ile ayrıntılı tanımlama yapmayı, bunun yanı sıra çalıştığı konuya ilişkin yapılan tüm etkinliklerin ve yaşamın içine girerek, bir parçası olmayı hedeflemiştir.

3.4.1.1. Gözlem Boyutları

Araştırmada, gözlem boyutları, gözlenecek on haftalık uygulama ortamının ve etkinliklerin, çok yönlü olarak gözlenmesine olanak verecek biçimde belirlenmiştir. Bu gözlem boyutları, aşağıda verilmiştir.

1. Okul ve fiziksel ortamın tanımlanması (Konum, yer, yaşantı, etkinliklerin yapıldığı alan vb.)
2. Uygulama etkinliklerinin temel özelliklerinin tanımlanması (Program: gün-saat-süre vb.)
3. Ortamda oluşturulan etkinliklerin ve katılımcı davranışlarının gözlenmesi
 - i. Step ve Dans etkinlikleri süresince
 - ii. Gösteriler: Okul ve Pop Konseri gösterileri öncesi-süresince-sonrası
 - iii. Uygulanan 10 haftalık programın başlangıç ve bitiş aşamalarında
4. Bölgenin ve okulun mevcut rekreasyon programları açısından olanaklarının ve katılımcıların beklentilerinin değerlendirilmesi

3.4.1.2. Gözlem Kayıt Araçları

Araştırmada, uygulama süresince gözlemler araştırmacı tarafından alan notu olarak yapılmış, etkinlikler kamera ile kayıt edilmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Araştırma süresince, uygulama yaşantısı ve etkinlikler araştırmacı tarafından gözlem boyutlarına göre yazılı ve sözlü olarak yapılmıştır. Ayrıca, 10 hafta süresince her uygulamanın sonunda, katılımcıların soğuma ve dinlenme gibi temel fiziksel ihtiyaçları giderildikten sonra, grup toplanları sırasında günün değerlendirilmesi için katılımcılardan gönüllü olanların fikirleri, düşünceleri alınmıştır. Katılımcılarla yapılan değerlendirmelerde, genellikle katılımcılar rahat, açık ve samimi bir davranış sergilemiş ve düşüncelerini sözlü olarak araştırmacıya rahatlıkla ifade etmişlerdir.

3.4.2. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, beden eğitimi öğretmenliği bölümü mezunu olup, step ve dans dersleri almış ve okul takımında yarışmalarda, üniversitesini başarıyla temsil etmiştir. Araştırmacı ayrıca, uzmanlık ve rekreasyon derslerinde çocuklarla gönüllü antrenmanlar yapmış ve rekreasyon programları ile ilgili uygulamalarda yer alarak, iletişimde tecrübe kazanmıştır.

Bu çalışmada araştırmacı, Mart-Mayıs 2004 tarihinde “step-dans gibi rekreasyon program etkinliklerinde” antrenör ve lider olarak yer almıştır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı’ndan öğrencilerle yapılacak araştırma, gözlem için gerekli izin alınmıştır. Araştırmacı on hafta boyunca uygulama ve gözlem yaptığı kişilerle aynı ortamda bulunmuştur. Bu durum, araştırmacıya veri kaynaklarına yakın olma, ilgili bireylerle konuşma, deneyimlerini paylaşma, konuyu yakından tanıma, ilgili rekreasyon programlarını inceleme olanağı sağlamıştır. Böylelikle araştırmacının katılımcılarla, bu süreci yaşaması çalışmaya kolaylık ve güvenlilik sağlamıştır. Ayrıca, bu etkenin araştırmaya hız ve pratiklik kazandırdığı düşünülmüştür.

3.4.3. Uygulama

Çalışmanın uygulamasında kullanılacak antrenman salonu için İl Spor Müdür Yardımcısı ile görüşülerek uygun yer talep edilmiştir. Ayrıca okulun tiyatro salonu da kullanılmıştır. Uygulamada kullanılacak step tahtaları temin edildikten sonra, uygulama programı katılımcılara duyurulmuş, gönüllü olanların isimleri kayıt edilmiş ve uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Haftada iki kez, cumartesi ve pazar günleri saat 09:00 ile 11:00 arasında ve okulda yapılan gösteri ile konser öncesi yapılan gösteriye yönelik hazırlıklar ve gösteriler dahil olmak üzere 10 haftalık uygulama süresince toplam 21 gün, 42 saat çalışma programları yapılmıştır. Katılımcıların motivasyonlarını sağlamak için, step ve dans gösteri örneklerinin, video gösterimleri yapılmış, bilgilendirici kısa teorik eğitimler verilmiştir.

Katılımcılara istekleri sorularak, programla ilgili gerekli değişikliklerde esnek davranılmıştır. Katılımcılar, salona ve okula, yürüterek ve otobüsle gelmişlerdir.

Uygulamaların sonunda günlük tutulması istenmiş ve araştırmacı evinde ve çalışma salonunda grup tartışması ve değerlendirmesi yapmıştır.

Okulun yönetimi katılımcıların gösteri yapmasını istemiş ve okul gösterisinden sonra, belediye başkanlığı tarafından, pop şarkıcısı Harun Eyren'in stadyumda vereceği konserde tekrar gösteriye çıkmaları teklif edilmiştir. Katılımcılarla beraber, gösteriye katılım için karar verme aşaması yaşanmış ve on üç kişi gösteri için gönüllü olmuştur.

Gösteri sırasında giyilecek kıyafetler konusunda katılımcılara zorunluluk getirilmemiş ve karar beraber alınmıştır. Bir kısmı yeni kıyafet dikirmek konusunda ısrar ederken, bir kısmı maddi olarak ailelerini zorlamak istemedikleri için bu konuda yorum yapmamışlardır. Balikesir de sponsor olabilecek bir şirket ya da kişiye de ulaşılmadığı için, elde mevcut olabilecek kırmızı tişört ve siyah pantolon konusunda katılımcılar ile fikir birliğine varılmıştır.

Okul gösterisinde, katılımcıların başarılı bir şekilde ilk defa gösteriye çıkmaları, uygulamaya olan motivasyon ve isteklerini artırmıştır. Ayrıca daha güvenli ve istekli bir şekilde, büyük bir kitleye hitap eden pop konserinde gösteri yapmaya istekli olmuşlardır.

Program: Araştırmada kullanılan rekreasyon programının hedefi; “ergenlik döneminde bulunan öğrencilere, serbest zamanı kullanmayı öğreterek, serbest zamanı değerlendirme konusunda bilinçlendirmek” olarak belirlenmiştir. Programda seçilen “step ve dans etkinliği”nin seçilme nedeni olarak aşağıdaki etmenler göz önüne alınmıştır.

1. Bayan öğrencilerin dans, müzik ve hareket içeren etkinliklere eğilimli ve hevesli olmaları (çeşitli literatür taraması yapılarak belirlenmiştir)

2. Programı uygulayan araştırmacı “liderin” uzmanlık alanı olması

Araştırmada kullanılan “step ve dans etkinliği programı” Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Step ve Dans Etkinliği Programı

1. HAFTA	2. HAFTA
06.03.2004 Cumartesi Tanışma-Bilgi formu doldurma Program hakkında konuşma-Isınma	13.03.2004 Cumartesi Atlelerin çalışmalarına bakışlarını öğrenmek için verilen bilgi formunun doldurulması Isınma
07.03.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Son tekrarın kamera ile kaydı-Soğuma	14.03.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Soğuma
3. HAFTA	4. HAFTA
20.03.2004 Cumartesi Isınma- Uygulama-Soğuma	27.03.2004 Cumartesi Isınma-Uygulama-Soğuma
21.03.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Son tekrarın kamera ile kaydı Soğuma	28.03.2004 Pazar Isınma Uygulama Soğuma
22.03.2004 Pazartesi Pazar günü yapılan çekimlerin evde izlenip,katılımcıların görüşlerinin alınması	
5. HAFTA	6. HAFTA
03.04.2004 Cumartesi Isınma-Uygulama-Soğuma	10.04.2004 Cumartesi Isınma-Uygulama-Soğuma
04.04.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Soğuma	11.04.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Soğuma
7. HAFTA	8. HAFTA
17.04.2004 Cumartesi Isınma Uygulama Soğuma	24.04.2004 Cumartesi Isınma- Uygulama-Soğuma
18.04.2004 Pazar Isınma-Uygulama-Soğuma	25.04.2004 Pazar Uygulama ve gösteri hakkında katılımcıların yazılı görüşlerinin alınması Isınma-Uygulama-Soğuma
9. HAFTA	10. HAFTA
03.05.2004 Pazartesi Gösteri için son tekrarlar Gösteri hakkında grup tartışması,kamera ile kaydı. Gösteri: Gösterinin izlenmesi ve yorumların yazılı olarak alınması	07.05.2004 Cuma Pop Konseri sonrası araştırmacının evinde toplantı, konser öncesi gösteride yapılan çekimlerin izlenmesi, düşüncelerin yazılı olarak alınması
04.05.2004 Salı Pop Konseri öncesi yapılacak gösteri ile ilgili konuşmak üzere araştırmacının evinde yapılan toplantı, kamera ile kaydı	10-15.05.2004 (10. Hafta) Yapılan tüm çalışmaların son değerlendirilmesinin grupla beraber yapılması
TOPLAM: 21 gün, 42 saat	

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen, gözlem verilerinin anlaşılır bir biçimde çözümlenmesi, neden sonuç ilişkilerinin irdelenerek bırakım sonuçlara ulaşılması ve bulguların yorumlanması için, nitel analiz yöntemlerinden “betimsel analiz” ve “içerik analiz” yöntemi kullanılmıştır.

Strauss ve Corbin’in önerdiği veri analiz süreci, iki grupta incelenmektedir. Bunlar, “betimsel analiz” ve “içerik analiz” şeklinde adlandırılmıştır. Birinci analiz süreci olan betimsel analiz yönteminde, toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Örneğin gözlenen bir ortamda nelerin olup bittiği, görüşülen bireylerin neleri söyledikleri, çalışılan dokümanların hangi bilgileri ortaya koyduğu, betimleme yaklaşımına uygun sorulardır. Ayrıca, “ne” sorusuna yanıt bulunurken elde edilen veriler, önce mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenir daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır (yani açıklanır), neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bırakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlanlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması işlemleri de, araştırmacının yapacağı yorumlar arasında yer alabilir (Yıldırım & Şimşek, 1999: 159).

İkinci analiz süreci olan içerik analizi yönteminde, temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özellenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabii tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 1999: 162).

Verilerin içerik analizinde, araştırmacı “genel bir çerçeveye içinde kodlama” biçimini kullanırken, genel kategoriler ya da temalar önceden belirlenmiş ve bu

temalar altında yer alabilecek olan, daha ayrıntılı kodlar listeye dahil edilmiştir ve analiz süresince, kodlar gerektiğinde değiştirilmiş ve geliştirilmiştir.

Araştırmamın veri analizinde kullanılan kodlannalar için bazı kısaltmalar ve bunlara ait simgeler kullanılmıştır. Araştırmada verilen kodların anlamları ve simgeleri aşağıda verildiği şekildedir;

1. Katılımcılar:	K1, K2.....
2. Liderin Gözlem notları	L
3. Grup Tartışması ve Değ.	K1, K2.....
4. Günlük yazılı notlar	K1, K2.....
5. 1 ve 30 arasındaki Katılımcılar	K1-K30

3.6. Geçerlik ve Güvenirlilik

3.6.1. Geçerlik

Araştırmada, araştırmacı uygulaması süresince “esneklik” ilkesini uygulamıştır. Gerekli durumlarda gözlem ve görüşme zamanları ile ilgili değişiklikler, yöneticilerin ve katılımcıların temel ihtiyaçlarına göre (örneğin: açıklık, yorgunluk, üşüme veya terleme vb.) düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra, elde edilen bilgileri teyit etmek amacıyla, farklı veri toplama yöntemi olarak, grup tartışması ve değerlendirilmesi yöntemi, günlük, kamera ve fotoğraf çekimi kullanılmıştır. Araştırma alanına olan yakınlık, araştırmacının katılımcı olması, araştırmamın on

hafta gibi uzun bir sürede olması, dış uyarcılardan uzak salon ortamında etkinlik yapılması, yüz yüze olan etkinlikler, doğrudan ve olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplama ve elde edilen bulguların teyit edilebilmesi için video kayıtların tekrar izlenebilmesi gibi etkenler, bu çalışmanın geçerliliğini oluşturmaya sağlamıştır.

Geçerlik konusunda araştırmacının “esnek” olması ilkesi niel araştırmada geçerlik konusunda önemli avantajlar ortaya koyar. Araştırmacı araştırma sürecinde gerekli gördüğü takdirde, yeni stratejilere başvurabilir, gözlem veya görüşmeye yeni sorular ekleyebilir, daha önce planlanmayan yeni görüşmeler yapılabilir, elde ettiği bilgileri teyit etmek amacıyla farklı veri toplama yöntemleri kullanılabilir. Tüm bu özellikler araştırmacının iç geçerlilik konusunda duyarlı olmasını ve gerekirse buna yönelik ek önlemler alınmasını gerektirmektedir (Yıldırım & Şimşek, 1999:).

İç Geçerlik: Elde edilen bulguların ve sonuçların doğruluğunu konu edinir. Araştırmanın geçerliği konusunda, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği bazı özellikler araştırma sürecince göz önünde bulundurulmalıdır. Bu araştırmada iç geçerlik için göz önünde bulundurululan özellikler şunlardır;

1. Araştırma bulguları, verilerin elde edildiği ortam dikkate alındığında anlamlıdır ve bu ortama bağlı olarak tanımlanmıştır.
2. Bulgular kendi içinde tutarlıdır ve anlamlıdır. Ortaya çıkan kavramlar anlamlı bir bütün oluşturmaktadır.

3. Araştırmada elde edilen bulgular, çalışma ortamı, yapılan aktiviteler ve gösteriler gibi farklı veri kaynakları ve katılımcıların normal yaşam ritimlerinden farklı bir deneyim yaşamaları ve bu deneyimlerin doğal ortamda rahat gözlenebilmesi, duygu ve düşüncelerin aynı ortamda yazılı ve sözlü olarak alınması gibi farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak teyit edilmiştir. Farklı yöntemlere göre elde edilen bulgular anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. (Yıldırım & Şimşek, 1999:77).

Dış Geçerlik: Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkindir. Sosyal olayların değişkenliği nedeniyle niel araştırmaların genellenebilirliği zayıftır. Ancak bir dereceye kadar araştırma benzer ortamlara ve durumlara genellenebilir. Bu genellemeler ilkeler kurallar biçiminde değil, deneyimler ve örnekler biçimindedir. Dış geçerlikle ilgili araştırma üzerinde, Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği özellikler göz önüne alınmalıdır. Bunlar;

1. Araştırma örneklemini, ortamın ve süreçlerin özellikleri başka örneklerle karşılaştırma yapabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.
2. Araştırma sonuçları araştırma soruları ile tutarlıdır.
3. Araştırmacı, bulguların başka araştırmalarda test edilebilmesi için gerekli açıklamaları yapmıştır.
4. Araştırma bulguları benzer ortamlarda ve rekreasyon programında, deneyimli kişilerin yardımıyla kolaylıkla test edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 1999:79).

2.6.2 Güvenirlik

İnsan davranışlarının değişkenliği ve karmaşık yapısı, insan davranışını konu edinen bir araştırmanın, aynen tekrarını güçleştirmektedir. Ancak niel araştırmalarda güvenirlğe yönelik bazı önlemler vardır. Araştırmacının araştırma sürecinde kendi konumunu açık hale getirmesi, araştırmada veri kaynağı olan bireylerin açık şekilde tanımlanması, araştırma sürecinde oluşan sosyal olayların ve süreçlerin tanımlanması, elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanması, veri toplama ve analiz yöntemlerinin ayrıntılı olarak açıklanması, bu önlemler arasındadır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 81).

Dış Güvenirlik: Araştırmacının araştırmada izlediği aşamaları ayrıntılı ve açık şekilde raporlaştırması, dış güvenirlık açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın dış güvenirliği konusunda, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği özellikler, araştırmada göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar şu şekilde belirtilebilir;

1. Araştırmacı, araştırmanın yöntemlerini ve aşamalarını açık şekilde tanımlamıştır.
2. Veri toplama, işleme, analiz etme, yorumlama ve sonuçlara ulaşma konularında gerekli açıklamalar ayrıntılı olarak yapılmıştır.
3. Sonuçlar, ortaya konan verilerle açık bir biçimde ilişkilendirilmiştir.
4. Araştırmacının izlediği yöntemler ve süreçler konusunda, kayıtların (örnekleme seçimi, gözlem notları) kapsamı açık şekilde tanımlanmıştır.
5. Araştırmanın ham verileri, başkaları tarafından incelenebilecek biçimde saklanmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 83).

İç Güvenirlik: Araştırmacı, araştırmaya yaklaşımını ve araştırmanın çeşitli aşamalarında yaptığı kontrolleri açık şekilde tanımlamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Araştırmanın, iç güvenirliğine yönelik yine Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği özellikler, bu araştırmada göz önüne alınmıştır. Bunlar şu şekilde belirtilmiştir;

1. Araştırma soruları, açık şekilde ifade edilmiştir.
2. Araştırmacının, araştırma sürecindeki kendi konumu, katılımcı gözlemci olarak açık bir biçimde tanımlanmıştır.
3. Araştırmanın sonuçları, verilerle uyum içindedir.
4. Araştırmanın temel perspektifi ve araştırmaya yaklaşımı, açık bir biçimde tanımlanmıştır.
5. Veriler, araştırma sorularının gerektirdiği biçimde ayrıntılı ve amaca uygun bir biçimde toplanmıştır.
6. Verilerin analizinde, önyargılar, yanlış anlaşılımlar, gerçek dışı veriler gözden geçirilmiş ve buna göre geçerli olmayan veriler ayrılmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 84).

3.6.3. Çeşitleme

Araştırmada çeşitleme ölçütü kullanılmıştır. Nitel araştırmada geçerliliğin ve güveniriliğin sağlanmasında kullanılan önemli ölçütlerden biri “çeşitleme” dir. Çeşitleme, araştırma sorusuna yönelik olarak toplanan verilerin farklı yöntemlerle elde edilmesi ve bu şekilde elde edilen bulguların inandırıcılığının test edilmesi için kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 85). Denzin’e göre, araştırmada “çeşitleme” (triangulation) ölçütü kullanılarak, farklı etkinliklerden ve ortamlardan gözlem, video, fotoğraf çekimi, günlük yazımı ve grup tartışmaları gibi farklı yöntemlerle araştırmacı veri toplamış ve böylece araştırmada ortaya çıkabilecek önyargıların ve yanlış anlamaların önüne geçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 85). Bu araştırmada, çeşitleme ölçütü olarak;

-Araştırmacının katılımcı olarak gözlem yaparak alan notu elde etmesi ile;

* Grup Tartışması ve değerlendirilmesi

* Katılımcıların günlük yazması

* Kamera ile kayıt ve fotoğraf çekimi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan çeşitleme ölçütü, araştırma sonucu elde edilecek sonuçların, farklı boyutlardan değerlendirilmesini ve anlam kazandırılmasını sağlamıştır.

BÖLÜM IV

VERİLERİN SUNUMU, BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Verilerin Sunumu

Bu bölümde, araştırmanın gözlem tekniği ile elde edilen verileri sunulmuştur. Katılımcıların, rekreasyon programlarına bakış açılarının ve uygulamaya yönelik deneyimlerinin değerlendirilmesi ve rekreasyon program yönetimine ilişkin ortaya çıkan yönetsel etkenlere ilişkin elde edilen veriler, dört ana tema altında sunulmuştur. Bu ana temalar;

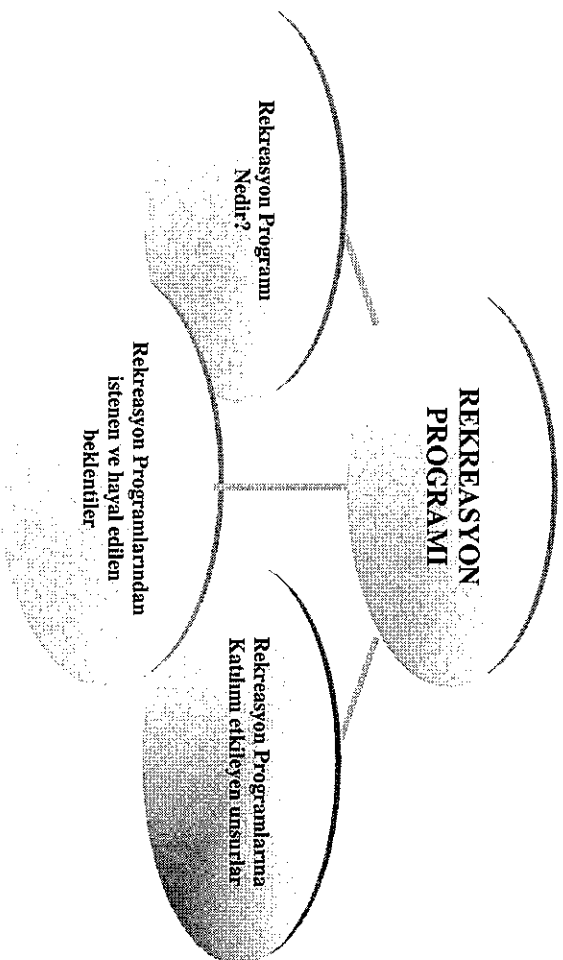
1. Ana Tema: Katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri,
2. Ana Tema: Katılımcıların rekreasyon programının “uygulama” boyutunu (etkinlikler; step-dans ve gösteriler) ile ilgili düşünceleri,
3. Ana Tema: Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler,
4. Ana Tema: Uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerindeki etkisi, şeklinde kodlanmıştır.

1. Ana Tema: Katılımcıların Rekreasyon Programı ile İlgili Düşünceleri

Orta öğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, gözlemlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, bayan öğrenci katılımcılar tarafından dile getirilen sorunlar kodlandıktan sonra, ana temalar belli boyutlar altında kodlanmıştır. Katılımcıların, rekreasyon programları ile ilgili düşünceleri aşağıdaki Şekil 1'de görüldüğü gibi üç alt tema altında toplanmıştır: 1) Rekreasyon programı nedir? 2) Rekreasyon Programlarından istenilen ve hayal edilen beklentiler 3) Rekreasyon Programlarına katılımı etkileyen faktörler.

Verilerin sunumunda bu temaların alt boyutları başlıklar altında şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2: Katılımcıların, rekreasyon programları ile ilgili düşünceleri

1.a. Alt Tema: Rekreasyon programı nedir?

Orta öğretimde okuyan bayan öğrencilerin, rekreasyon programları ile ilgili “serbest zaman ve rekreasyon” alt temasına ilişkin olarak, “boş ve bize kalan vakit” ve “sporitif etkinliklere katılmak” olarak rekreasyon programlarının tanımını dile getirmişlerdir. Bu temaya ilişkin olarak dile getirilen düşünceler aşağıdaki ifadelerde verilmiştir.

Yapmak zorunda olduğumuz şeylerin dışında bize kalan vakit. (K21)
Kitap okuyorum, tiyatro, sinema, bazen koşuyorum. Bazen de müzik dinliyorum ya da uyuyorum. (K7) Ben genellikle Carefour’a gidiyorum arkadaşımınla orda voleybol ve basketbol sahası var. Orda voleybol oynuyorum yada müzik dinliyorum.(K21) Bende voleybolcuym, voleybol oynuyorum aynı zamanda. (K25) Bende yüzüyorum (K6)

1.b. Alt Tema: Rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen beklentiler

Katılımcılar, rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen beklentilere yönelik alt tema için; “Eğlenmek”, “Kilo vermek”, “Sağlıklı ve zinde olmak”, “Arkadaş edinme isteği”, “Beceri öğrenme”, gibi alt boyutları söylemişlerdir. Katılımcıların bu alt boyutlara yönelik görüşlerini;

Zinde ve formda kalmak, (K1,K4,K10,K16,K22,K23,K30)
Hayatının düzene girmesi için (K2), Bu tür etkinliklerden hoşlandığım için (K3,K9), Dans etmeyi çok seviyorum ve step hep yapmak istediğim birseydi (K5,K15,K24) Eğlenceli olur diye düşündüm hemde zamanımı bir faaliyete katılarak değerlendirmek iyi olur diye düşünüyorum (K6, K8, K11, K12, K13, K17, K20, K25, K26) Kilonarımdan kurtulmak için (K7,K14,K19,K27,K29) Arkadaşlarımla birlikte olmak ve hoş vakit geçirmek (K18,K21) Daha pozitif olabilmek,hayata karşı bakış açısı geliştirmek için (K28), Daha sağlıklı olmak istiyorum (K1,K4,K19,K22,K23) Step ilgi duyuyorum ve başarılı olmak istiyorum (K2, K3,K24) Beklentim yok, böyle faaliyetleri sevdiğim için

geliyorum (K6), Zamanımı güzel değerlendirmek istiyorum beklentim ise bu iki ay içinde güzel bir çalışma ortaya çıkarmamız (K5), Eğlenceli vakit geçirmek ve step öğrenmek (K7, K8, K10, K11, K15, K17, K18, K20, K30) Biraz kilo vermek istiyorum K9,K12, K14,K16,K25, K27,K28,K29), İyi arkadaşlıklar kuracağım inanıyorum (K20, K26) şeklinde dile getirmişlerdir.

1.c. Alt Tema: Rekreasyon programlarına katılımı etkileyen faktörler

Katılımcılar, rekreasyon programlarına katılımı etkileyen faktörler için “Ailenin Rekreasyon programlarına bakış açısı”, “Rekreasyon programlarının dersleri olumsuz etkilemesi” gibi alt boyutları dile getirmişlerdir. Bununla ilgili ifadelerini

Ders çalışmayacağımı düşünüyordlar. Ama ödevlerimi günü güne yapacağım söz verdim. Şu anda pek bir şey demiyorlar. (K1) Önce derslerimi etkiler diye kabul etmediler sonra ben o saatte zaten uyuyor olacağım uyumak yerine antrenmana gideceğim deyince hak verdiler. Şimdi destekliyorlar (K3) Ailem böyle etkinlikleri sever. Sevindiler, bana destek oldular. Bundan sonrada başka spor faaliyetlerinde beni görmek istediklerini söylüyorlar. (K6, K8, K9, K10, K17, K20, K21, K22, K25, K24, K26, K28) Önce derslerimi etkiler diye istemediler sonra ikna oldular (K5,K7,K12,K13,K16,K18,K19,K23,K30) Sporun yararlı olduğunu düşünüyorlar beni de kıramazlar o yüzden destek oldular (K4) Karışmadılar, istiyorsan katılabilirsin dediler (K11) Önce babam "ne yapacaksın orada" gibi isteksiz şeyler söyledi. Ama ben antrenmanlara gelmeyi çok istiyorum o yüzden onları ikna ettim. İzin verdiler, şimdi karışmıyorlar. Babam karışmaz böyle şeylere. Annem iyi olur, git dedi. İzin verdiler, destek oluyordlar.(K27) Annem spor yapacağım için sevindi hemen izin verdi. Babam derslerimi etkileyeceğini düşündü etkilenmeyeceğini söyledim. Ailem tamam dedi (K14, K29) şeklinde belirtmişlerdir.

2. Ana Tema: Katılımcıların Rekreasyon Programı Uygulama (Etkinlikler; Step Dans ve Gösteriler) ile ilgili Düşünceleri

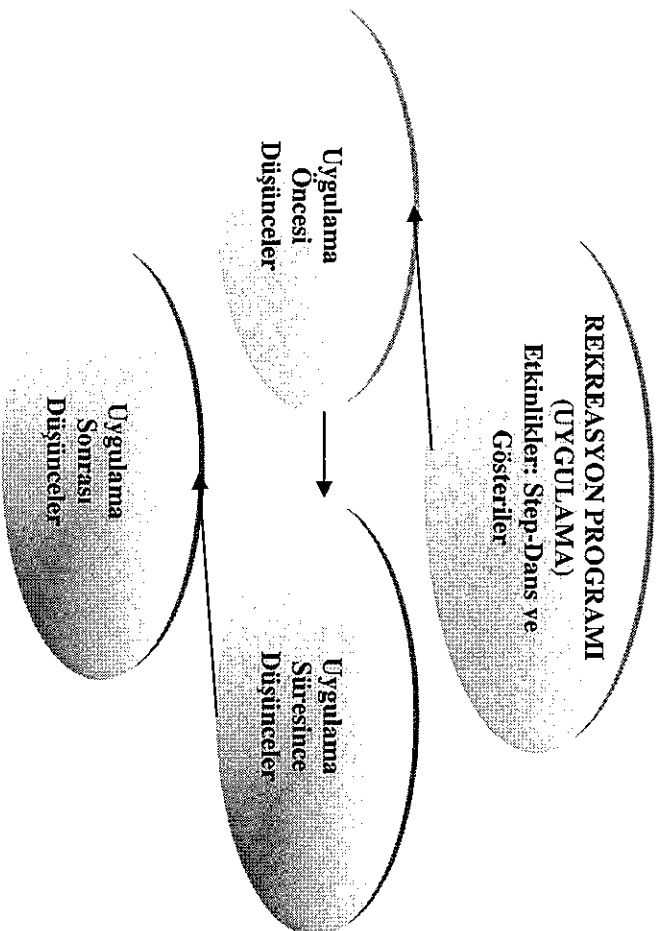
Orta öğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, gözlemlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, bayan öğrenci

katılımcılar tarafından dile getirilen sorunlar kodlandıktan sonra, belli alt boyutlar altında kodlanmıştır. Katılımcıların, rekreasyon programı uygulama (etkinlikler; step-dans ve gösteriler) ile ilgili düşünceleri aşağıdaki Şekil 3’de görüldüğü gibi bir alt tema altında toplanmıştır:

2) a. Katılımcıların rekreasyon programı uygulama öncesi, uygulama süresince ve uygulama sonrası düşünceleri,

Verilerin sunumunda, bu alt tema ve alt boyutu başlık altında şekil 3’de verilmiştir.

Şekil 3: Rekreasyon Programı; Uygulama (step-dans ve gösteriler) ile ilgili Temalar

Katılımcıların, uygulama öncesi ve uygulama süresi için hissettikleri incelendiğinde, “heyecan ve korku duygusu” ve “sevinç ve mutluluk” gibi alt boyutlara ulaşılmıştır. Katılımcılar bununla ilgili düşünce ve hislerini,

Gösteri için herkes gibi bende heyecanlıyım. En azından hünrelerimizi sergileyeceğiz(K1). Ben gösteriye çıkmayı dört gözle bekliyorum. Burada yaptığımız çalışmayı ailelerimize göstereceğimiz için çok mutluyum(K3). Gösteri için heyecanlıyım, umarım aksilik çıkmazda gösteriyi yaparız(K11). Gösteri için çok mutluyum. Gösterimiz muhteşem olacak buna eminim(K22). Hiç bu tür bir faaliyette bulunmamıştım o yüzden çok heyecanlıyım(K5). Gösteriye çıkacağımız için çok seviyorum Şu anda heyecanlı değilim ama eminim gösteride heyecanlıyım(K22). Bu gösteri çok iyi olacak, öğrendiklerimizi herkese gösterebileceğiz. İnsallah gösteri güzel olur ve şaşırmadan yapıp bu zor yükü üzerimizden atarız(K15). Gösteri yaklaştıkça daha da çok heyecanlanıyorum. İlk defa onlarca kişiyi önünde bir şeyler yapacağım. Gösteriye çıkarken heyecandan bayılacağımdan korkuyorum(K2). Bir şeyler başaracağım için mutluyum(K24), şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, uygulama süresi için “korku ve utançlık duygusu”, “gurur”, “heyecan” ve “gurur ve güven duygusu” gibi alt boyutları dile getirmişlerdir. Bununla ilgili düşünce ve hislerini,

Stadyuma girince yüzlerce kişinin bakışı beni heyecanlandırdı. Her şarkı bittiğinde sıra bize gelecek diye yüreğim ağzıma geliyordu. Alkışlar, bakışlar. Gösteri başlayınca heyecanım geçti. Çok eğlendim.(K28), Daha yolda giderken başladı heyecanım. O kadar kalabalığı görünce daha da arttı. Alkışları duyunca heyecanım geçti. Gösteri bitince rahatladım. Her şey çok güzel geçti. İyi ki bu etkinliğe katılmışım (K8), İlk önce çok heyecanlıydim. Yanlış yapmaktan çok korkuyordum. Gösteriyi yaptıktan sonra heyecanım geçti. Çok güzel bir geceydi. Teşekkür ederim(K24), Hazırlanırken zaman hiç geçmeyecek gibi geldi. Stadyuma girince heyecandan ölecek gibi oldum. Hem korktum hem de utanıyordum. Ama gösteride kendimi çok rahat hissettim. Nedeni öğrenmenizin bize verdiği destek ve seyircilerin alkışlarıydı. Böyle bir etkinlikte bulunduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Teşekkür ederim(K15), Önce çok heyecanlıydim ama gösteri anında kendime bir güven geldi. Herşeyi

unutup gösteriye konsantrite oldum ve çok güzel oldu. Bir daha gösteri olursa bundan daha güzel olur(K2) şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, uygulama sonrası düşüncelerinde “güven ve gurur duyguları”, “sevinç ve mutluluk” gibi alt boyutları dile getirmişlerdir. Bununla ilgili düşünce ve hislerini,

Çıkımdan önce ölecektim korkudan sonra çıktım kendime bir güvendim, çok güzel yaptım.(K2). Ben konserden önce hiç heyecanlı değildim. Gösteri anında biraz heyecanlandım ama şu anda çok mutluym (K11) Ben konserden önce çok heyecanlıydım yapamayacağımı düşünüyordum ama çok iyi yaptığıma inanıyorum (K26) Aynen hocam bende inanmıyordum sonra baktım seyirciler bayağı bir olumlu tepki gösterince bende yaptım(K3) Ben konsere çıkmadan önce çok heyecanlıydım ama çıkınca heyecanım azaldı.(K8) Ben heyecanlı değildim, Haluk Levent'i görünce heyecanlandım, yani yanımıza gelince yoksa heyecan filan yoktu (K6) İlk önce çok heyecanlıydım bir bakıma oraya herkes alkışlıyor filan heyecan filan hiçbir şey kalmadı sonra.(K18) Ben çok heyecanlıydım seyircilerin olumlu tepkilerini görünce heyecanım kalmadı. Çok mutluym, çok güzeldi. (K22) Ben de heyecanlıydım. Seyircilerden dolayı heyecanım kaçtı.....(K28) Heyecanlıydım aslında ama sonra geçti.(K1) Heyecanlıydım ama çıkınca hiç kimse yokmuş gibi geldi.(K5) Ebru çıkacağız yine rezil olacağız diyordu.Bende öyle olmayacak diyordum. İşte çıktık gördük çok güzel oldu gerçekten güzel oldu gösteri, çok eğlendik (K8), şeklinde ifade etmişlerdir.

Lider, katılımcıların okuldaki gösteri ve konser öncesi gösteri ile ilgili davranışları konusundaki gözlemlerini aşağıdaki şekilde ifade etmektedir.

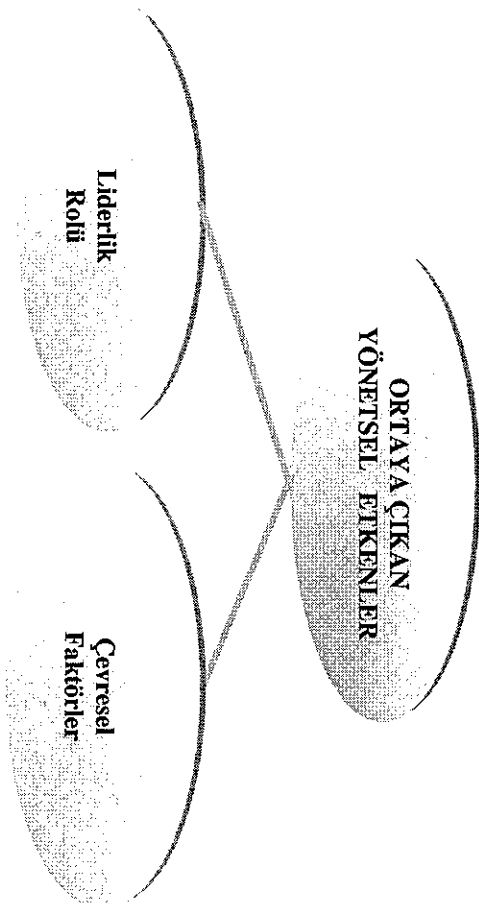
Katılımcılar okuldaki gösteriden ilk bahsettiğimde oldukça utangaç davrandılar ve arkadaşlarının önüne çıkıp gösteri yapmaktan çekindiler. Hata yapmaktan ve arkadaşlarına rezil olmaktan korkuyorlardı. Kendilerine güvensiz bir görüntüleri vardı. Onları, önemli olanın bir aktivitede bulunmak ve insanların önüne çıkıp çalışmalarını sergilemek olduğuna ikna ettim. Sonrasında hepsi gösteri konusunda yavaş yavaş heyecan duymaya ve istekli olmaya başladı. Okulda yapılan gösteri sonrasında hepsi çok mutluymdu. Önceleri kendilerine güvenmeyen katılımcılar gösteri sonrasında çok mutlu oldu. Kareografide hata yapan katılımcılar bile hata yapmalarını değil oraya çıkabilmenin önemli olduğunda bahsediyordu. Hepsi başarılı olduklarına inandığı için mutluymdu. Kendilerine güvenlerinin geldiği görülebiliyordu.

Katılımcılar, gösteri sonrası bana ısrarla Haluk Levent'in stadyumda vereceği konser öncesi gösteriye çıkmak istediklerini söylediler. Konser öncesi gösteriyi organize ettiğimi söylediğimde hepsi çığlıklar atıp birbirine sarılmaya başladı. Konser yaklaşık 3000 izleyici gelmişti. O yüzden katılımcılar stadyuma ilk girdiğimizde çok heyecanlı görünüyordu ancak hepsi gösterilerini güzel olacağından emin şekilde konuşuyordu. Daha önce okulda 150 arkadaşlarının önüne çıkmaktan çekinen katılımcılar 3000 kişinin önünde gösterilerini sergilediler ve bunda çok mutlu oldukları için ilde yapılacak başka konser öncesi gösterilere çıkmak ister duruma geldiler.

3. Ana Tema: Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler, ile ilgili Temalar

Orta öğretimde rekreasyon programlarına katılan bayan öğrencilerin, gözlemlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, bayan öğrenci katılımcılar tarafından dile getirilen sorunlar kodlandıktan sonra, on hafta ana temalar belli boyutlar altında kodlanmıştır. Ayrıca on hafta boyunca yapılan çalışma boyunca ortaya çıkan yönetsel etkenler, ile ilgili gözlem sonuçları aşağıdaki Şekil 4'de görüldüğü gibi; 1) Liderlik rolü ve 2) Çevresel faktörler şeklinde, iki alt tema altında toplanmıştır. Bu temalar şekil 4'de verilmiştir.

Şekil 4: Yönetsel Etkenler ile İlgili Temalar

3.a. Alt Tema: Liderlik rolü

Katılımcılarım, on haftalık uygulamada yer alan düşünceleri ve gözlem sonuçlarına göre yönetsel etken olarak ortaya çıkan “liderlik rolü” ile ilgili “liderin iletişim becerisi”, “liderin uzmanlık bilgisi”, ve “takım çalışması ve grup dinamiği” gibi alt boyutları dille getirmişlerdir. Bununla ilgili katılımcıların düşünce ve hisleri, aşağıdaki ifadelerde belirtilmiştir;

Hocamızın da bu işte katkısı var. Eğer hocamız asık yüzlü olsaydı herhalde dayanamazdım ama hocamız çok güler yüzlü bize hiç kızmıyor. Ben çok memnunum inşallah hocamda benden memnundur.(K1).Bunca zamandır bize katlandığınız ve bizi çalıştırdığınız için çok teşekkür ederim. İnşallah daha somrada görüşürüz (K2) Gerçekten bu çalışmayı bize sunduğunuz için ilk olarak size teşekkür ederim. Zaten beden eğitimi öğretilenimiz bize söyler söylemez hemen gidip ismini yazdırdım. Siz de okula gelip bize step hakkında bilgi verince iyice heveslendim. Hocam Dilek Yılmaz’ a bize böyle bir imkan sunduğu için sonsuz teşekkür ederim. Olursa böyle bir konsere tekrar gitmek isterim. (K3)Ayrıca sizi tanıdığım için çok mutlu ve şanslıyım. (K4) Bu güzel 2 ayı çok özleyeceğim, her şey için

teşekkür ederim. Her şey harikaydı. O gece keşke hiç bitmeseydi. Bize bu duyguları yaşattığınız için çok çok teşekkür ederim hocam (K6). Bir de sizin gibi bir hocamız olduğu için çok şanslı olduğumuzu düşünüyorum. İyi ki sizinle tanışmışız. (K8).

Siz olmasaydınız biz bu gösteriyi yapamazdık. Size çok teşekkür ederim. Step çalışmasını bu kadar seveceğimi tahmin etmiyordum. İyi ki katılmışım. Bize verdiğiniz emekler için çok teşekkür ederim. (K11) Bize verdiğiniz emekler için çok teşekkür ederim. Kendimi gösteri boyunca çok rahat hissettim. Nedeni öğretmenimizin bize verdiği destek ve seyircilerin alkışlarıydı. Sizin sayenizde böyle bir etkinlikte bulundum ve kendimi çok şanslı hissediyorum. Katılırlarınızdan dolayı teşekkür ederim (K15) Böyle bir konserde tekrar bulunmak istiyorum ama ailem izin verir mi bilmiyorum. Çünkü Haluk Levent konseri için sizin sayenizde zar zor izin almıştım. Arayıp annemle konuşmasaydınız konsere çıkmama izin vermezlerdi. Size bana bu imkanı sunduğunuz için çok teşekkür ederim (K18) Artık çok daha zinde ve kendine güvenen bir insanım. Bunu bende yarattığınız için teşekkür ederim. Kasetteki gösteriler olağan üstüydü. Keşke biz de öyle olabilsek ama inanıyorum biz de öyle olacağız. Buna inanarak söylüyordum çünkü başınızda sizin gibi tatlı bir öğretmen olduktan sonra başarmamak için hiçbir neden göremiyorum . (K19). O gün hayatımın en heyecanlı ve en güzel gününü yaşadım. Hiç unutmayacağım bir gündü. Bize bu günü yaşatan hocama teşekkür ederim. (K22). Benim için önemli olan hocadır. Eğer hocam hoşuma giderse zevk alırım ama beğenmezsem sıkılırım. Dilek hocayı çok sevdim. Bence her şey çok güzeldi. Siz olmasaydınız biz bunu başaramazdık. Her şey için size teşekkür ederim hocam. (K2) İnşallah ben de sizin gibi ileride yarışmalara katılabilirim. Ben de sizin sayenizde ileride beden eğitimi öğretmeni olmak istiyorum. (K25). Önceden spor yaptıktan hoşlanmıyordum ama şimdi sizin sayenizde aktif olmaktan zevk alıyorum. Bu yüzden size teşekkür ederim. . (K28)

Liderin uzmanlık bilgisi ile ilgili düşünceleri ve hisleri lider tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Üniversitede uzmanlık alanı olarak jimnastik tercih ettim ve üniversite sırasında çeşitli yıllarda üniversiteler arası jimnastik turnuvalarında üniversitem adına step takımında yarışım ve dereceler aldım. Ayrıca öğretmenlik yaptığım dönemde çalıştığım okulun öğretmenlerine step-aerobik dersleri vererek, okuldan bir grup öğrenciyi liseler arası step yarışmalarına hazırladım. Bu tecrübelerimin bana, uyguladığım 2 aylık programın hazırlanmada ve uygulamam sırasında çok fazla yarar sağladığımı düşünüyorum. Öncelikle ben de aynı branşta,

yarışma amacıyla ya da kimi zamanlarda gösteri amacıyla topluluklar önüne çıktığım için katılımcıların çıktıkları gösterilerde neler hissedebileceklerini tahmin edebilmekteyim. Bu yüzden, geçmişte ben ve takım arkadaşlarım antrenörümüzden bize nasıl yaklaşmamı bekliyorsak, ben de katılımcılara o şekilde yaklaşmaya çalıştım. Tecrübeme, dikkatle yaptığım gözlemleri de ekleyerek katılımcıların heyecanlı olabilecekleri ya da korktukları anları doğru şekilde tespit edip uygun müdahaleyi yaptığımı düşünüyorum. Daha önce de aynı branşta ve aynı yaş grubu öğrenciler için antrenörlük yapmam öncelikle katılımcılar ile iletişim kurmada ve kareografi oluşturmada son derece faydalı oldu. Çalışmalar sırasında kimi zamanlarda katılımcılara örneğin 10 dakika serbest zaman tanıdım ve onlardan kareografiye koymak üzere 8'likler üretmelerini istedim. Katılımcıların buna çok sevindiğini ve bazılarının tek başlarına çoğunun ise diğer bir arkadaşı ile beraber hareket üretmeye çalıştığını gördüm. Bu hareketlerden bazılarını kareografi içerisinde yer verdim.

Lider, takım çalışması ve grup dinamiği ile ilgili düşünceleri aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Katılımcılar arasında aynı okulda devam ediyor olmalarına rağmen daha önce hiç iletişim kurmamış olanlar vardı. Katılımcıların çoğu ikiser, üçer kişilik arkadaş grupları ile birlikte gelmişti. Çalışmanın başladığı ilk iki hafta katılımcılar bu grupları ile yakın olmaya devam etti. İlerleyen haftalarda herkes birbiri ile arkadaşlık yapmaya başladı. Bu çalışmaya gelmeden önce birbiri ile hiç konuşmamış olan katılımcıların çalışmanın ilerleyen aşamalarında birbirlerine yardım ettiğini gözlemledim. Uygulamada başarılı olan katılımcıların verilen molalarda, hareketleri yapmakta zorlanan diğer katılımcılara yardımcı olduğunu fark ettim. Onlarlar bu konuda konuştuğunda arkadaşlarına yardım eden katılımcılardan K2 “Burada hep beraber çalışıyoruz. Hareketleri aynı anda yaparsak çok güzel olacak. Bu hepimizin başarısı olur” derken, K28 “Biz artık bir ekibiz” şeklinde ifadeler kullandılar.

3.b. Alt Tema: Çevresel Faktörler

Araştırmacının lider olarak, on haftalık uygulamada yer alan düşünceleri ve gözlem sonuçlarına göre yönetsel etken olarak ortaya çıkan “çevresel faktörler” ile ilgili “okul faktörü” ve “aile ve kültür” alt boyutları belirlenmiştir. Bununla ilgili liderin gözlemleri; düşünce ve hisleri, aşağıdaki ifadelerle belirtilmiştir;

Liderin okul ve okul yönetimi ile ilgili düşünceleri ve hisleri lider tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Okul müdürü ile görüştüğümde, bu tür etkinliklerle kendisinin değil müdür yardımcısının ilgilendiğini söyledi. Çalışma süresince okul yöneticilerinden ve öğretmenlerinden sadece müdür yardımcısı ve bir beden eğitimi öğretmeni ile iletişim halinde oldum. Okul yöneticileri genel anlamda çok fazla problem yaşamamaya çalışırlar fakat yaptığımız çalışmaya da gereken ilgiyi göstermediler. Katılımcıların kendi okullarında yaptıkları gösteriyi izleyen yalnızca iki öğretmen vardı.

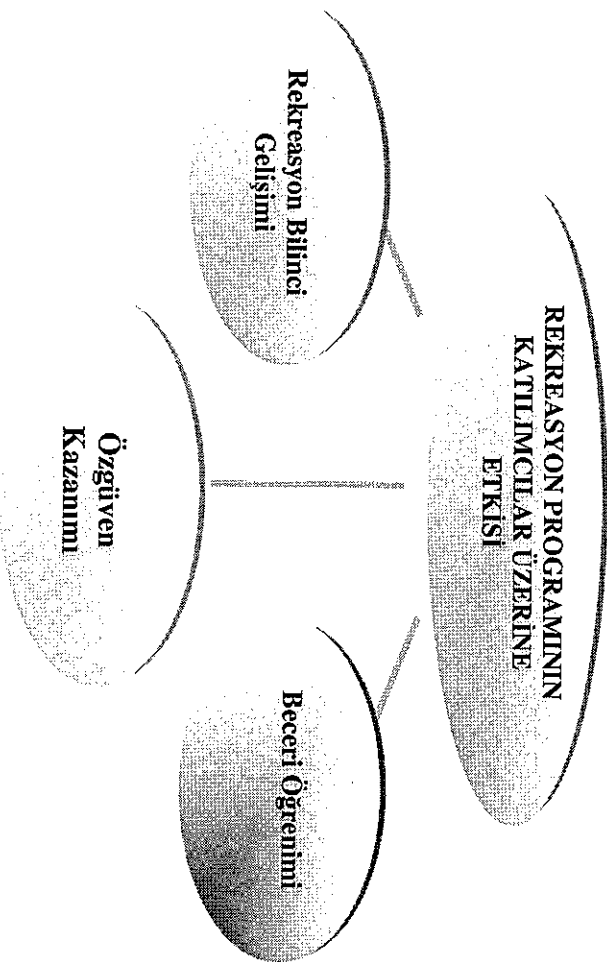
Liderin aileler ve kültürleri ile ilgili düşünceleri ve hisleri lider tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Ailelerin yaklaşımı başlangıçta, tedirgin ve ilgisizdi. Gösterileri izlemeye gelen aile sayısı çok az oldu. Ailelerle ısrarlı görüşmelerim sonunda, katılımcılar için izin alabildim. Aileler, katılımcıların programa katılmalarında, izin vermeme sebebi olarak, “dersleri” gerekçe olarak gösterdiler. Bazı katılımcıların aileleri ile görüşüp kızlarının uyguladığımız rekreasyon programına katılmalarına izin vermeleri için ikna etmem gerekti. Uygulamalar ve gösteriler sonrasında bazı öğrencileri evlerine bıraktım. Pop konseri öncesinde yapılan gösteri sonrasında katılımcılar ile birlikte konserde izlendiği için dönüşümüz 23.00 sıraları oldu. Bazı aileler telefon ederek benden çocuklarını bu konser sonrasında eve bırakmamı istediler.

4. Ana Tema: Uygulanan Rekreasyon Programının Katılımcılar Üzerindeki Etkisi

Uygulanan 10 haftalık rekreasyon programının katılımcılarda meydana getirdiği değişiklikler araştırıldığında, şekil 5’te görüldüğü gibi a. Rekreasyon bilinci gelişimi, b.Özgüven kazanımı, c. Beceri öğrenimi alt temalarına ulaşılmıştır.

Şekil 5: Rekreasyon Programının Katılımcılar Üzerinde Etkisi

4.a. Alt Tema: Rekreasyon bilinci gelişimi

Uygulanan 10 haftalık rekreasyon programı süresince liderin yaptığı gözlem ve katılımcıların ifadeleri doğrultusunda “ Rekreasyon bilinci oluşturma” alt temasına ulaşılmıştır. Katılımcılar bu konudaki görüşlerini;

Bu çalışma sayesinde sporun sadece kilo vermek için yapılmadığını, hoş vakit geçirmek ve zamanı değerlendirmek içinde yapılabileceğini öğrendim (K17). Daha önce bu tür bir faaliyete katılmamıştım. Zamanı değerlendirmeyi ve vücudumu kullanmayı öğrendim (K16). Bu çalışmaya katıldığım için çok mutluyum. Zamanımı faydalı bir şeyler ile değerlendiriyorum. Bittiği için çok üzülüyorum (K8). Bu çalışmaya geldikten sonra hayatımda büyük değişiklikler oldu.Hayatım düzene girdi. Hafta sonları her zaman benim için sıkıcı geçiyordu ama şimdi yapacak bir şeyler bulabiliyorum (K2). Önceden hafta sonları çalışmamın olduğu

saatlerde uyurdum. Artık uyku yerine bu tür çakışmalara katılmamın daha faydalı olduğunu düşünüyorum(K3).Bu çalışmaya gelmeden önce bu çalışma saatleri arasında sadece uyuyordum ama şimdi spor yaparak zinde kalıyorum. Bu çalışma bana sporun önemini bir kez daha kanıtladı (K11). şeklinde ifade etmektedirler.

Liderin uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerinde yarattığı etki ile ilgili düşünceleri, lider tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Okula bayan öğrencileri uygulayacağım rekreasyon programı konusunda bilgilendirmeye gittiğimde çok ilgi gösterdiler. Katılımcılar daha önce bu tür bir aktiviteye katılmadıklarını söylüyordu Bu yüzden uygulamamın ilk başladığı günden itibaren katılımcıların uygulanan programa olan ilgisi devan etti. Katılımcılar uygulama erken saatte başlıyor olmasına rağmen, ben çalışma için uygulamamın yapıldığı salona her gittiğimde beni hazır olarak bekliyor oluyordu. Neden bu kadar erken geldiklerini sorduğumda gelip tekrar yaptıklarını, bundan zevk aldıklarını söylüyorlardı. Katılımcılar farklı zamanlarda yaptığımız konuşmalarımızda uygulamamın yapıldığı zamanlarda normalde uyuyor olduklarını ama şimdi bu çalışmaya katılarak zamanı daha iyi geçirdiklerini ve bundan sonra bu tür etkinliklere katılmak istediklerini sık sık söylediler. Hatta benden bu etkinliği 10 haftada bitirmememi ve devam ettirmemi istediler.

4.b. Alt Tema: Özgüven kazanımı

Uygulanan rekreasyon programı sonunda katılımcıların ifadelerinin ve liderin gözlemlerinin incelenmesi sonucunda “Özgüven kazanımı” alt temasına ulaşılmıştır. Katılımcılar bu konudaki görüşlerini;

İlk başta kendime olan güvenim bir işi başarma duygusuyla oldukça arttı (K19). Eskisi gibi değilim daha atılgan olmaya başladım (K29). Çalışmaya katıldığım ilk gün çok heyecanlıydım. Alistıkça her şey daha farklı olmaya başladı. Kendime güvenim geldi, heyecanım azaldı. Çok mutluym (K6). Önceden kendimi sporda pek başarılı bulmuyordum ama yinede bir şeyler yapılabiliyormuşum onu gördüm. Kendime güvenim geldi (K12). Normalde hiçbir spor dalında başarılı olmadığımı düşünüyordum. Hareketleri yapmaya başladıktan sonra kendime güvenim

geldi (K17). Artık çok daha zinde ve kendine güvenen bir insan oldum (K19).

Liderin uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerinde yarattığı özgüven ilgili düşünceleri, aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir;

Katılımcılar ilk başlarda çok istekli olmalarına rağmen aynı zamanda çok utangaç duruyorlardı. Yaptığımız grup tartışmaları ve değerlendirmelerinde konuşmaktan çekiniyorlardı. Programın uygulama aşamasında ise hareketleri yapmaya çalışıyor ama çok tutuk kalıyorlardı. Yapamadıkları hareketleri de bana ya da diğer arkadaşlarına soramıyorlardı. Çalışma ilerledikçe tutukluklarını üzerlerinden yavaş yavaş atıklarını gördüm. Hem birbirlerine hem de bana karşı hepsi çok daha rahat davranmaya başladılar. Hareketleri tekrar ettikçe daha iyi yapıyorlardı. Bu da onlardaki tutukluğu atmalarına sebep oldu. Hareketlerde grupta uyumlu olduklarını ve kendilerinin de bu uyuma ayak uydurabildiklerini gördükçe daha fazla güven kazandılar. Çalışma öncesinde utangaç olan, hareketleri yapmaktan ve birbiri ile iletişim kurmaktan çekinen katılımcılar 10 haftalık uygulamaya sonrasında 3000 kişini önünde gösteri yapar ve bu gösterilerin tekrarını ister duruma geldiler.

4.c. Alt Tema: Beceri öğrenimi

Katılımcıların, on haftalık uygulamada yer alan düşünceleri ile “Beceri öğrenimi” alt boyutunu dile getirmişlerdir. Katılımcılar bu konudaki görüşlerini;

Bu çalışmayla bilmediğim bir spor çalışmasına girip onu tanımış oldum (K3). Step yapmak istediğim bir şeydi. Çok eğleniyordum. İki aydan fazla olsa seve seve gelirdim. Bende büyüyünce böyle bir çalışma yaptırmak isterim (K5). Step çalışmasını ilk duyduğumda hemen katılmak istedim. Daha önce hiç yapmamıştım. Çalışmalar boyunca stepten çok hoşlandım (K22). Buraya gelmek istemendeki amaçlardan biri de çeşitli spor dallarını merak etmem ve öğrenmek istemendi (K24) şeklinde ifade etmektedirler.

Lider bu konudaki gözlemlerini aşağıdaki şekilde ifade etmektedir;

Katılımcılar daha önce step çalışmasına katılmadıklarını söylediler. Uygulamamın ilk aşamalarında bunu görmek mümkündü. İlk haftalarda katılımcılar hareketleri yaparken çok çekingen davranıyor ve sık sık hata yapıyorlardı. Hareketler sırasında sadece o hareketi düşündükleri ve kendilerini çok sıkıtları, hareketleri adeta robot gibi yaptıkları görünüyordu. Çalışma ilerledikçe hatalar azalmaya başladı. Katılımcılar hareketler sırasında daha rahat görünmeye başladılar. Katılımcılar, çalışmanın sonlarına doğru sadece hareketleri düşünür görünmekten kurtulup kendilerini müziğe bırakır hale geldiler. Artık hareketler müzikle birlikte tekrar edildiğinde katılımcıların bundan zevk alarak yaptıkları ve ilk başlardaki acemiliğe kıyasla daha profesyonel bir görüntü aldıkları görülmüyordu.

Araştırmada, katılımcıların rekreasyon programlarına bakış açılarının ve uygulamaya yönelik deneyimleri ile rekreasyon program yönetimine ilişkin ortaya çıkan yönetsel etkenlerin değerlendirilmesi sonucu dört ana tema ve bu temalara bağlı dokuz alt temaya ulaşılmıştır. Bunlar; 1.ana tema: Katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri iken alt temalar; 1.a. Rekreasyon programı nedir?, 1.b. Rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen beklentiler, 1.c. Rekreasyon programına katılımı etkileyen faktörler dir. 2.ana tema: Katılımcıların rekreasyon programı uygulama (etkinlikler; step, dans ve gösteriler) ile ilgili düşünceleri ve alt temalar; 2.a. Katılımcıların rekreasyon programı uygulama öncesi, uygulama süresince ve uygulama sonrası düşünceleri.3. ana tema; Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler ve alt temaları 3.a.Liderlik rolü 3.b. Çevresel faktörlerdir. 4.ana tema; Uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerindeki etkisi ve alt temaları; 4.a. Rekreasyon bilinci gelişimi, 4.b. Özgüven kazanımı, 4.c. Beceri öğrenimi şeklindedir.

4.2. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde; bulgular alt boyutlara paralel olarak verilecek ve tartışılacaktır. Çalışmamız da ortaya çıkarılan, dört ana tema ve bu temalara bağlı alt temaların başlığı altında, bulgular ve tartışmalar yapılmıştır. Bunlar;

1. Ana tema: Katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri ve alt temaları;

1.a. Rekreasyon programı nedir?

1.b. Rekreasyon programlarında istenilen ve hayal edilen nedir?

1.c. Rekreasyon programlarına katılmayı etkileyen unsurlar nelerdir?

2. Ana tema; Katılımcıların rekreasyon programı (uygulama) ile ilgili düşünceleri ve alt temaları;

2.a. Katılımcıların uygulama öncesi, uygulama süresince ve uygulama sonrası düşünceleri

3. Ana tema; Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler;

3.a. Liderlik rolü

3.b. Çevre faktörü

4. Ana Tema: uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerindeki etkisi

4.a. Rekreasyon bilinci gelişimi

4.b. Özgüven kazanımı

4.c. Beceri öğrenimi, şeklindedir.

1. Ana Temaya (Katılımcıların Rekreasyon Programı ile İlgili Düşünceleri) İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırma sonucu “katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri” temasına ilişkin alt boyutlar ve görüşme sonucu ortaya çıkan kodlamalar Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Rekreasyon Programına İlişkin Bulgular

Temaların Alt Boyutları	Ortaya Çıkan Kodlar	Katılımcılar
1a.Rekreasyon programı nedir?	Boş ve bize kalan vakit	K21, K1-K30
	Sportif etkinliklere katılmak	K 6, K7, K21,K 25
	Eğlenmek	K 6,K8, K11, K12, K13, K17, K20, K25, K26
1.b. Rekreasyon programlarında istenilen ve hayal edilen nedir?	Kilo vermek	K7,K14, K19, K27, K29
	Sağlıklı ve zinde olmak	K1, K4 ,K10 ,K16, K22, K23, K30
	Arkadaş edinme isteği	K18, K20, K21, K26
	Beceri öğrenme	K2, K3, K7, K8, K10, K11, K15, K17, K18, ,K 20, K24, K30
1.c. Rekreasyon programlarına katılmayı etkileyen unsurlar nelerdir?	Ailenin rekreasyon programlarına bakış açısı	K6, K8, K9, K10, K17, K20, K21, K22, K24, K25, K26, K28,
	Rekreasyon programlarının dersleri olumsuz etkilemesi	K 1, K3, K5, K7, K12, K 16, K18, K19, K23, K30,

1.a. Alt Temaya (Rekreasyon Programı Nedir?) ilişkin bulgular ve tartışma

Katılımcılar rekreasyon programı denildiğinde “boş ve bize kalan vakit” ve “sportif etkinliklere katılmak” olarak cevap vermişlerdir. Buradan liderin

gözlemlerine ve katılımcılardan K2'nin “Ben genellikle Carefour'a gidiyorum arkadaşımın orda voleybol ve basketbol sahası var. Orda voleybol oynuyorum” ve K25'in “Bende voleybolcuyum, voleybol oynuyorum” şeklinde ifade ettikleri gibi, serbest zamanlarında yaptıkları aktivite sorulduğunda sportif aktivitelere bahsettikleri müzik, görsel sanatlar, el sanatları gibi diğer aktivitelerin serbest zaman etkinliği olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Katılımcıların ailelerinin eğitim durumlarına bakıldığında, annelerin % 40'ının ilkökul, babaların % 40'ının ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Bu bulgulara dayanarak katılımcıların okulları yada aileleri tarafından spor dışındaki aktivitelere yönlendirilmediği, diğer branşların katılımcılar tarafından rekretif etkinlik olarak algılanmadığı sonucuna varılabilir. Ülgen ve Fidan (2003) kitaplarında ailenin, çocuğun gelişiminde özellikle ilk yıllarda çok önemli yer tuttuğunu ve çocuğun davranışlarının yönlendirilmesine ve yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olduğunu vurgularken, Özmaden (1997) ailenin, bireyin serbest zaman değerlendirme rolünü sergilemeyi öğrendiği ve paylaştığı ilk ortam olduğunu belirtmektedir. Celkan'da (1993) okul konusuna dikkat çekerek okulun, sadece fiziki yapısı ile bir taş yığını değil, içindeki canlı unsurları ile (öğrenci, öğretmen, idareci, personel vs...) bir kültür atmosferi, sosyal yaşamının hacmi küçük bir model olduğunu belirtmiştir.

Kişilerin ilk eğitiminin ve etkileşiminin başladığı yerin aile ortamı olduğu düşünüülürse katılımcıların sadece spora yönelmelerinde ailelerinin ilk etken olduğu söylenebilir. Katılımcılar rekreasyon programlarından bahsederken okul bünyesinde yapılan programlardan değil çoğunlukla okul dışında kendi imkanları ve sosyal çevreleri ile beraber yaptıkları aktivitelere bahsetmektedirler. Liderin “Çalışma süresince okul yöneticilerinden ve öğretmenlerinden sadece müdür yardımcısı ve bir beden eğitimi öğretmeni ile iletişim halinde oldum. Okul yöneticileri genel anlamda çok fazla problem yaşatmamaya çalıştılar fakat yaptığımız çalışmaya da gereken ilgiyi göstermediler” şeklindeki ifadesinde de belirttiği gibi okul yöneticileri ve öğretmenleri katılımcıların okul dışında dahil oldukları aktivitelere ilgisiz kalmaktadırlar. Buna dayanarak okullarının katılımcıları mevcut rekreasyon programları konusunda bilgilendirmediği ve bu programlara katılma yönlendirmediği düşünülmektedir.

1.b. Alt Temaya (Rekreasyon Programlarında İstenilen ve Hayal Edilen Nedir?) ilişkin bulgular ve tartışma

Rekreasyon programlarında istenilen ve hayal edilen nedir temasına ilişkin alt boyutlar aşağıda tartışılmıştır;

Çalışmada yer alan katılımcılar, rekreasyon programlarında istenilen ve hayal edilen nedir sorusuna beş farklı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların hayal ettikleri; eğlenmek, kilo vermek, sağlıklı ve zinde olmak, arkadaş edinme isteği, beceri öğrenmedir. Kırkoğlu'nun (2004) aktarımına göre rekreasyon, insanların serbest zamanlarında, eğlence dinlence amaçlı tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetlerdir. Henderson ve Winn'e göre (1996), kadınların spora katılmalarında en önemli etkenlerden birisinin bu aktivite sırasında eğleniyor olmalarıdır. Aynı yazarlara göre, kadınlar kendilerince eğlenceli olmayan egzersizlere katılmak istememektedirler. Araştırma sonunda, katılımcılardan K6, K8, K11, K12, K13, K17, K20, K25, K26'nun bu aktiviteye katılırken istedikleriniz, hayal ettikleriniz nelerdir sorusuna verdikleri; "Eğlenceli olur diye düşündüm" şeklindeki yanıtı dayanarak, aktiviteye katılırken belirleyici olan faktörlerden birisinin de, "o aktivitede eğlenecek olmayı ümit etmeleri" olduğu belirlenmiştir. Henderson ve Winn yorumları ve Kırkoğlu'nun yaptığı tanım da varılan sonucu doğrulamaktadır.

Alfermann'a (2003) göre kadınlar, vücutları ve fiziksel geciklikleri konusunda erkeklerden daha az memnundurlar ve kendine olan güvenleri ile de fiziksel geciklikleri arasında ilişki vardır. Henderson ve Winn'in (1996) yaptığı araştırmalar ise şort, mayo yada dar kıyafetler giyilerek yapılan yüzme, aerobik, dans vb. sporlara vücut algısı ile ilgili problem yaşayan kadınların katılmak istemediklerini göstermektedir. K7, K14, K19, K27, K29'un uygulamaya katılış amaçlarını açıklarken kullandıkları "Kilolarımdan kurtulmak için" ifadesi ve K1, K4, K10, K16,K22, K23, K30'un kullandığı

“Zinde ve formda kalmak için” ifadesine dayanarak, çalışmada Allermann’ın doğrulayan sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Katılımcıların kendi fiziksel görünümlerinden memnun olmadıkları ve katıldıkları aktiviteler sonucunda kilo kaybetmeyi ve daha zinde olmayı istedikleri gözlemlenmiştir.

Young, Potgieter, Madiba’ya göre (2004) rekreasyonu toplum içindeki kişilerin yada grupların kendini daha iyi hissetmeye, sağlıklı olmaya ve beceri gelişimine yardımcı olan herhangi bir serbest zaman etkinliğine gönüllü katılımıdır. Buradan da anlaşılacağı gibi rekreasyon programlarına katılımdaki amaçlar arasında beceri geliştirmek de yer almaktadır. Katılımcılardan K7, K8, K10, K11, K15, K17,K18, K20, K30’a bu programdan beklentilerin, hayal edilenlerin ne olduğu sorulduğunda Young ve arkadaşlarının tanımını doğrular şekilde beklentilerinin, “eglençeli vakit geçirmek ve step öğrenmek” olduğunu belirtmişlerdir. Buna dayanarak çalışmamızda da katılımcılar için “beceri öğrenmenin”, yaptıkları rekreatif etkinlikten beklentileri arasında olduğu söylenebilir.

Flintoff ve Scraton, (2001) ,birçok kadın için rekreatif etkinliklere yada spora katılımını engelleyen temel nedenlerden biri de, kendileri ile beraber gidecek birilerinin olmaması olduğunu vurgulamaktadır. K18 ve K21’in programdan beklentileri sorulduğunda “ Arkadaşlar ile birlikte olmak ve hoş vakit geçirmek” olarak belirtmektedirler. Görüldüğü gibi katılımcılar için beraber gidecek arkadaşlarının olmaması, aktiviteye katılmama sebebi olurken; aktivitede diğer arkadaşlarının bulunması ve onlar ile beraber hoş vakit geçirmek beklentileri arasında yer almaktadır.

1.c. Alt Temaya (Rekreasyon Programlarına Katılımı Etkileyen Faktörler) ilişkin bulgular ve tartışma

Çalışmamız katılımcıların rekreasyon programına katılımını etkileyen faktör olarak “ailenin rekreasyona bakış açısı” ve bununla bağlantılı olarak “rekreasyon programının dersleri olumsuz etkilemesi” düşüncesi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aileleri arasında bu tür etkinliklerde, çocuklarını serbest bırakanlar

olmakla beraber, çoğu katılımcı ailesinin bu aktiviteye katılmasına olumlu bakmadığını, derslerindeki başarısını düşeceğini düşündüklerini söylemektedirler., Oysaki aileler çocuklarının sporda başarılı olmalarını ümit ediyorlarsa ya da amaçlıyorsa, spora aktif katılım için çocuklarını cesaretlendiriyorlarsa ve spor aile içinde genel bir konuysa, çocuklar sporla daha fazla ilgilenbilir ve aktif katılımla bulunabilirler (www.sporbilim.com).

Bayraktar (2003), serbest zamanların değerlendirilmesi konusunda bilinçli aileler, her konuda olduğu gibi, bu konuda da çocuklarının yanında olurlar demektedir. Katılımcılardan bir kısmının ailesinin hazırladığımız programa katılımları konusunda kızlarına destek olması Bayraktar'ın ifadesini doğrulamaktadır. Buna karşılık Ünver'in (1986), de belirttiği gibi kimi zaman aileler arkadaşlarıyla birlikte olma, spor yapma vb. faaliyetleri "aylaklık" olarak görmekte; çocuklarının serbest zamanlarında ders çalışmalarını istemektedirler. Öztürk (1998), halen rekreatif etkinliklerin ve spor aktivitelerinin çocuklarının derslerindeki başarısını engellediğini düşünen aileler olmakla birlikte, çok sayıda aile de belli bir ücret ödemeyi göze alarak çocuklarını spor ile ilgili kurslara kayıt ettirmektedirler demektedir. Yapılan çalışma sonunda, Öztürk'ün bahsettiği her iki aile davranışına da rastlandığını söylemek mümkündür. Çalışmada yer alan katılımcılardan K5, K7, K12, K13, K16, K18, K19, K23 ve K30'un "Önce derslerimi etkiler diye istemediler sonra ikna oldular" diyerek, ailelerinin derslerini olumsuz etkileyeceği düşüncesi ile bu çalışmaya katılımlarına sıcak bakılmadığını, daha sonra kendilerinin ısrarları karşısında, izin verildiğini belirtmişlerdir. K6, K8, K9, K10, K17, K20, K21, K22, K25, K24, K26, K28 ise ailelerini bakiş açılarından bahsederken "Sevindiler, bana destek oldular" ifadesini kullanmaktadır. Bu ifadeler de Öztürk ve Bayraktar'ı doğrular şeklindedir.

Toplumlarda reşit olmayan kişilerin, kendileri ile ilgili her hangi bir konuda karar verirken ailelerinin onayını aldıkları bir gerçektir. Fasting ve Pfister'e (1997), özellikle Türk toplumu gibi kültürel yapıya sahip olan toplumlarda, ailenin çok önemli bir rolü olduğunu belirtmekte ve aile üyeleri birbirine sıkı şekilde bağlıdır demektedir. Türkiye gibi kültür yapısı benzer ülkelerde, çoğu zaman kendi hakkında

karar vermek için reşit olmanın yanında, ailenin kararları kişi üzerinde çok fazla etkili olmaktadır. Kişilerin yaşamları üzerinde bu derece etkili olan ailelerin, rekreasyon programlarına aktif katılımlarının sağlanmasında önemli rol oynadıkları söylenebilir.

2. Ana temaya (Katılımcıların Rekreasyon Programı “uygulama” (etkinlikler;step-dans ve gösteriler) ile İlgili Düşünceleri) ilişkin bulgular ve tartışma

Katılımcıların rekreasyon programı “uygulama” (etkinlikler; step-dans ve gösteriler) temasına ilişkin alt boyutlar ve görüşme sonucu ortaya çıkan kodlamalar Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Rekreasyon Programı “uygulama”(etkinlikler;step-dans ve gösteriler)ile İlgili Düşünceleri Temasına İlişkin Bulgular

Temanın Alt Boyutu	Ortaya Çıkan Kodlar	Katılımcılar, Lider Gözlemi
2.a.Uygulama öncesi düşünceler	Heyecan ve korku duygusu	K2, K8, K15, K24, K28, L
	Sevinç ve mutluluk	K2,K8, K15,K28, L
Uygulama süresince düşünceler	Korku ve utangaçlık duygusu	K15, K24, K28, L
	Sevinç, mutluluk ve gurur	K2,K8, K15,K28, L
	Heyecan duygusu	K2, K8, K15, K24, K28, L
Uygulama sonrası düşünceler	Güven ve gurur duygusu	K2, K26, K18, K8, L
	Sevinç ve mutluluk	K2, K 3, K5, K 6, K8, K11, K 18, K22, K28, L

2.a. Alt temaya (Katılımcıların Uygulama Öncesi, Uygulama Süresince ve Uygulama Sonrası Düşünceleri) ilişkin bulgular ve tartışma

Katılımcılar uygulamaya öncesi, heyecan, korku duygusu, sevinç ve mutluluk gibi hislerini dile getirmişlerdir. Gözlem sonuçları ve katılımcıların ifadelerine

dayanarak özellikle de stadyumdaki pop konseri öncesinde yapılacak gösteri konusunda istekli ve heyecanlı oldukları ve gösteriye kalan zaman azaldıkça heyecan duygularının arttığı belirlenmiştir.

Yetim, (2000), insanların, çeşitli büyüklük ve zamanlarda ortaya çıkan serbest zamanlarında; uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda, aktif ya da pasif şekilde, kent içinde veya kırsal alanlarda etkinliklere katıldıklarını; rekreasyonun, insanların serbest zamanlarında yaptıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavram olduğunu belirtmektedir.

Farklı kişiler tarafından yapılan serbest zaman tanımlamalarında ve Yetim'in ifadesinde de belirtildiği gibi heyecan duygusu kişilerin rekreatif etkinlikler öncesinde, sırasında yoğun olarak hissettikleri bir duygudur. Çalışmada yer alan katılımcılar da aktivite öncesinde ve aktivite sırasında yoğun bir şekilde heyecan hissettiklerini belirtmektedirler. Bunu uygulama öncesinde K5 "Hiç bu tür bir faaliyette bulunmamıştım o yüzden çok heyecanlıyım" şeklinde; uygulama sırasında K8 "Daha yolda giderken başladı heyecanım. O kadar kalabalığı görünce daha da arttı. Alkışları duyunca heyecanım geçti. Gösteri bitince rahatlardım." şeklinde ifade etmektedirler. Okul, dersler ve sınavlar arasında koşuşturmakta olan katılımcıların yaş grubundaki diğer orta öğretim öğrencilerini, bu yoğunluk arasında farklı bir alanda heyecan hissetmeye ihtiyaç duyacakları ve bu heyecanın kendileri için rahatlama aracı olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple kişilerin bu tür aktivitelere katılımının desteklenmesi son derece önem kazanmaktadır.

Katılımcıların rekreasyon programı uygulama aşamasında düşünceleri incelendiğinde uygulama öncesi ve uygulama sırasında korku hissinin varlığı görülmektedir. İkizler'in (2000) aktarımına göre, spora katılmayı engelleyen ortak bir sorun vardır ki o da rezili olma korkusudur. Özellikle beden eğitimi dersinde yapılacak olan bir spor hareketi arkadaşları tarafından izlenir, değerlendirilir ve yorumlanır. Arkadaşlarına rezil olma korkusu yalnızca kişinin başarısını etkilemekle

kalmaz onun spora olan ilgisini de azaltır. Araştırma sonunda alınan veriler bu ifadeyi doğrular şeklindedir. Liderin gözlemlerine dayanarak belirttiği “Katılımcılar okuldaki gösteriden ilk bahsettiğinde oldukça utangaç davrandılar ve arkadaşlarının önüne çıkıp gösteri yapmaktan çekindiler. Hata yapmaktan ve arkadaşlarına rezil olmaktan korkuyorlardı” şeklindeki ifadesi İkizler’i doğrulamaktadır. Katılımcılar okulda kendi arkadaşları önünde yaptıkları gösteri öncesinde ve sırasında ayrıca stadyumda pop konseri öncesinden yaptıkları gösteri öncesi ve sırasında kendilerinin izleyen kişilere rezil olacaklarından korktuklarını ifade etmekteydiler. Bu korkuların yenilmesi ise ancak bu tür faaliyetler tekrarlandıkça mümkün olacaktır. Bu yüzden benzer rekreatif etkinliklerin yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir

Çelebi ve arkadaşları (2003) zamanı değerlendirmek, kendisini ve çevresini geliştirme, üretme ve kişileri mutlu etmek adına önemlidir derken; İkizler (2000), sporun her şeyden önce haz, eğlence ve mutluluk sağlama işleviyle kendini gösterdiğini vurgulamaktadır. Bucher’da (1972) rekreasyonu tanımlarken, rekreasyon faaliyetlerinin, katılana zevk veren, mutlu eden ve neselendiren bir tarzda olacağından bahsetmektedir. Tüm bu tanımlarda ortak olan rekreasyon faaliyetlerinin ve sporun katılımcılara eğlence ve mutluluk bunun beraberinde getirdiği gurur hissi verecek olmasıdır. Çalışmamızda da aynı sonuca ulaşılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, dahil oldukları aktiviteler ve gösteriler sırasında ve sonrasında eğlendiklerini ve mutluluk duyduklarını, bununla birlikte mutluluk hissi sonrası kendileri ile gurur duyduklarını ifade etmişlerdir. Bununla ilgili, K22’nin ifadesi “ben çok heyecanlıydım seyircilerin olumlu tepkilerini görünce heyecanım kalmadı. Çok mutluyum, çok güzeldi”, K8’in ifadesi “O kadar kalabalığı görünce heyecanım daha da arttı. Alkışları duyunca heyecanım geçti. Gösteri bitince rahatladım. Her şey çok güzel geçti. İyi ki bu etkinliğe katılmışım” şeklindedir.

Çelebi ve arkadaşları, (2003), zamanı değerlendirmenin, kendisini ve çevresini geliştirme, üretme ve kişileri mutlu etmek adına önemli olduğunu ve bu nedenle, kişilere yaşamlarının kalitesini artırmaya yönelik serbest zaman etkinliklerinin öğretilmesi, sunulması ve katılımlarının cesaretlendirilmesi gerektiğini

belirtmektedir. Katılımcıların hepsi, aktivite öncesinde, aktivite sırasında ve sonrasında mutluluk ve sevinç duygularını hissettiklerini belirtmektedir. Bu da Çelebi ve arkadaşlarının ifadeleri ile paralellik göstermektedir. Bucher (1987), rekreasyon programları kişilerin, bir çok spor branşına ilgi duymasını sağlayarak serbest zamanlarını mutlu geçirmesine yardımcı olmakta demektir. Bunlara dayanarak kişilerin kendilerini mutlu ve iyi hissetmeleri ve dolayısı ile duyuşsal alanda da doyum sağlanmaları için rekreatif etkinliklere katılmaları önemli olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Çakmaklı'ya (1999) göre insanın kendine güven duyması çok önemlidir. O nedenle özellikle ergenlik döneminde kendine güven duygusuna sahip olmayan kişiler gereken yardım, anlayış ve desteği görmezse aşağılık kompleksi hissedecek hayatı boyunca bu sorunla yaşamak durumunda kalabilecektir. Gençlerde güven duygusu vermenin yollarından bir tanesi de “meşgale terapisi uygulamak”dır. Yani gençler serbest zamanlarını kendileri, aileleri ve çevreleri için faydalı bir şeyler yaparak değerlendirmelidirler ki kendilerine güven duygusunu hissetsinler. Öztürk'de, (1998), gençlere ulaşabilmenin en kolay yolu olan spor sayesinde gençlere enerjilerini, onların sağlığına katkıda bulunabilecek şekilde kullanma olanağı yaratılırken, kendine güven, cesaret, macera ve arkadaşlık duygularını tatmin edebileceği bir ortam sağlanmış olacağına dikkati çekmektedir. Torkildsen'e (1992) göre ise rekreatif aktivitelere katılmak kişilere, doyum, olumlu kişilik hissi, gelişme, yaratıcılık, dengeli yarışma, özgüven, fiziksel uygunluk ve sosyalleşme imkanı sağlar. Bu ifadelere ve K3'ün de “bu çalışmayı bize sunduğunuz için ilk olarak size teşekkür ederim. Olursa böyle bir konsere tekrar girmek isterim” şeklinde belirttiği gibi katılımcıların ifadelerine dayanarak spor ve rekreatif aktivitelere katılarak gençlerin özgüven sahibi olmalarının sağlanabileceği sonucuna ulaşılabilir. Çalışma sonucunda da katılımcılarda yer aldıkları aktiviteler sonucunda güven ve beraberinde getirdiği gurur duygusunun hakim olduğunu gözlenmektedir. Bu sebeple gençlerin bu tür aktivitelere katılmaları desteklenmeli, okullarda bu tür etkinlikler çeşitlendirilerek bilinçli bir şekilde katılım özendirilmelidir.

3. Ana Temaya (Rekreasyon Programında Ortaya Çıkan Yönetsel Etkenler) ilişkin bulgular ve tartışma

Araştırma sonucu katılımların rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler temasına ilişkin görüşme sonucu ve liderin görüşleri sonucu ortaya çıkan kodlamalar Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6: Ortaya Çıkan Yönetsel Etkenler Temasına İlişkin Bulgular

Temaların Alt Boyutları	Ortaya Çıkan Kodlar	Katılımlar, Lider Gözlemi
3.a. Liderlik rolü	Liderin uzmanlık bilgisi	L
	Liderin iletişim becerisi	K1, K2,K3, K8, K11,K 15,K 19, L
	Takım çalışması ve grup dinamiği	L
3.b. Çevresel Faktörler	Okul Faktörü	L
	Aile ve kültür	L

3.a. Alt temaya (Liderlik Rolü) ilişkin bulgular ve tartışma

Karaküçük ün (1999), aktarımına göre lider etkinlik alanında belirli ölçülerde uzmanlaşma sağlanmış olmalıdır ve rekreasyon etkinliklerinde, grubun hedefleri ve etkinlikteki uzmanlığı bakımından teknik bilgiye sahip olan kişi, liderlik rolünü üstlenmektedir. Çalışmamızda lider de yönetmiş olduğu rekreatif etkinlik çeşidi konusunda uzmanlık bilgisine sahip olmasının kendisi ve grup başarısı için faydalı olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Bunu da;

“üniversitede uzmanlık alanı olarak cimnastik tercih ettim ve üniversite sırasında çeşitli yıllarda üniversiteler arası cimnastik turnuvalarında üniversitem adına step takımında yarıştım ve dereceler aldım. Ayrıca öğretmenlik yaptığım dönemde çalıştığım okulun öğretmenlerine step-aerobik dersleri vererek, okuldan bir grup öğrenciyi liseler arası step yarışmalarına hazırladım. Bu tecrübelerimin bana, uyguladığım 2 aylık programın hazırlamamda ve uygulamam

surasında çok fazla yarar sağladığımı düşünüyorum” şeklinde ifade etmektedir.

Lider ayrıca, daha önce aynı yaş grubu ile benzer bir çalışma yapmış olmasının ve kendisinin de aynı tür gösterilerde katılımcı olarak bulunmasının, liderlik yaptığı gruptaki katılımcıların hislerini anlamasına ve ona uygun davranmasına yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Bu sebepten dolayı liderin alanında belirli ölçüde uzmanlaşma sağlamış olması, rekreasyon etkinliklerinde avantaj sağlayacağı ve lider ile grup başarısı açısından faydalı olacağı söylenebilir.

Çelebi (2002), grubu başarıya götürmek için liderin uzmanlık yeterliliklerinin yanı sıra davranışsal yeterliliklere de sahip olmasının da gerektiğini vurgulamaktadır. Araştırmacıya göre, bunlardan en önemlisi de, liderin etkililiğinin sağlanması için gerekli olan iletişim becerisidir. Liderin etkili olabilmesi için iyi iletişim kurma gerekmektedir. Liderlik çalışmalarında ilk araştırma yapanlar arasında bulunan Lippit ve White’ da (Arkonacı,1993), liderlikte liderin kim olduğundan çok, liderin nasıl davrandığı önemlidir derken, liderin iletişim becerisine dikkati çekmektedirler. Çalışmada katılımcılardan K1’in “hocamızın da bu işte katkısı var. Eğer hocamız asık yüzlü olsaydı herhalde dayanamazdım ama hocamız çok güler yüzlü bize hiç kızmıyor. Ben çok memnunun inşallah hocamda benden memnundur” ifadesi ya da K15’in “kendimi gösteri boyunca çok rahat hissettim. Nedeni öğreteniminizin bize verdiği destek ve seyrircilerin alkışlarıydı. Sizin sayenizde böyle bir etkinlikte bulundum ve kendimi çok şanslı hissediyorum. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim” şeklindeki ifadesi de Çelebi ve Lippit ve White’nin ifadeleri ile paralellik göstermektedir. Bütün bunlara dayanarak liderin iletişim becerisine sahip olması gerektiği, bu becerinin katılımcılar üzerinde olumlu etkiler yarattığı düşünülmektedir.

Liderle ilgili olarak katılımcılardan K11 “siz olmasaydınız biz bu gösteriyi yapamazdık” derken, K15 “Kendimi gösteri boyunca çok rahat hissettim. Nedeni öğreteniminizin bize verdiği destek. Sizin sayenizde böyle bir etkinlikte bulundum ve kendimi çok şanslı hissediyorum” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadelerden

katılımcıların lider ile bir takım oluşturdıkları söylenebilir. Oktay'ın (2000) aktardığı, bir grubun ve insanların peşinden sürükleyen ikna edici bir liderin varlığı sonucunda insanlar yalnız başlarına olsalardı yapamayacakları şeyleri yapma eğilimlerinin artmasına sebep olmaktadır ifadesi de katılımcıların takım olduğu ve belki de yalnız başlarına yapamayacakları şeyleri liderin desteği de yardımı ile yaptıklarını onaylar şeklidedir. Lider katılımcıların, çalışmanın başladığı ilk iki hafta kendi arkadaşları ile yakın olduklarını, ilerleyen haftalarda herkesin birbiri ile arkadaşlık yapmaya başladığını ayrıca uygulamalarda başarılı olan katılımcıların hareketleri yapmakta zorlanan katılımcılara yardım ettiğini ifade etmektedir. Bu konuda K2 “Burada hep beraber çalışıyoruz. Hareketleri aynı anda yaparsak çok güzel olacak. Bu hepimizin başarısı olur” derken, K28 “Biz artık bir ekibiz” şeklinde ifadeler kullandılar. Takım üyelerinin farklı zamanlarda takım arkadaşlarından bahsederken “biz” şeklinde konuşarak grup bütünlüğünü belirtmelerine, uyumlu davranmalarına ve paylaşımlarına bakılarak katılımcıların grup dinamiğinin yüksek olduğu söylenebilmektedir (Donellon, 1996).

3.b. Alt temaya (Çevresel Faktörler) ilişkin bulgular ve tartışma

Afyon ve arkadaşları (2000), planlı programlı ve çağdaş bir eğitimin ilköğretim en önemli problemi olduğunu vurgularken, Tezcan (1994), ilköğretimde, gerekli müfredat verilmediği için okullarda bilinçli ve ayrı bir serbest zaman eğitimine önem verildiğinden söz edilemediğine dikkati çekmektedir. Lider, çalışma sonucunda katılımcıların devam ettikleri okulda da Tezcan ve Afyon'un ifadelerine paralel sonuçlar elde ettiklerini belirtmektedir . Bunu da;

“okul müdürü ile görüştüğümde, bu tür etkinliklerle kendisinin değil müdür yardımcısının ilgilendiğini söyledi. Çalışma süresince okul yöneticilerinden ve öğretmenlerinden sadece müdür yardımcısı ve bir beden eğitimi öğretmeni ile iletişim halinde oldum. Okul yöneticileri genel anlamda çok fazla problem yaşatmamaya çalıştılar fakat yaptığımız çalışmaya da gereken ilgiyi göstermediler. Katılımcıların

kendi okullarında yapıkları gösteriyi izleyen yalnızca iki öğretmen vardı”

cümleleri ile ifade etmektedir. Bucher’a (1987) göre, okul içi ve okul dışı aktiviteler fiziksel, sosyal ve duygusal sağlğın gelişmesini sağlarken fiziksel aktivitelerde kişilerin becerilerini geliştirmekte, sportmenlik, centilmenlik, grup üyeliğı ve sosyal statü almayı sağlarmakta ve bu rekreasyon programları kişilerin bir çok spor branşına ilgi duymasını sağlayarak serbest zamanlarını mutlu geçirmesine yardımcı olmaktadır. Okul içi ve okul dışı aktivitelerin kişiler için sağladığı bu faydalar göz önüne alırsa okullarımızda bu aktivitelerle önem verilmemesi büyük bir eksikliktir. Bu konuda öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredatın gerekli şekilde düzenlenmesi ve öğretmenlerin bu konularda eğitilmesi gerektiğı düşünülmektedir. Finn’e (2000) göre okullarda uygulanacak olan rekreatif etkinlikler sadece öğrencilere fayda sağlarmakla kalmayacak, aynı zamanda okul öğretmenlerinin iş birliğı içinde çalışmasına sebep olarak öğretmenler arası iletişime ve okulun atmosferine katkı sağlayacaktır. Buna dayanarak rekreatif etkinliklerin sadece öğrenciler için değil aynı zamanda öğretmenler ve okul için de yararlı olacağı söylenebilir. Bu yüzden bu etkinliklerin okullarda yaygınlaştırılması gerektiğı düşünülmektedir.

Çalışmada yer alan katılımcıların ailelerinin eğitim düzeylerine bakıldığında annelerin çoğunluğunun ilkokul, babaların çoğunluğunun ise lise mezunu olduğu görülmektedir. İkizler (2000), ailelerin eğitim durumları, çocuklarını rekreatif aktivitelerle katılmaya yönlendirmeleri üzerinde etkili olduğuna ve yapılan araştırmalarda anne-babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını spor yapmaya daha fazla yönlendirdiklerine dikkati çekmektedir. Buna dayanarak katılımcıların ailelerinin yeterli eğitim almamış olmalarından ileri gelen yönlendirme eksiklikleri olduğu söylenebilir. Katılımcıların bir çoğunun ailesinin çalışmanın başlangıç aşamasında çocuklarına bu rekreasyon programına katılmaları konusunda destek olmamalarının ve çocukları ile ilgilenmemelerinin ailelerin kendi eğitimlerinin yeterli olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özbey Akurt ve Çelebi (2004), çevre tarafından desteklenen spor ve fiziksel aktivite çocuklar için mutluluk

mesajları veren yollardan birisi olduğunu ifade etmektedir. Buna dayanarak çocukların aileleri tarafından desteklenen aktivitelere katılmalarının onları mutlu edeceği söylenebilir. Bu yüzden ailelerin, çocuklarının rekreatif etkinliklere katılmalarına destek olmaları durumunda getireceği faydalar konusunda bilinçlendirilmeli ve bu etkinliklerde çocuklarının yanında olmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Fasting ve Pfister'a göre(1997), “Türkiye’de birçok Avrupa ülkesine kıyasla aktif olarak spora katılan kadın oranı oldukça düşüktür. Kadınların, spora katılmama olumsuz etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi de hiç kuşkusuz eğitimidir” derken eğitim düzeyinin özellikle kadınların spor ve rekreatif aktivitelere katılımını etkilediği konusuna dikkati çekmektedirler. Çalışmamızda da katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerinin babalarınınkine oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Annenin çocukları ile geçirdiği zamanın fazlalığı ve çocuk yetiştirmede özellikle de kişinin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde annenin çocuk üzerine etkisi düşünüldüğünde, kendisi spor ve rekreatif aktivitelere katılmayan bir annenin çocuğunu bu aktivitelere katılmaya yönlendirmesini bekleme anlamı olacaktır. Bu sebeple önce anne ve babaların bu tür aktivitelere katılım konusunda yönlendirilmesi ve çocuklarının bu aktivitelere katılmalarının onlar için faydaları konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

Öcalan (2003), ülkemizde yapılan araştırmalarda kadınların bir kısmının ise halk tarafından yadrganma düşüncesinden dolayı kitap okumak ya da televizyon seyretmek gibi pasif rekreatif etkinliklerin dışına çıkmadıklarını vurgulamaktadır. Bu da Türk toplumu gibi gelişmekte olan ülkelerde sıkça yaşanan bir sorun durumundadır. Kadınlar zaman zaman sosyal yaşam içinde ikinci plana itilmekte ve erkeklerin katıldığı bir etkinliğe aktif olarak katılmak istemeleri durumunda toplum tarafından yadrganmaktan ve dışlanmaktan çekinmektedirler. İçinde yaşanan çevrenin kültürü kadınların rekreatif aktivitelere katılımını etkilemektedir. Bu sorunun çözümünün yine eğitim ile sağlanabileceği düşünülmektedir.

4. Ana Temaya (Uygulanan Rekreasyon Programının Katılımcılar Üzerindeki Etkisi) ilişkin bulgular ve tartışma

Araştırma sonucu katılımcıların uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerindeki etkisi temasına ilişkin katılımcıların ve liderin görüşleri sonucu ortaya çıkan kodlamalar Tablo 7’de görülmektedir

Tablo 7: Uygulanan Rekreasyon Programının Katılımcılar Üzerindeki Etkisi Temasına İlişkin Bulgular

Temanın Alt Boyutları	Ortaya Çıkan Kodlar	Katılımcılar, Lider Gözlemi
4.a.Rekreasyon bilince gelişimi	Serbest zamanı değerlendirme bilinci kazanma (etkinlik katılımı)	K11-K30, L
4.b. Özgüven kazanımı	Özgüven kazanma (korku, endişe)	K1-K30, L
4.c. Beceri öğrenimi	Yeni beceri öğrenme	K1-K30, L

4.a. Alt temaya (Rekreasyon Bilinci Gelişimi) ilişkin bulgular ve tartışma

Fasting ve Pfister’e (1997) göre, Türkiye’de bir çok Avrupa ülkesine kıyasla aktif olarak spora katılan kadın oranı oldukça düşüktür. Katılımcılardan K16’nın “Daha önce bu tür bir faaliyete katılmamıştım. Zamanı değerlendirmeyi ve vücudumu kullanmayı öğrendim” ve K11’in “Bu çalışmaya gelmeden önce bu çalışma saatleri arasında sadece uyuyordum” şeklindeki ifadeleri Fasting ve Pfister’i doğrular şeklindedir. Katılımcıların daha önce planlı bir rekreatif etkinliğe katılmamış olmalarının, sunulan bu rekreasyon programına olan ilgiyi artırdığı düşünülmektedir. Ayrıca sunulan etkinliğin step ve dans gibi gençlerin ilgisini çeken bir çalışma olmasının katılımcıların ilgisini çektiği ve uygulamaya katılmalarına sebep olduğu düşünülmektedir. Atara ve Birger’in (2004), çalışmasında belirttiği “Gençler serbest zamanlarını kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre geçirmeye başladılar” şeklindeki ifadeleri de düşüncelerimizi doğrulamaktadır. Liderin gözlemleri sonucu

belirttiği “Okula bayan öğrencileri uygulayacağım rekreasyon programı konusunda bilgilendirmeye gittiğimde çok ilgi gösterdiler. Katılımcılar daha önce bu tür bir aktiviteye katılmadıklarını söylüyordu. Bu yüzden uygulamamın ilk başladığı günden itibaren katılımcıların uygulanan programa olan ilgisi devam etti” şeklindeki ifadesi de bu sonucu doğrulamaktadır. Bu yüzden rekreasyon programlarında etkinlik çeşitlerini artırılması ve katılımcıların ilgilerine hitap eden etkinliklerin sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Katılımcılar 10 hafta süresince devam etikleri rekreasyon programına devam etmeleri sonucu, kişilerin yaşamında önemli yeri olan rekreasyon programlarına katılma konusuna olumlu gelişmeler gösterdikleri, bu tür faaliyetlere tekrar katılmak istedikleri ve rekreasyon bilinci geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bunu; K17’nin “Bu çalışma sayesinde sporun sadece kilo vermek için yapılmadığını, hoş vakit geçirmek ve zamanı değerlendirmek içinde yapılabileceğini öğrendim” şeklindeki ve K3’ün “Önceden hafta sonları çalışmamın olduğu saatlerde uyurdum. Artık uyku yerine bu tür çakışmalara katılmamın daha faydalı olduğunu düşünüyorum” şeklindeki ifadeleri de doğrulamaktadır.

Yetim (2000), bireylerin serbest zamanlarını iyi kullanabilmesinin onların hem beden hem ruh sağlığı açısından katkıda bulunacağı gibi daha üretken ve başarılı olmalarını da sağlayacağını belirtmektedir. Bu sebepten dolayı kişilerin rekreasyon programlarına katılmalarının kendilerine getireceği faydalar konusunda bilinçlendirilmeleri ve bu programlara katılmayı bir yaşam biçimi haline getirmeleri için yönlendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

4.b. Alt temaya (Özgüven Kazanımı) ilişkin bulgular ve tartışma

Mirzeoğlu ve arkadaşları’na (2005) göre, egzersiz yalnızca fiziksel olarak sağlıklı olmayı sağlamakla kalmaz aynı zamanda duygusal bir düzen ve kendine güven sağlamaktadır. Katılımcılardan K19’un “İlk başta kendime olan güvenim bir işi başarma duygusuyla oldukça arttı”, K21’in “Önceden kendimi sporda pek başarılı bulmuyordum ama yinede bir şeyler yapılabiliyormuşum onu gördüm.

Kendime güvenim geldi” şeklindeki ifadelerin ve liderin “Katılımcılar ilk başlarda çok istekli olmalarına rağmen aynı zamanda çok utangaç duruyorlardı. Hareketlerde grupta uyumlu olduklarını ve kendilerinin de bu uyuma ayak uydurabildiklerini gördükçe daha fazla güven kazandılar.” şeklindeki gözlemleri Mirzeoğlu ve arkadaşlarının ifadelerini doğrulamaktadır.

Liderin gözlemlerine, katılımcıların ifadelerine ve yapılan grup değerlendirmelerine dayanarak uygulanan 10 haftalık rekreasyon programı sonucunda katılımcıların özgüven kazandıkları söylenebilir. Katılımcıların uygulanan program sayesinde özgüven kazanmalarına sebep olan, topluluk önüne çıkma ve sosyalleşme becerilerinin de geliştirdiği düşünülmektedir. Bunu liderin “Çalışma öncesinde utangaç olan, hareketleri yaptıktan ve birbiri ile iletişim kurmaktan çekinen katılımcılar 10 haftalık uygulama sonrasında 3000 kişisini önünde gösteri yapar ve bu gösterilerin tekrarı ister duruma geldiler” şeklindeki ifadesinden de anlamak mümkündür. Çakırnaklı (1999), “özellikle ergenlik döneminde kendine güven duygusuna sahip olmayan kişiler gereken yardım, anlayış ve desteği görmezse aşağılık kompleksi hissedecek ve hayatı boyunca bu sorunla yaşamak durumunda kalabilecektir. Gençler serbest zamanlarını kendileri, aileleri ve çevreleri için faydalı bir şeyler yaparak değerlendirmelidir ki kendilerine güven hissetsinler” demektedir. Kişilerin yaşamlarında özellikle katılımcılarında içinde bulunduğu ergenlik döneminde bu kadar önemli olan özgüven kazanımının sağlanması için rekreatif etkinliklere yönlendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

4.c. Alt temaya (Becer Öğrenimi) ilişkin bulgular ve tartışma

Francis (1993), step aktivitesi, bütün katılımcıların spor yapma ihtiyacını karşılayabilen ve yaralanma riskini en aza indiren bir aerobik aktivitedir denken, Ward ve Young (1993), dans, vücudu algalama yolu, sosyal ve kişisel tecrübedir demektedir. Katılımcılar kendilerine sunulan bu rekreasyon programı sayesinde daha önce yapmadıkları bir spor dalı ile tanıştıklarını belirtmektedirler. Bunu; K5 “Step yapmak istediğim bir şeydi. Çok eğleniyordum. İki aydan fazla olsa seve seve geldim. Bende büyüyünce böyle bir çalışma yaptırmak isterim.” ve K22 “Step

çalışmamı ilk duyduğunda hemen katılmak istedim. Daha önce hiç yapmamıştım. Çalışmalar boyunca stepten çok hoşlandım” şeklinde ifade etmektedirler. Lider gözlemlerine dayanarak, uygulanan 10 haftalık rekreasyon programının katılımcıların beceri gelişimi üzerindeki etkilerini “Katılımcılar, çalışmanın sonlarına doğru sadece hareketleri düşünür görünmekten kurtulup kendilerini müziğe bırakır hale geldiler. Artık hareketler müzikle birlikte tekrar edildiğinde katılımcıların bundan zevk alarak yaptıkları ve ilk başlardaki acemiliğe kıyasla daha profesyonel bir görüntü aldıkları görülmüyordu” şeklinde belirtmektedir. Francis’in ifade ettiği gibi yaralanma riskini en aza indiren aktivitelerden olan step, Ward ve Young’ın belirttiği gibi kişisel ve sosyal tecrübeler kazandıracaktır. Ayrıca katılımcıların yeni bir beceri öğrenmelerinin kendileri için değişiklik yaratacağı ve yaşamlarındaki tek düzelikten kurtulmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu yüzden kişilerin bu tür etkinliklere katılmaları desteklenmelidir.

Sonuç olarak katılımcıların rekreasyon programları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların rekreasyon programı denildiğinde bunu boş vakit ve spor yapmak olarak algıladıkları görülmüştür. Katılımcılar rekreasyon programına katılırken eğlenmeyi, kilo vermeyi, sağlıklı ve zinde olmayı, arkadaş edinmeyi ve beceri öğrenmeyi beklemektedir. Rekreasyon programına katılımı etkileyen en önemli unsur, aileler ve onların bu programların dersleri olumsuz etkileyeceği yönündeki düşünceleridir. Katılımcılar rekreasyon programının gösteri ve dans kısmının uygulanması öncesinde ve uygulama sırasında heyecan, korku, sevinç ve mutluluk gibi duyguları yaşarken, uygulama sonrasında bu duygulardan sevinç ve mutluluğa kendine güven ve gururda eklenmektedir. Liderin alanında uzmanlık bilgisine ve ayrıca iletişim becerisine sahip olması katılımcılar üzerinde etkili olmuş, katılımcılar arasında takım ruhu oluştuğu ve grup dinamizminin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların aileleri çocuklarını rekreasyon etkinliklerine katılmak konusunda yönlendirmekte yetersiz kalmakta, okulları ise yeterli çeşitlilikte etkinlik sunamamaktadır. Araştırma sonunda, uygulanan rekreasyon programı sonucunda katılımcıların daha önce yapmadıkları bir aktivite olan step dansı konusunda beceri geliştirdikleri ve kendilerine olan güvenlerinin arttığı ve rekreasyon bilinci geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ana temalara ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen verilere dayalı olarak ulaşılan bulgular çerçevesinde varılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çalışma sonucunda katılımcıların rekreasyon programı ile ilgili düşünceleri, katılımcıların rekreasyon programı “uygulama” (etkinlikler; step-dans ve gösteriler) ile ilgili düşünceleri, rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler ve uygulanan rekreasyon programının katılımcılar üzerinde etkisi olmak üzere dört ana tema ortaya çıkmıştır.

Rekreasyon ile ilgili düşünceler temasında; rekreasyon programı nedir?, Rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen nedir? ve rekreasyon programlarına katılımı etkileyen unsurlar nelerdir? şeklinde üç alt temaya ulaşılmıştır.

Katılımcıların rekreasyon programı uygulama ile ilgili düşünceleri temasında; katılımcıların uygulama öncesi, uygulama süresince ve uygulama sonrası düşünceleri şeklinde bir alt temaya ulaşılmıştır.

Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler temasında liderlik rolü ve çevresel faktörler alt temaları elde edilmiştir.

Uygulana rekreasyon programının katılımcılar üzerinde etkisi temasında rekreasyon bilinci gelişimi, özgüven kazanımı ve beceri öğrenimi alt temalarına ulaşılmıştır.

“Rekreasyon programı nedir?” alt temasında katılımcıların rekreasyon programı tanımının boş zaman yada sportif etkinliklere katılmak olduğu diğer rekreatif etkinliklere katılmadıkları görülmüştür.

“Rekreasyon programlarından istenilen ve hayal edilen nedir?” temasında katılımcıların rekreatif etkinlikten beklentilerinin eğlenmek, kilo vermek, sağlıklı ve zinde olmak, arkadaş edinmek, beceri öğrenmek ve takdir edilmek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların rekreasyon programına katılımını etkileyen faktör olarak ailenin rekreasyona bakış açısı ve bununla bağlantılı olarak rekreasyon programının dersleri olumsuz etkilenmesi düşüncesi olduğu ortaya çıkmıştır

Katılımcıların ailelerin ve okullarındaki yetkililerin katılımcıları rekreasyon programları konusunda bilgilendirmedikleri ve yönlendirmedikleri görülmüştür.

Katılımcıların okulda ve pop konserinde yapılan gösteri öncesinde ve gösteriler sırasında korku, heyecan ve mutluluk hissettikleri görülmüştür.

Katılımcıların yapılan gösteriler sonrasında başlamış olmaktan dolayı mutluluk ve güven duygularını geliştirdikleri ortaya çıkmıştır.

Rekreasyon programında ortaya çıkan yönetsel etkenler temasında, liderin iletişim becerisi, uzmanlık alanı gibi lidere ait becerilerin ve okul, aile gibi çevresel faktörlerin rekreasyon programlarında etkili olan yönetsel faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulanan 10 haftalık rekreasyon programı sonucunda katılımcıların serbest zaman değerlendirme konusunda bilinçlendikleri, özgüven kazandıkları ve yeni beceri öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

1. Rekreasyon programlarına katılımı ve programların verimliliğini artırmak için çok boyutlu nitel analiz ve değerlendirmeler yapılabilir.
2. Rekreasyon programlarının uygulama sürecinde görülen yönetsel eksiklikler üzerine yeni araştırmalar yapılabilir.
3. Rekreasyon programlarının oluşturulması ve uygulanmasının Gençlik Spor İl Müdürlükleri ve İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından desteklenmesi sağlanarak bu programlara katılım yaygınlaştırılabilir.
4. Rekreasyon programları katılımcıların isteklerine göre hazırlanabilir.

5. Rekreasyon programları öğrencilerde güven duygusu ve kişilik gelişiminin sağlanması için tüm eğitim sisteminin içinde yer alabilir.

6. Okullar öğrencilere farklı rekreatif etkinlik seçenekleri sunabilir ve onları bu etkinliklere yönlendirebilir.

7. Rekreasyon program liderinin, katılımcılarla etkili iletişim kurabilecek tecrübeye sahip ve konusunda uzman kişiler olmaları tercih edilmelidir.

8. Rekreasyon programının etkili olabilmesi için, liderlik eğitimi verilip, liderler yetiştirilebilir.

9. Aileler rekreasyon programlarına katılımın çocuklar için yararları konusunda bilinçlendirilip, çocuklarını bu programlara teşvik etmeleri sağlanabilir.

10. Rekreasyon programlarının değerlendirilmesinde gelişmiş ülkelerle kıyaslama yapılarak önerilerde bulunulabilir.

Rekreasyon programı uygulayacak ve ya uygulamalı araştırmada gözlem yapacak kişilere öneriler

1. Bu tür bir araştırma yapacak kişiler, uygulama öncesi rekreasyon programı hakkında detaylı hazırlık yapmalı ve bir çalışma programı oluşturmalıdır.

2. Uygulamanın yapılacağı saha yada salon ile kullanılacak malzemeler katılımcı katılımcı sayısı dikkate alınarak belirlenmelidir.
3. Rekreasyon programları ile ilgili gözlem yapacak kişiler, uygulama sırasında kamera kaydı, ses kaydı, fotoğraf çekimi gibi farklı yöntemler kullanarak, çalışmaya zenginlik katmalıdırlar.
4. Uygulamaya ilişkin tutulacak olan notlar, araya zaman girmeden uygulamadan hemen sonra yazılmalı, tarih, saat, yer gibi başlıklarla kayıt edilmeli ve sonrasında zaman ayrılacak detaylandırılmalıdır.
5. Yapılacak olan uygulama, katılımcıların yaş grupları ve istekleri göz önüne alınarak belirlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Addington, Ö.E. ; " % 100 Düşünce Gücü", (Çeviren: B.Çetinkaya), Akasha Yayınları, İstanbul, 1993
- Afyon, Y., Hazar, F., Saygın, Ö., "Öğretim Elemanları ve Öğretmenlerin Boş Zamanları Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması", 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi Bildirileri, Cilt II, Ankara, 2000
- Alfermann, D.; "Gender and Body Satisfaction:A Social Role Interpretation" XI.Europian Congress of Sport Psychology, Denmark, 2003
- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1990-1994), DPT Yayınları,Yayın No:2174, Ankara, 1989
- Arkanoc, S.; "Grup İlişkileri", Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1993
- Armaner,N.; "Yükseköğrenim Gençliğinin Psikososyal Sorunları", 1985 Uluslar arası Gençlik Yılı Faaliyetleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yayın No:15, Samsun, 1986
- Aslan, S. "Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma", Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara, 1996
- Aslan, S. ,Karaküçük, S. ; "Devlet Yurtlarında Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyonel Sorunları",Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt II, Sayı 3, Ankara, 1997

- Atara, S., Birger, R.; "Leisure Education&Identity Development of Youth – A Suggested Framework for Educators", International Conference on Lesure,Tourism& Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004
- Balcı, A.; "Örgütsel Gelişme", Medya Ajans Reklamcılık Matbaacılık, Ankara, 2000
- Başaran, I. E. ; "Eğitime Giriş", Sevinç Matbaası, Ankara, 1984
- Başaran, Z. ; "Türk Spor Öğütlenme Sürecinde Rekreasyon Anlayışı ve Bugünkü Uygulanabilirliği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1998
- Bayraktar, G.; "Beden Eğitimi ve Spor Öğrencilerinin Boş Zaman Boş Zaman Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıklarının İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2003
- Biçer, T.; "Doruk Performans", Beyaz Yayınevi, İstanbul, 1998
- Binbaşıoğlu, C.; "Genel Öğretim Bilgisi", 6. Baskı,Ankara, 1991
- Bucher, A.C. ; "Foundations of Physical Education", the C.U., Mosby Company, Saint Louise, 1972
- Bucher A.C.; "Management of Physical Education & Athletic Programs", Times Mirror College Publling, USA. 1987
- Bursalıoğlu, Z.; "Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış", PEGEM Yayını, No.9, Ankara, 1994
- Butler, D.G. ; "Introduction to Community Recreation", New York, McGraw Hill, 1976

- Celkan, H.Y. ; "Eğitim Sosyolojisi", Erzurum, 1993
- Crandal R. ; "Social Interaktion Affect and Leisure Journal Of Leisure Research" , Vol:11, No:23, 1979
- Cockrell,D. ; "The Wilderness Education", ICS Book Inc,India, 1991
- Cordes, K.,Ibrahim, H.; "Applications in Recreation & Leisure For Today and The Future", Mc Graw-Hill, U.S.A., 1999
- Çakırcıoğlu, H. ; "Rekreasyon; Beden Eğitimi Dersi ve Diğer Derstler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu, Eğitsel Kollar ve Fonksiyonları", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1998
- Çakmaklı, K.; "Çocuklara Söz Dinletebilme Sanatı ve Yönlendirme Teknikleri", Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 1999
- Çalışkan, M.; "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatında Çalışan Personelin Rekreasyona Bakış Açısı ile Rekreasyonel Spora Katılım İlişkisi", Yüksek Lisans Tezi, 2001, Bolu,
- Çelebi, M.; "Doğa Eğitimi Etkinliklerinin, Liderlik Becerilerinin Ortaya Çıkarılmasındaki Rolü", Doktora Tezi, Bolu, 2002
- Çelebi, M., Özbey, S., Doğu, G.; "Yükseköğretim Kurumlarında Serbest Zaman Etkinlikleri Düzenleyen Öğrencilerin Grup Kararı Verme Sürecindeki Roller", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 7, Bolu, 2003
- Çokmaz, D., Çelebi, M.; "Evaluation of The Recreational Leaders Experience in University Leisure Programs", The TSSA 8th International Sports Science Congress, 17-20 November, Turkey, 2004

- Delenay, W., Lee, C.; **"Self-Esteem and Sex-Roles Among Male and Female High School Students-Their Relationship to Physical Activity"**, Australian Psychologist, Vol.30,No2, syf.84-87, Avusturalya,1995
- Demir,Ö., Acar.M.; **"Sosyal Bilimler Sözlüğü"**,Ankara, 1997
- Doll-Tepper, G. **"Sport and Leisure in Schools-A European Perspective on Innovative Developments"**, International Conference on Leisure, Tourism&Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, Germany, 2004
- Donellon, A.; **"Takım Dili"**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996
- Dönmezer S.;**"Sosyoloji"**, İstanbul, 1990
- Edginton C.R., Ford M.P. ; **" Leadership in Recreation and Leisure Service Organizations"**, J.Wiley Soons, 1985
- Edginton, C.R., Edginton, S.R.; **" Total Quality Program Planning"**, JOPERD, October, 1993
- Fasting, K., Pfister, G.; **" Opportunities and Barriers for Sport for Women in Turkey"**, Berlin, 1997
- Ekenci,G.,İmanoğlu,F.; **"Spor İşletmeciliği"**, Alp Ofset, 1998, Ankara
- Fache, W., Marciszewska, B.; **"A Taxonomy of Leisure Education Goals"**, International Conference on Lesure,Tourism& Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004

- Fialova, L.; **"Sport and Leisure Activities in School"**, International Conference on Leisure, Tourism & Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004
- Finn, C.; **"From The Pedagogue of Recreation To Teacher's Assistant"**, Scandinavian Journal of Education Research, Vol.44, Issue 2, Sweden, 2000
- Flintoff, A., Scraton, S.; **"Stepping into Active Leisure? Young Women's Perceptions of Active Lifestyles and Their Experiences of School Physical Education"**, Sport, Education and Society, Vol.6, No.1, İngiltere, 2001
- Francis, L.; **"Teaching Step Training"**, JOEPERD, March, 1993
- Gençay, S., Gençay, A., Marangoz, İ., Tekerek, M.; **"Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Aktivite Programlarına Katılımını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Sütçü İmam Üniversitesi Örneği"**, 1 Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Türk Hava Kurumu Basımı, Ankara, 21-22 Mayıs, 2003
- Gençlik Şurası; **"Raporlar, Görüşmeler, Kararlar"**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1989
- Gençlik Şurası, **"Gençliğin Serbest Zaman Faaliyetleri"**, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını, Ankara, 1988
- Gökçe, B. ; **"Gecekondu Gençliği"**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1971, s.17
- Gökmen, H. ve diğerleri ; **"Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri, Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri"**, MEGSB Yayını, Ankara, 1985

- Green, J.; **"Summer Dans Connections, A Community-Based Education Program"**, JOPERD, April, 2000
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., Dinç, Y.; **"Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi"**, Detay Yayınları, Ankara, 2003
- Hazar, A.; **"Rekreasyon ve Animasyon"**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2003
- Henderson, K., King, K.; **"Recreation Programming for Adolescent Girls: Rationale and Foundation"**, Journal of Park and Recreation Administration", Journal of Park and Recreation Administration, U.S.A., 1998
- Henderson, K., Winn, S.; **"Females and Physical Activity"**, Parks&Recreation, Vol.31, Issue 8, 1996
- Horna J.L.A.; **"The Leisure Component of The Parental Role"**, Vol:21, No:2, 1989
- Howe, C.; **"The Evaluation of Leisure Programs"**, JOPERD, October, 1993
- İnan, M.A.; **"Toplum İdeoloji Gençlik"**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1989
- İkizler, C. **"Sporla Sosyal Bilimler"**, Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul, 2000
- Jackson, E.L., Burton, T.; **"Leisure Studies, Prospect for the Twenty-First Century"**, Venture Publishing, Pennsylvania, 1999
- Karaküçük S. ; **"Okul Yöneticilerinin Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları"**, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: IV, Sayı:3, Temmuz, Ankara, 1999

Karaküçük, S.; **"Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme"**, Gazi Kitabevi, Ankara,1999

Katzenbach, R.J., Smith, D.K.; **"Takımların Bilgeliği Yüksek Performanslı Organizasyonlar Yaratmak"**, Yeni Çizgi Yayın Dağıtım Ltd.Şti., İstanbul, 1998

Kelly, R.J. ;" **Leisure**", Prentice Hall, Englewood Cuffs, New Jersey,1990

Kılbaş, Ş.;"Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme", Ç.Ü.Eğitim Fakültesi, Adana, 1994

Kılıçgil, E.; **"Sosyal Çevre- Spor İlişkisi"**, Ankara, 1988

Kıncal,R .Y.;"Okul Aile Birliğinin Fonksiyonunu Gerçekleştirme Düzeyi", Erişurum, 1991

Kırkoğlu, S.; **"Doğa Eğitimi Programlarının Uygulama Boyutunda Planlama Sürecinin Rolü"**, Bolu, 2004

Köknel,Ö; **"Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları"**, Bahar Matbaası, İstanbul ,1979

Küçüktopuzlu, F., Karcan, G. Aklan, U.; **"Boş Zaman Rekreasyon ilişkisi ve Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma"**, I Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Türk Hava Kurumu Basımı, Ankara, 21-22 Mayıs 2003

Little, S.; **"Leisure Program Design and Evaluation"**, JOPERD, October, 1993

Luetkens, S.; **"The Integration of Physical Education and Social Youth Work-Common Goals and Synergy Effects of Two Discrete Social System?"**, International Conference on Leisure, Tourism & Sport-Education,Integration, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004

- McCarville, R.; **“Keys to Quality Leisura Programming”**, JOPERD, October, 1993
- Miller ,B., O’Comner S. ; **“Out-of –School Time: A Study of Children in Three Low-income Neighborhoods”**, Child Welfare, Nov/Dec., U.S.A.,1995
- Mirzeoğlu, N.;**“Spor Bilimlerine Giriş”**, Bağrgan Yayınevi, Ankara, 2003
- Mirzeoğlu, D.,Aşçı, H., Çelebi, M., Alkurt, S.Ö., Yeşilyurt, G., Karakuş, S., Şenşek, S.; **“ The Effect of Leisure Time Activities on Perception of Body Orphan Female”**, International Conference on Lesure,Tourism& Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004
- Mirzeoğlu, D., Çelebi, M., Özbey, S., Aşçı, H.; **“The Impact of Leisure Time Physical Activities on Social Phycique Anxiety and Body Image of Turkish Orphan Gilrs”**, AAHPERD, April, 2005
- Mirzeoğlu, N. ve Erdoğan, Ş. ; **“Rekreasyon (Serbest zamanları değerlendirme) ve Spor”**, Çağdaş Eğitim Dergisi, Yıl:22, Sayı:236, 1997
- Oktay, M.;**“Davranış Bilimlerine Giriş”**, Der Yayınevi, İstanbul, 2000
- Öcalan, M.; **“Kredi Yurtlar Kurumunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Nasıl Değerlendirdiklerinin Bir Analizi”**, 1 Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Türk Hava Kurumu Basımı, Ankara, 21-22 Mayıs, 2003
- Özbey, S.; **“Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Merkez ve Taşra Teşkilatının Amaç, Görev ve Süreç Boyutları ile Personel Politikalarının Analizi”**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayını, Bolu, 2001

- Özbey, S.; "The Factors Influencing The Range Of Women's Participation In Physical Recreation At Metu", Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994
- Özbey, S.A., Çelebi, M.; "The Social Impact of Recreational Sports Activities in Their School on Turkish School Girls", 10th World Sport All Congress, 11-14 November, Italy, 2004
- Özbey S., Çelebi, M.; Editör:Mirzecoğlu, N. "Spor Bilimlerine Giriş", (Rekreasyon: Bölüm 8), Çok Yazarlı Kitap, Bağrgan Yayınevi, Ankara, 2003
- Özçalıkıuşu, O.; "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme Ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma" Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara, 1999
- Özmaden, M. ;" Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda İkamet Eden Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Sorunları Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara, 1997
- Özönder, H. ; " Gençlik Çağında Hobinin Önemi", S.Ü. 2: Milli Gençlik Kongresi, S.Ü. Yayınları, No:44, Konya, 1988
- Öztürk, F., "Toplumsal Boyutlarıyla Spor", Bağrgan Yayınevi, Ankara, 1998
- Patton, M., "Qualitative Evaluation and Research Methods", 2.Edt. Sage Pub., U.S.A., 1990
- Potgieter, N., Young,M.; "Leisure and Sport in the Course of Life:The Role of Young Volunteers fom South African Perspective", International Conference on Lesure, Tourism&Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21March, Germany, 2004

- Richard, F., Kathy, B., Craig, R., "Recreational Sports Programming", The Athletic Institute, U.S.A., 1983
- Rossman, R.; "Program Design Through Imagery", JOOPERD, October, 1993
- Sankır, H.; "Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Göre Serbest Zaman Faaliyeti Olarak Sanat Tüketimleri-Hacettepe Üniversitesi Örneği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001
- Shaw, S.; "Gender, Leisure, and Constraint: Towards a Framework for the Analysis of Women's Leisure", Journal of Leisure Research, Vol.26, No.1, 1994
- Spector, C.; "Serious Leisure Activities, Behavior Patterns and Meanings among Youth", International Conference on Leisure, Tourism & Sport-Education, Integration, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004
- TDK, Türkçe Sözlük, TDK Yayını, Ankara, 1982
- Terekli, M., Erkan, M., Heper, E., Katırcı, H.; "Serbest Zaman İçerisinde Rekreasyon Spor", 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Cilt II, Ankara, Mayıs, 2000
- Tezcan, M. ; " Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi", A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:116, Ankara, 1982
- Tezcan M. ; "Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi", Ankara, 1994
- Tiggemann, M.; " The Impact of Adolescent Girls'Concerns and Leisure Activities on Body Dissatisfaction,Disordered Eating and Self-Esteem in the Context of Their Life Concerns and Leisure Activities", Journal of Genetic Psychology, Australia, 2001

- Torkildsen, G. ; " **Leisure and Recreation Management**", E&FN Spon, London, 1992
- Tortop, N., İsbir, E., Aykaç, B. ; "Yönetim Bilimi", Yargı Yayınevi, 1999, Ankara
- Tunçel, E. ; " **Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri**", Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, 1999
- Tunçkol, M.; "Selçuk Üniversitesi'ndeki Akademik Personelin Rekreasyon Programlarının Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001
- Ülgen.G., Fidan. E.; "Çocuk Gelişimi", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2003
- Ünver Ö. ve arkadaşları;"12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları", Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara,1986
- Yamaner, F. ; " **Beden Eğitimi ve Sporda Temel İlkeler**", Ekin Kitabevi, Bursa, 2001
- Yetim, A. ;" **Sosyoloji ve Spor**", Topkar Matbacılık, Ankara, 2000
- Yıldırım, A., Şimşek, H.; "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999
- Yılmaz, Z. ; " **Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi**", Dumlupınar Üniversitesi Yayını, Kütahya, 2002
- Young, M., Potgieter, N. Madiba,K.; "Sport and Recreation Needs at the Westelikes Recreation Centre", International Conference on Leisure,

Tourism&Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany, 2004

Ward, V., Young, L.; “Retention Strategies for Leisure Studies and Dance Curriculums”, JOPERD, March, 1993

www.sporbilm.com

<http://access.adobe.com/pdf/convertPDF.pl?url=www.ausport.gov.au/fulltext/2001/nsw/info-fempartic.pdf>

http://www2.dunyagazetesi.com.tr/news_display.asp?upsale_id=232270

EKLER

EK 1. İzin Yazısı

EK 2. Bilgi Formu

LİSELİ KIZ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİNİ VE KATILIM NEDENLERİNİ BELİRLEME FORMU

Sevgili öğrenci,

Yemek, uyku, dinlenme, derse girme, ders çalışma dışında ve tatil günlerinizde arta kalan "serbest zamanlarınızda" neler yapmak istediğinizi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma bilimsel amaçlı olup, verdiğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak ve amacına uygun olarak kullanılacaktır. Soruları samimiyetle cevaplamanız bu çalışmayı yapan Dilek Yılmaz için çok önemlidir.

Lütfen soruları dikkatli okuyunuz ve samimi bir şekilde cevap veriniz.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Aşağıdaki sorulara cevap verirken, size en uygun olan cevapları boşluklara yazınız.

1. Okuduğunuz sınıf.....
2. Doğum yeriniz.....
3. Yaşınız.....
4. Babanızın eğitim durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
5. Annenizin eğitim durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
6. Babanız hayatta mı? Evet () Hayır ()
7. Anneniz hayatta mı? Evet () Hayır ()

8. Size sunulan bu step etkinliğine katılmayı neden düşündünüz?

9. Bu etkinliğe neler umarak geliyorsunuzuz, beklentileriniz nelerdir?

10. Yapılmasını istediğiniz ve hayal ettiğiniz etkinlikler nelerdir lütfen yazınız?

EK 3. Kaulınca Günlük Örnekleri

K₁

Şiçe katıldığı ilk gün çok heyecanlıydım. Müstak
nersey daha fazla olmaya başladı. Gösteri yapacağım için
çok mutluyum. Keke hıbitleşti. 2 ay nede cabuk
geçmiş. İnşallah bundan sonra hersey daha da güzel
lancat Gösterimig muhtşem olacak buna eminim.
Bu güzel 2 ay, çok daleyeceğim. Hersey için
eşekbükler.

Şiçe çalışmasına gelmeden önce sadece tek anlam
zayıflamıştı, fakat sonra bu anlamdan biraz yavaş
vazgeçmeye başladım çünkü zayıflamak her şeyi sonu
değilmiş bu etkililer katlanak keldim karşı olan şienim
ardı. Her şeyi daha olumlu ve daha güzel bakmaya
başladım. Şiçe keldiğinden beri ~~başladım~~ daha iyi
şimdi ~~başladım~~ Planı, yaşamı, öğrendim. Beni çokkadehiler ve
cavre edindim.

K₂

Buaya geldikten sonra hayatında çok büyük değişiklikler
oldu. Hayatını düzene girdi. Hafta sonları her zaman benim
için sıkıcı geçiriyordu. Yapacak bir şey bulamıyordum. Ama
sonra sınırlarlık yapacak bir şeyler bulabiliyordum. Eskiden
içeriydim. Pazar günleri gidiyordum. Benim için iyi oluyordu.
Buokula geldiyim için bırakmak zorunda kaldım. Bu benim
için daha iyi oldu. Her şeyimin zamanını da çok istiyord
Bu değişiklikler bana yeterli oldu.

Su salama isem en cok yi oldu. Ekmek cok yi geldi. Hem nefis olurken hem iyi yemisiniz sagladi. Hafif xantem xok eyleseniz xerkize yediyordun. Ama su anda cok mutlugum. Gircu sana iglenceli olmagu basladi. Bir yonden xayflanmadan neden oldu. Ama isen en cok ~~bu~~ bu xur olan digu. Gelmagi lenin attim. ilk xehreden isre iglcel olmagu digu dusebildim. Ama su anda iglekle gelmis olmagum. Cunku cok iglenceli xetler yemmagu basladi.

Ben bu adısına göre değerlendirmeye ve formda
kalmışa geldim. Ve zamanında değerlendirilmesine çok inancım.

bu koloniyaya jilmeden önce bu qolismal xatallari on sindo sodese
ayrilar dum onal sindi spor yparak dinde kaligorum.

Bu adama bəzə spərün dənəvini sir kəz olma konildi.
Bunu kəndine gümənəm səğladi. Və kən psixolog olmaq iştəy
əgər olmasa kəsin dərəz bədən Əghni dəfətmən amək
istiyarm.

1. The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people.

2. The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people.

3. The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people.

4. The fourth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people.

5. The fifth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people.

EK 4. Resimler

RESİMLER

Resim 1: Antrenman salonunda bilgi formu dolduran katılımcıların görüntüsü

Resim 2: Liderin evinde günlük yazan katılımcıların görüntüsü

Resim 3: Okuldaki gösteri öncesi çalışma yapan katılımcıların görüntüsü

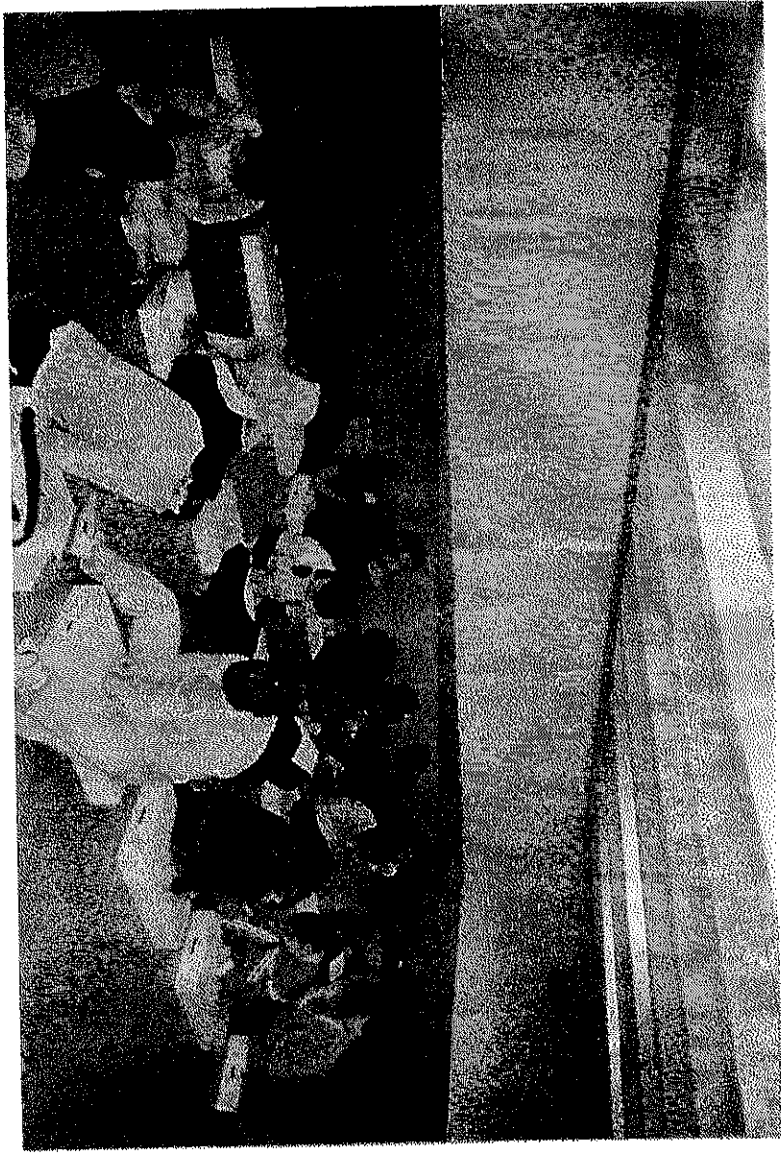
Resim 4: Pop konserinde gösteri yapan katılımcıların görüntüsü

Resim 5: Uygulamalar sırasında yapılan çekimleri izleyen katılımcıların görüntüsü

Resim 6: Pop konserinde yapılan gösterinin çekimlerini izleyen katılımcıların görüntüsü

Resim 7: Pop konserindeki gösteri sonrası konseri izleyen katılımcıların görüntüsü

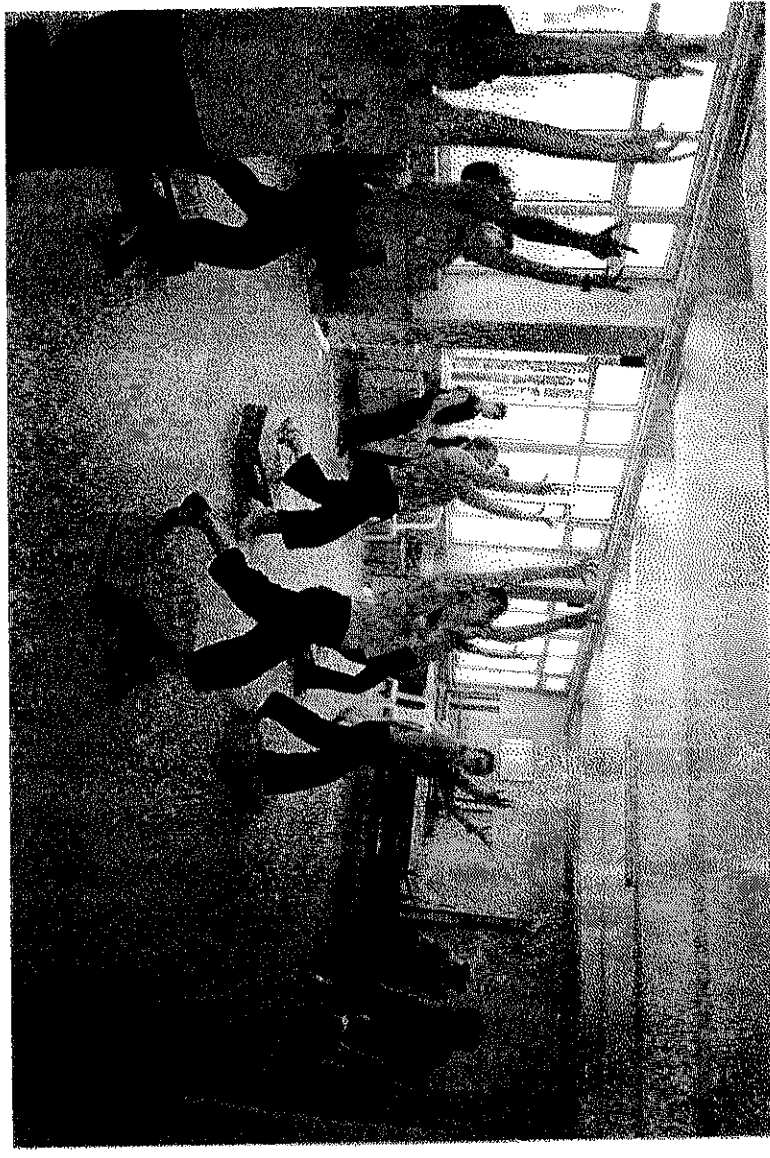
Resim 8: Konser sırasında pop şarkıcısı Haluk Levent ve katılımcıların görüntüsü

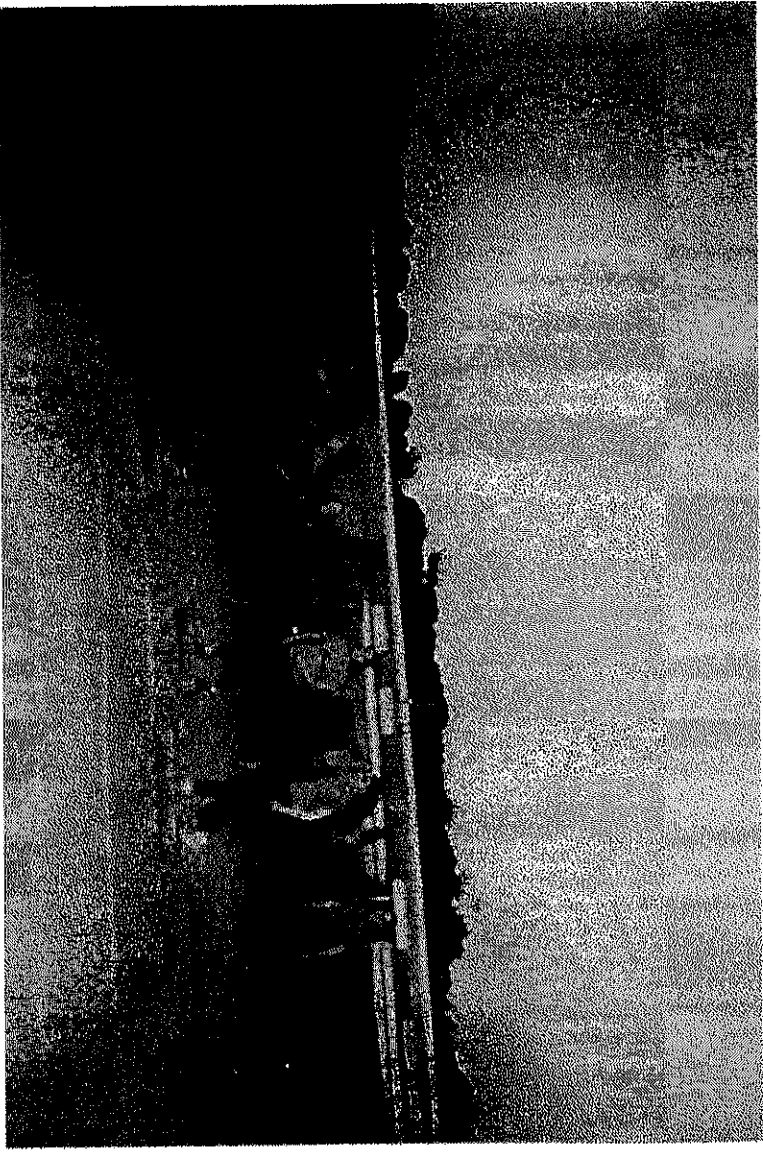
Resim 1: Antrenman salonunda bilgi formu dolduran katılımcıların görüntüsü

Resim 2: Liderin evinde günlük yazan katılımcıların görüntüsü

Resim 3: Okuldaki gösteri öncesi çalışma yapan katılımcıların görüntüsü

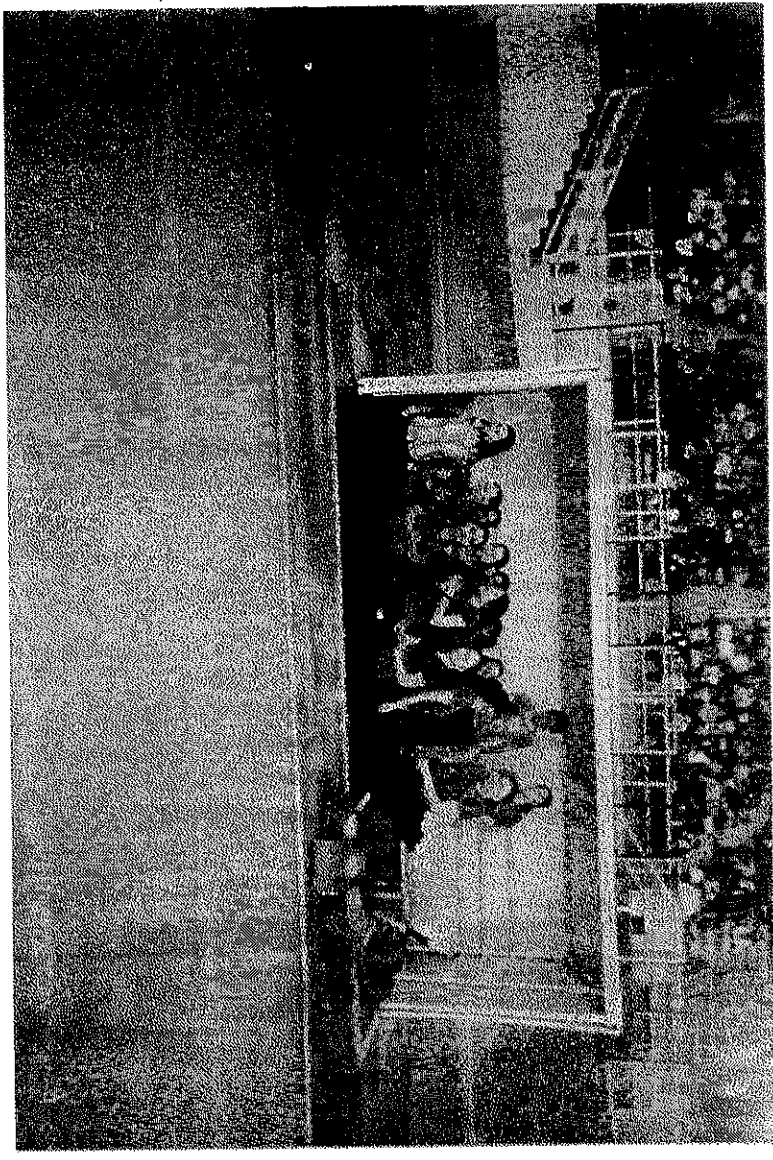
Resim 4: Pop konserinde gösteri yapan katılımcıların görüntüsü

Resim 5:Uygulamalar sırasında yapılan çekimleri izleyen katılımcıların görüntüsü

Resim 6: Pop konserinde yapılan gösterinin çekimlerini izleyen katılımcıların görüntüsü

Resim 7: Pop konserindeki gösteri sonrası konseri izleyen katılımcıların görüntüsü

Resim 8: Konser sırasında pop şarkıcısı Haluk Levent ve katılımcıların görüntüsü

EK 5. Uygulanan Rekreasyon Programı ile İlgili Gazete Haberleri

BALIKESİR

YABERCI

mailto:gzlnaberci@inet.net.tr

08 Mayıs 2004 Cumartesi

Haluk Levent büyüledi

Atatürk Stadi'nda gerçekleştirilen konserde özel orkestrası eşliğinde şarkılarını başarı ile seslendiren Haluk Levent Anadolu Rock'u ile Balıkesir'i salladı. Üniversite öğrencilerinden kurulu Yeşil Regate adlı rock grubu öğrenci arkadaşlarının alkışlarını aldı. Ardından sahneye çıkan stüdyo kızların gösterileri ilgi ile izlendi. Balıkesir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Necdet Hacıoğlu "Konuk sanatçımız Haluk Levent'in konseri ile bahar şenliklerimiz start aldı" diye konuştu.

BALIKESİR

BÖLGE

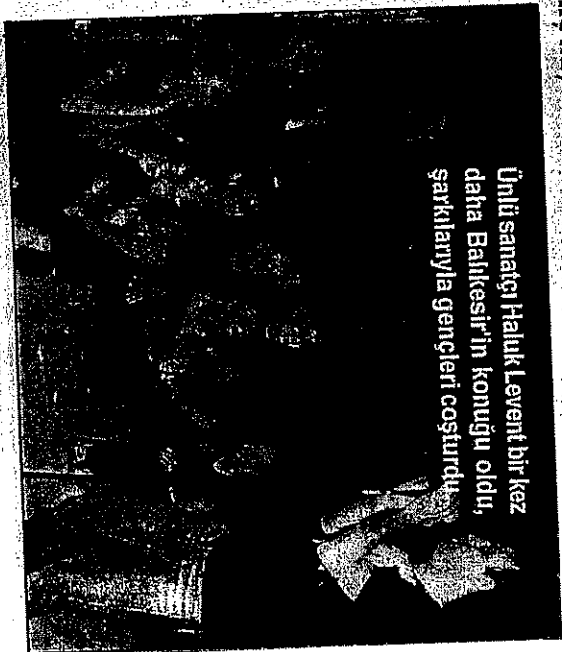
Günlük Siyasî Gazete

08 MAYIS 2004 CUMARTESİ EN ÇOK OKUNAN BÖLGE GAZETESİ ■ Yıl: 9 Sayı: 2320

Üniversiteliler Coştı

Balikesir Üniversitesi'nin Bahar Şenliği'ne katılan ünlü sanatçı Haluk Levent, Atatürk Stadı'nda verdiği konser ile genç hayranlarına unutulmaz bir gece yaşattı

■ Balikesir Üniversitesi'ndeki (BAÜ) öğrencilerin bahar şenlikleri çerçevesinde düzenlenen konser ünlü sanatçı Haluk Levent'in katılımıyla Atatürk Stadı'nda gerçekleşti. Haluk Levent, hiç ara vermeden yaklaşık 3 saat kaldığı sahnede her zamanki mükâş performansı ile dikkat çekerken, hayranları tüm şarkılarına eşlik etti. Bilinen şarkıların yanı sıra, albümünün 32. yılında Aşık Veyse'li'ye adan Haluk Levent, "Üstadın bilen bilmeyen herkesin söylediği bir türküsü var. Söylemeyen kimse kalmadı" dediği "Uzun ince bir yoldayım" adlı türküsünü okudu. Sanatçı, seksatörün eşlik ettiği türküyü söylerken adeta kendinden geçti. Haluk Levent hayranları geç saatlere kadar eğlendi. Biletleri 6 milyon liradan satılan konseri yaklaşık 3 bin kişi izledi. Haluk Levent, üniversitede düzenlenen söyleşiye de katıldı. BAÜ Rektörü Necdet Hacıoğlu, sanatçıya üniversitenin arması ile çiçek ve kolonya hediye etti.

Ünlü sanatçı Haluk Levent bir kez daha Balikesir'in konuğu oldu, şarkılarıyla gençleri coşturdu